

21010
/14
7436
2538
2.2

วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
สยามบรมราชกุมารี
๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

เอ็กซ์ซาร์ มศว

ISBN 974-596-888-8

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

SWU5130

2022-23

อาเคียรภาพ

แม้มีทกขัณมทัพนมาหับครั้ง
แม้ได้อดทลิ่งไทยผองต้อรงอั้งไ้
แม้อดัดขัดคั้นอัยแหรนใน
ไทยยั้งคงดำรง “ไทย” ได้ทุกอัน

เพราะบารมีกษัตรามหาราช
ร้อยรอมชาติหลอมรวมใจไม่แตกผัน
องค์ “สมเด็จพระเทพรัตนฯ” เป็นนั้ตรกัณ
ไทยทั้งนั้นมั่นองรักและภักดี
เพราะพระองค์ทรงสถิตะความสุขแล้ว
พระปณิธานแหรนแหรนมิแหรนงหรี
จึงเห็นแต่ ๖ ทรงงาน . . . นานนับปี
ยาตรพระบาททุกที่ทุกจัน

พระตั้งทัพยธารามาได้แล้ง
ที่ไรดแห่งเรื่อตหายได้โดยสรายฝน
ตั้งแสงทองส่องสว่างกลางใจชน
ทั้มีดมนกัลับห้องอิกครั้งครา

หากเกิดชาติใดใดในพื้นภพ
ขอได้นบแนบพระบาทตั้งปราราณา
พระทรงเป็นเลิศรัตนั้ตติยก
เสด็จมาครองชันษาบัลลังก์ใจ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ผศ. สุวคนธ์ จงตระกูล ประพันธ์)

๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘
“วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”
ครั้งที่ ๕
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้จัดงาน “วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เป็นประจำทุกปี นับแต่ปี ๒๕๓๐ เป็นต้นมาจนปัจจุบัน เพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีที่ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๙ นับเป็นเกียรติอย่างสูงสุดแก่มหาวิทยาลัย และเป็นที่ยึดใฝ่ฝันของคณาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และนิสิตของมหาวิทยาลัยเป็นล้นพ้น

มหาวิทยาลัยได้จัดงานในลักษณะของงานทางวิชาการเสมอมา ด้วยตระหนักในพระอัจฉริยภาพทางด้านวิทยาการแขนงต่าง ๆ แห่งองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จนเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศแล้วว่า ทรงเป็น “พหูสูต” อย่างแท้จริง

ในปีนี้มีมหาวิทยาลัยจะจัดงานในหัวข้อ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย” เพื่อเฉลิมฉลองพระราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีอันเป็นที่เคารพสักการะและอาลัยรักอย่างยิ่งของปวงชนชาวไทย และเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพระราชวโรกาสปีที่สิบ แห่งการสำเร็จการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยขอพระราชทานพระกรุณากราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธาน ทรงแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาประเทศ” ณ หอประชุมของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยร่วมกันจัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการ ณ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในวันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป

พจน ใสเพียรชัย

(ศาสตราจารย์ ดร. พจน ใสเพียรชัย)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

“วัฒนธรรมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

ครั้งที่ ๙

วันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ณ อาคารหอประชุม และ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เวลา ๑๕.๐๐ น.

กำหนดการเสด็จพระราชดำเนิน
“วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”
ครั้งที่ ๕

วันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

ณ อาคารหอประชุม และ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

- ๑๔.๑๕ น. - ผู้รับเชิญ คณะอาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่และนิสิต ร่วมกันที่หอประชุม
- ๑๕.๐๐ น. - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ถึงอาคารหอประชุม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- คณะนิสิตจากภาควิชาดุริยางคศาสตร์สากล บรรเลงเพลง “มหาชัย”
  - นายกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อมด้วยคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน/สำนัก คณะอาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นิสิต ผู้รับเชิญ ฝ้าฯ รับเสด็จฯ
  - ผู้แทนนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัย
  - ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัย
  - นายกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จฯ ไปยังหอประชุม
  - ประทับพระราชอาสน์
  - คณะนิสิตจากภาควิชาดุริยางคศาสตร์สากล และภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย ขับร้องประสานเสียงถวายพระพร เพลง “สายใยผูกพัน” และเพลง “รัก”
- ๑๕.๑๕ น. - รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ทูลเกล้าฯ ถวายสูจิบัตร
- อธิการบดี ทูลเกล้าฯ ถวายของที่ระลึก และถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย
  - นายกษามหาวิทยาลัย กราบบังคมทูลถวายรายงาน และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จฯ ทรงแสดงปาฐกถาพิเศษ
- ๑๕.๒๐ น. - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาประเทศ”
- ๑๖.๑๕ น. - นายกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จฯ ทอดพระเนตรนิทรรศการ ณ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

๑๖.๒๐ น.

- เสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการทางวิชาการ
- นิทรรศการ “สมเด็จพระเจ้าของปวงชนชาวไทย : การอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดา” อธิการบดี ผู้อำนวยการสถาบันและสำนัก ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “๕๐ ปี สังคมไทยได้ร่มพระบารมี” คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการศึกษาของผู้ด้อยโอกาส” คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับการส่งเสริมการศึกษา” คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา” หัวหน้าโครงการสถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา” ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับศิลปกรรมศาสตร์” คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับภาษาและวรรณกรรม” คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับการพัฒนาภาคใต้” รองอธิการบดีวิทยาเขตภาคใต้ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับการกีฬา” คณบดีคณะพลศึกษา ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “สถาบันพระมหากษัตริย์กับการพัฒนาการแพทย์และการสาธารณสุข” คณบดีคณะแพทยศาสตร์ คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์และหัวหน้าโครงการจัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์ ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย
- นิทรรศการ “แผนที่ : เครื่องมือในการพัฒนาสังคมของพระมหากษัตริย์ไทย” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อม งามนิสัย ผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย

๗.๓๐ น.

- เสด็จพระราชดำเนินโดยลิฟท์ไปยัง ห้องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (๗๐๕) ชั้น ๗ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
- ประทับพักผ่อนพระอิริยาบถและเสวยพระกระยาหารว่าง ณ ห้องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (๗๐๕) ชั้น ๗ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
- เสด็จพระราชดำเนินโดยลิฟท์มายังชั้น ๑ อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
- คณะนิสิตจากภาควิชาดุริยางคศาสตร์สากล และภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย บรรเลงเพลง “มหาชัย”
- เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เอกสาร มศว

ใบแก้คำผิด

หน้า	5	บรรทัดที่	1	เดิม	ศรีนครินทร์วิโรฒ	แก้ เป็น	ศรีนครินทร์วิโรฒ
			12	เดิม	พระเกียรติ	แก้ เป็น	พระ เกียรติ
หน้า	9	บรรทัดที่	25	เดิม	7.30 น.	แก้ เป็น	17.30 น.
หน้า	สารบัญ	บรรทัดที่	14	เดิม	วิธีสอนภาษาไทย เป็นภาษาที่สองแบบรับภาษา	แก้ เป็น	วิธีสอนภาษาไทย เป็นภาษาที่สองแบบรับภาษา

สารบัญ

	หน้า
- อาเศียรวาท	๓
- คำนำของอธิการบดี	๕
- กำหนดการงานปี ๒๕๓๘	๘
- พระมหาจักรพรรดิราช มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์	๑๓
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในทรงสนะของชาวต่างชาติ เฮ้อเล็งดำ (สุธี วิริยะทวีสิน ผู้แปล)	๒๒
- “เย็นศิระเพราะพระบริบาล” ณรงค์ พ่วงพิศ	๓๗
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับดนตรีไทย กาญจนา อินทรสุวานนท์	๔๕
- สิริ... อีกทางหนึ่งของการสอบ สุรพล วัฒนวิทย์กิจ	๔๘
- วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแบบรับภาษา ประพาศน์ พุทธิประภา	๕๕
- การส่งเสริมอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน สุนันทา พรหมบุญ และคณะ	๖๓
- ศิลปกรรมศาสตร์ในกระแสโลกาภิวัตน์ วิรุณ ตั้งเจริญ อำนาจ เย็นสบาย	๗๕
- แนะนำผู้เขียน	๘๑
- คณะผู้จัดทำหนังสือ	๘๓

“พระมหาจักรพรรดิราช”

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์

ตามคติพราหมณ์ หน้าทีแรกและที่สำคัญที่สุดของพระราชาคือ เป็นผู้นำในสงครามคัมภีร์ โอดเรยพราหมณ์ ซึ่งแต่งในราวศตวรรษที่ ๘ หรือที่ ๗ ก่อนคริสตศักราชเล่าว่า ครั้งหนึ่งเทวดาทำสงครามกับเหล่าอสูรและเป็นฝ่ายปราชัย เหล่าเทพจึงมาชุมนุมปรึกษากันเพื่อเลือกเทวะองค์หนึ่งเป็นพระราชาหรือผู้นำของตนทำสงครามกับพวกอสูร ต่อมากัมภีร์โอดเรยยะอุปนิษัทก็ได้เล่าเรื่องทำนองเดียวกัน ต่างกันแต่เพียงว่าในอุปนิษัท เหล่าเทพไม่ได้เลือกพระราชาตนเอง แต่ได้รับประทานพระอินทร์ ซึ่งเป็นโอรสของพระประชาบดี พระปฐมบิดาของเทพทั้งหลายมาเป็นพระราชาของตน โอดเรยยะอุปนิษัทกล่าวไว้แน่นอนแน่นอนว่าหน้าที่หลักของพระราชาคือทำสงคราม ดังความว่า “ชนเหล่าใดไม่มีพระราชา ชนเหล่านั้นทำสงครามไม่ได้” ด้วยเหตุนี้ในคัมภีร์อรรถศาสตร์และราชศาสตร์ อันว่าด้วยภาระและหน้าที่ของพระราชาจึงเน้นเรื่องการทำสงคราม โดยเฉพาะเพื่อขยายอาณาจักร ว่าเป็นราชธรรมที่สำคัญที่สุด

ในพงศาวดารของพวกอารยันในอินเดีย พระราชาที่สามารถในการทำสงครามจะได้รับการยกย่องสูงสุด และจะได้รับขนานนามว่า “ทิกวิชยีน” หมายถึงพระราชาผู้มีชัยในทั้งสิบทิศ กษัตริย์อินเดียโบราณที่ทรงนามนี้คือ พระยฤธิษฐิระกษัตริย์ปาดนทาพในมหากาพย์มหาภารตะ และพระราม พระเอกของมหากาพย์รามายณะ นอกจากพระราชาทั้งสององค์นี้แล้ว ยังมีพระราชาอีกประมาณ ๑๒ องค์ ที่มีชื่อเสียงเลื่องระบือในการทำสงคราม พระราชาทั้งหมดนี้ได้รับการขนานนามว่า “จักรวรรดิน” หมายถึงพระราชาผู้มั่งล่อแห่งรตติกของพระองค์แล่นราบปราบได้ทั้งชมพูทวีป

พระภรตะโอรสของท้าวทฤษยันต์และนางศกุนตลา เป็นพระราชาองค์หนึ่งที่เป็น “จักรวรรดิน” คำว่า “จักรวรรดิน” ในภาษาไทยคือคำว่า “พระมหาจักรพรรดิราช” นั่นเอง

คติเรื่องพระมหาจักรพรรดิราชของพราหมณ์นี้ได้ถูกรับปรับเข้ามาในพุทธศาสนาด้วยหลักฐานที่เก่าที่สุดของการรับคตินี้ปรากฏใน จักกวัตตีสีหนาทสุดต ในทีฆนิกายะ ซึ่งคงบันทึกในสมัยใกล้เคียงกับพระเจ้าอโศกมหาราช คือราว ๓๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช

ความเชื่อเรื่องพระมหาจักรพรรดิราช มีความสำคัญมาก แม้ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ดังปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเองว่า พระมหาจักรพรรดิราชจะประกอบด้วยมงคลลักษณะ และแวดล้อมด้วยรัตนะหรือสิ่งมีค่าต่าง ๆ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ต่างกันแต่เพียงว่าพระพุทธเจ้าจะนำสรรพสัตว์สู่วิถีแห่งความรู้แจ้ง ส่วนพระมหาจักรพรรดิราชจะปกครองชมพูทวีปโดยธรรมและนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนั้นในยุคสมัยใดถ้าไม่มีพระพุทธเจ้ามาเกิดในโลกจะมีพระมหาจักรพรรดิ-ราชมาเกิดแทน

๑ พิมพ์ครั้งแรกใน วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑-๒ ,๒๕๓๐

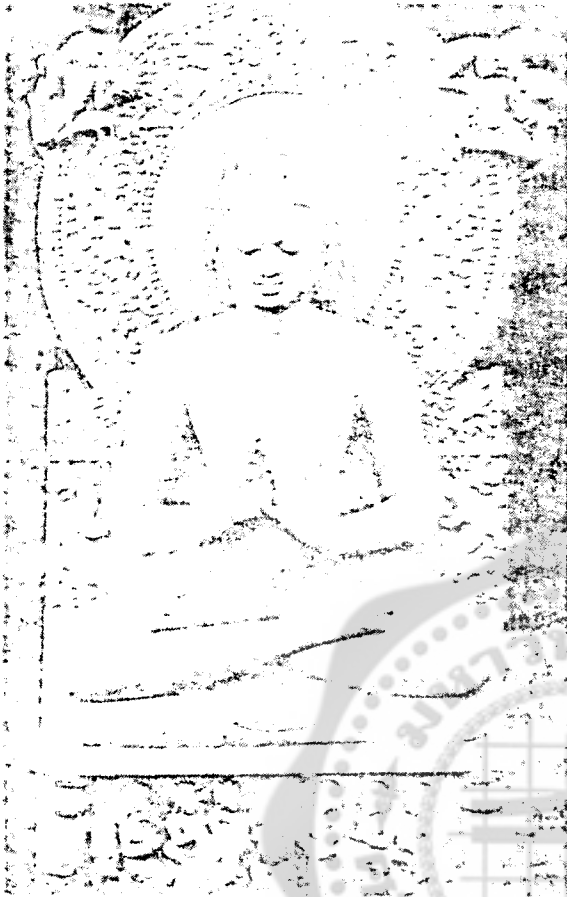
มีตำนานพุทธประวัติ เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าความเป็นพระมหากษัตริย์พรตราช เป็นยอดปรารถนาและเกียรติยศของพระราชาทั้งปวง และตำแหน่งพระมหากษัตริย์พรตราช มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าตำแหน่งพระบรมศาสดา ดังเรื่องราวพราหมณ์ผู้หนึ่งเมื่อได้เห็นพระมหาบุรุษลักษณะของพระพุทธองค์แล้วได้ทำนายว่า ในกาลภายหน้าถ้าพระพุทธองค์ไม่ได้เป็นพระมหากษัตริย์พรตราชก็จะได้เป็นพระบรมศาสดา

ตามพระพุทธประวัติ พระพุทธองค์ก็ทรงเห็นความสำคัญของความเชื่อเรื่อง พระมหากษัตริย์พรตราช และทรงใช้ความเชื่อเรื่องนี้ในการประกาศพระศาสนาของพระองค์ พระพุทธองค์ทรงต้องการแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า พระองค์เองก็เป็นพระมหากษัตริย์พรตราชพระองค์หนึ่ง แต่พระองค์ไม่ได้ต้องการมีชัยชนะทั่วชมพูทวีปโดยการยตราทัพไปปราบแว่นแคว้นต่าง ๆ พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะมีชัยในชมพูทวีปด้วย “ธรรมจักร” คือ “วงล้อแห่งธรรม” พระราชดำรินี้ปรากฏเมื่อทรงเรียกพระปฐมเทศนาที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันว่า “ธัมมจักกปวัตตสูตร” คือ “พระเทศนาที่ว่าด้วยการหมุนแห่งวงล้อแห่งธรรม” พระเทศนาบทนี้ว่าด้วยพระอริยสัจธรรมแห่งโลก การที่พระพุทธองค์ทรงเรียกพระปฐมเทศนานี้ว่า “การหมุนแห่งวงล้อแห่งธรรม” ก็เพื่อทรงแสดงว่ามีพระราชดำริที่จะเผยแผ่เรื่องพระอริยสัจธรรมแก่ชาวชมพูทวีป และเมื่อชาวเมืองพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมที่เรียกชื่อเช่นนี้แพร่ไป ย่อมทำให้ชาวชมพูทวีปสนใจใคร่รู้เรื่องพระอริยสัจธรรมนี้ เพราะคุ้นเคยกับเรื่อง “จักรวรรดิ” อยู่แล้วนั่นเอง

ความเชื่อเรื่องพระมหากษัตริย์พรตราชที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาในสมัยต่อมาประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ๓ ส่วนใหญ่ คือ ๑. บุญกุศลที่ทำให้คนใดคนหนึ่งมาเกิดเป็นพระมหากษัตริย์พรตราช ๒. สิ่งมงคลที่เป็นสัญลักษณ์แห่งพระมหากษัตริย์พรตราช และ ๓. แนวการปฏิบัติตนของพระมหากษัตริย์พรตราชเรียกว่า “จักรวรรดิวัตร”

ในบรรดาเนื้อหาสาระทั้ง ๓ ส่วนนี้ ส่วนที่เกี่ยวกับวัตรนะหรือสิ่งมงคลที่เป็นสัญลักษณ์แห่งพระมหากษัตริย์พรตราชเป็นที่รู้จักกันมากที่สุด สิ่งมงคลทั้งหมดมี ๗ ประการ คือ กงจักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว ดวงแก้ว นางแก้ว ขุนคลังแก้ว และลูกแก้ว มีหลักฐานทางโบราณคดีที่เก่าที่สุดที่แสดงคดีเรื่องวัตรนะหรือสิ่งมงคลทั้ง ๗ ของพระมหากษัตริย์พรตราช เป็นรูปสลักที่พระสถูปขัณฑ์เขตทางตอนล่างของแม่น้ำกฤษณา ในอินเดียที่สลักราว ๒๐๐ - ๑๐๐ ก่อนคริสตศักราช ซึ่งตกอยู่ราวปลายสมัยราชวงศ์เมารยะ (๓๒๒ - ๑๘๓ ปีก่อนคริสตศักราช) ของอินเดีย

รูปที่สลักนี้แสดงรูปพระมหากษัตริย์พรตราชประทับยืนอยู่ตรงกลาง เหยียดพระกรข้างขวาออกไปเหนือพระกรข้างนี้มียกจักรแก้วซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของความเป็นพระมหากษัตริย์พรตราช ได้ลงมาเป็นรูปนางแก้วหรือพระมเหสีของพระองค์ ทางด้านซ้ายเป็นรูปขุนคลังแก้วและลูกแก้ว ที่แทบพระบาทมีม้าแก้วและช้างแก้วยืนอยู่ น่าสังเกตว่ารูปดวงแก้วไม่ปรากฏชัดในรูปสลักนี้ อาจเป็นได้ว่า ดวงแก้วเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องประดับพระศอที่ทรงอยู่และทรงวางพระหัตถ์ซ้ายทับไว้ (ดูภาพที่ ๓)

ภาพที่ ๑ : พระพุทธองค์ทรงแสดงพระปฐมเทศนาฯ
ที่มา : (Dhanit Yupho, 1975 : 4b)

ตอนนำเรื่องพระมหาจักรพรรดิราช และได้แทรกปนไว้กับเนื้อหาตอนกงจักรแก้วอีกตอนหนึ่ง คือได้กล่าวไว้ตอนพระมหาจักรพรรดิราชสั่งสอนท้าวพระยาทั้งหลายที่มาสวามิภักดิ์ เมื่อเห็นกงจักรแก้วของพระองค์ เมื่อพิจารณาเนื้อความในไตรภูมิพระร่วงแล้วจะเห็นว่า จักรวรรดิวัตรทั้ง ๑๒ ประการนั้นมีไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะข้อที่ให้พระมหากษัตริย์บำรุงพราหมณ์คหบดี นกและเนื้อทั้งหลายในราชอาณาจักรนั้นไม่ปรากฏ

ไตรภูมิพระร่วงกล่าวว่า กงจักรแก้วนั้นสำคัญมากไม่มีสิ่งใดเทียบได้ เกิดมีขึ้นเพื่อแสดงให้คนทั่วไปรู้จักว่าพระมหาจักรพรรดิราชมีบุญกว่าคนทั้งหลาย และเพราะผลบุญของพระองค์นี้ ทำให้กงจักรแก้วมีอนุภาพทำให้คนในทวีปทั้ง ๔ (อุตตฺตฺรฺกฺรฺ อมรโคยาน บุพพิทเหะ ชมพูทวีป) รักกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว “สิ่งใดแลจักเสมอด้วยกงจักรแก้วนั้นหาบมิได้เลย แลกงจักรแก้วนั้นเกิดมาเพื่อว่าจะได้รู้จักคนผู้บุญกว่าคนทั้งหลายใช้ และจะให้ฝูงคนทั้งหลาย ๔ แผ่นดินรักกันตั้งใจเดียว เพื่อบุญท่านผู้เป็นพระญาจักรวรรดิราชนั้นแล” (๒๕๒๕ : ๕๑)

ไทยมีคติเรื่อง พระมหาจักรพรรดิ-
ราชเช่นกัน และคงได้รับมาทางพุทธศาสนาตั้ง
ปรากฏในวรรณคดีพุทธศาสนาเล่มแรกของไทย
คือ **ไตรภูมิพระร่วง** ซึ่งมุ่งเน้นสั่งสอนผู้อ่าน
ให้บำเพ็ญบุญจนสามารถเข้าถึงนิพพานโลกได้
ไตรภูมิพระร่วงได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระทั้ง ๓
ส่วนของเรื่องพระมหาจักรพรรดิราช แต่จะมี
รายละเอียดพรรณนาส่วนที่ ๒ คือ **รัตนะหรือ**
สิ่งมงคลทั้ง ๗ มากที่สุด เนื้อหาส่วนแรกคือ
“บุญแต่ก่อน” ของพระมหาจักรพรรดิราชนั้น
กล่าวไว้แต่เพียงสั้น ๆ ว่า “คนผู้ใดที่ได้ทำบุญ
แต่ก่อนคือว่าได้ปฏิบัติบูชาแก่พระศรีรัตนตรัย
และรู้จักคุณพระพุทเจ้า พระธรรมเจ้าแล
สงฆ์เจ้า แลให้ท่านรักษาศีล เมตตา กรุณา
ภาวนา ครั้นตายก็เอาตนไปเกิดในสวรรค์ ลาง
คนได้เกิดเป็นท้าวเป็นพระญาผู้ใหญ่ แลมีศักดิ์
มียศบริวารเป็นอเนกอนันต์ใช้ ได้ปราบท้าวทั้ง
จักรวาลแล” (๒๕๒๕ : ๔๙) สำหรับเนื้อหา
ส่วนที่ ๓ คือ จักรวรรดิวัตรนั้นไม่ปรากฏ
ชัดเจนในไตรภูมิพระร่วง ผู้แต่งไม่ได้แยกเรื่อง
มากกล่าวไว้เป็นหัวข้อใหญ่ แต่ได้กล่าวไว้สั้น ๆ

กงจักรแก้วในไตรภูมิพระร่วงนั้นงามพิสดารมาก กงจักรแก้วนี้ทำด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
 กำพันหนึ่งอยู่รอบคุม ซึ่งทำด้วยแก้วอินทนิล ลองที่ฝังอยู่ในคุมทำด้วยเงินแลทองทำให้คุมนั้นงาม
 เหมือนแยมโอบุสรวอดพันขาว ปากคุมหุ้มด้วยแผ่นเงิน งามเหมือนจันทร์เพ็ญ กำพันหนึ่งนั้นประดับ
 ด้วยแก้ว ๗ ประการ ประดับลวดลายใหญ่น้อย มีรัศมีงามเหมือนพระอาทิตย์ฟุ้งขึ้น ทำให้มีรัศมี
 ฉวัดเฉวียนไปมา ดังพระวิศณุกรรมผู้เป็นช่างของเทวดาสรางไว้ กงนั้นทำด้วยแก้วประพาฬมีรัศมี
 เหมือนพระอาทิตย์เมื่อแรกขึ้น กงนี้กลมเต็มงาม ไม่มีตำหนิ มีกล้องแก้วหรือหลอดแก้วประพาฬร้อย
 หนึ่ง อยู่หลังกง กล้องแก้วนี้บรรจุลมอยู่เต็ม มีเสียงไพเราะมากปลายกกล้องแก้วมีกลดขาวอยู่ร้อยหนึ่ง
 รอบกลดนั้นมีหอกดาบอย่างละร้อยอยู่โดยรอบ เหนือกลดแก้วนั้นมีราชสีห์ทองสองตัวประดับด้วย
 แก้ว ๗ ประการ มีแสงทองงามมาก ปากราชสีห์คาบสร้อยมุกดาใหญ่เท่าลำตาล เรื่องรองดังรัศมี
 พระจันทร์วันเพ็ญ

มีข้อสังเกตว่าในบรรดาระตนะทั้ง ๗ นี้ ไตรภูมิพระร่วงพรรณาเรื่องกงจักรแก้วละเอียดที่สุด
 อาจเป็นไปได้ว่าในคัมภีร์ต้นฉบับนั้นมีเรื่องกงจักรแก้วมากที่สุดอยู่แล้ว เพราะดังได้กล่าวแล้วว่า กงจักร
 แก้วเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของพระมหากษัตริย์พระราชา อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคัมภีร์ต้นฉบับ
 เปรียบเทียบจะพบว่า ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงพรรณากงจักรแก้วสวยงามพิสดารกว่าต้นฉบับมาก

ภาพที่ ๒ : ธรรมจักร
 ที่มา : (Dhanit Yupho, ๑๙๖๕ : ๖a)

อาจเป็นไปได้ว่าผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงต้องการจะใช้เรื่องงจักรแก้วสื่อสาร ๒ เรื่อง คือ หนึ่งผู้แต่งเข้าใจคติ “จักรวรรดิน” ของพราหมณ์ที่ว่าพระมหากษัตริย์ผู้จะเป็นพระมหากจักรพรรดิราชต้องมี “กงล้อแห่ง รัตติกที่มีศักดิ์านุภาพ” ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงได้แสดงศักดิ์านุภาพของงจักรแก้วในตอนที่พรรณนาว่า เมื่องจักรแก้วนั้นหมุนไปในอากาศ แลดูพรายงาม และดูเหมือนราชสีห์ ๒ ตัวนั้นจะเหาะนำไปดูดัง “จะเข้าขบเข้าแหกเอาฝูงข้าศึกนั้นแล” (๒๕๒๕ : ๕๐) ภาพงจักรแก้วนำด้วยราชสีห์นี้ดูเหมือนจะ สะท้อนภาพรถศึกทรงพลังโบราณของพวกอารยัน นอกจากนั้นด้วยรัตติกนี้เอง พระมหากจักรพรรดิ- ราชของพราหมณ์สามารถปราบทวิปทั้ง ๔ โดยเฉพาะชมพูทวีปได้ราบคาบ ไตรภูมิพระร่วงเล่าว่า งจักรแก้วได้เหาะไปยังทวิปทั้ง ๔ พร้อมกับพระมหากจักรพรรดิราชและกองทัพของพระองค์ ความ วิเศษของงจักรแก้วนั้นทำให้ชาวทวิปทั้ง ๔ มาสวามิภักดิ์พระมหากจักรพรรดิราช ต่างแต่งเครื่อง- บรรณาการมาถวาย “เมื่องจักรแก้วแรกมาแต่มหาสมุทรไซ้ ชื่อว่า จักรรัตนแล แลเมื่อพระญาณหา- จักรพรรดิราช ๓ ไปปราบทั้ง ๔ แผ่นดินได้แล้วไซ้ แลงจักรแก้วนั้นจึงได้ชื่อว่า อรินทมะ (ผู้ปราบซึ่ง ศัตรู) แลเป็น ๒ ชื่อตั้งนี้แล” (๒๕๒๕ : ๕๕)

สารอีกข้อหนึ่งที่ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงต้องการจะแสดงคงได้แก่เรื่อง “บุญบารมีเหนือมนุษย์” ของพระมหากจักรพรรดิราชผู้มีงจักรแก้วมาเกิดคู่บุญ ผู้แต่งได้แสดงสารข้อนี้โดยการพรรณนา ปาฏิหาริย์ ที่เกิดขึ้น อันเนื่องด้วยศักดิ์านุภาพของงจักรแก้ว และบุญบารมีของพระมหากจักรพรรดิราชนั้นว่า ใคร ก็ตามที่คิดจะตามเสด็จพระมหากจักรพรรดิราชที่เหาะไปกับงจักรแก้วนี้ จะปราศจากสรรพมลทินทุก ประการที่มีอยู่ ขบวนเสด็จของพระมหากจักรพรรดิราชก็วิเศษล้นเหลือ ใครก็ตามที่ตามเสด็จจะเหมือน วิทยากรที่มีฤทธิ์ มีแต่ความสนุกสำราญบานใจ มีดนตรีระโคม มีต้นหมากรากไม้ลอยตามไปด้วย เปรียบเป็นเหมือนเสเปียง เมื่อขบวนของพระมหากจักรพรรดิราชเสด็จไปถึงทวิปใดท้าวพระยา พระราชาทั้ง หลายในทวิปนั้นก็มิกำลังทัพมารบพุ่งด้วย ได้แต่มีใจรักใคร่ชกชนกันมานับให้ว้าเฝ้าแหนพระมหา- จักรพรรดิราช สรรพปีศาจ ผีศาจ สัตว์ร้ายต่างๆ ก็ไม่เคยนึกจะทำร้ายพระองค์ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า “กลัว บุญแลอำนาจแห่งสมเด็จพระญาณหาจักรพรรดิราชเจ้านั้นแล” (๒๕๒๕ : ๕๕)

ถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ศักดิ์านุภาพของงจักรแก้วจะลดลงไป เมื่อพระยาธรรมปรีชา (แก้ว) เรียบเรียงหนังสือไตรภูมิโลกวินาจัย ซึ่งเป็นคัมภีร์โลกศาสตร์ของไทยอีกเล่มหนึ่ง ตามพระราชบัญชา ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนั้น ท่านไม่ได้ตามแบบกวีชาวสุโขทัยในเรื่องเดียวกัน พระยาธรรมปรีชา (แก้ว) ไม่ได้กล่าวถึงการที่งจักรแก้วเหาะนำพระมหากจักรพรรดิราชไปปราบทวิปทั้ง ๔ เลย เพียงแต่กล่าวว่า “บรมกษัตริย์มีพระราชประสงค์เสด็จไปในประเทศที่ใด จักรแก้วก็นำเสด็จไปใน ประเทศที่นั้นตามพระทัยปรารถนา อำมาตย์ราชเสนาพลาพล พวกพหลจตุรงค์นิกายก็เหาะไปตาม เสด็จพระราชดำเนินไปได้ในอากาศสิ้นด้วยกัน ด้วยอานุภาพแห่งทวิรัตนจักรแก้ว” (๒๕๒๕, ๒ : ๑๓) ผู้แต่งไม่ได้กล่าวว่าพระบรมกษัตริย์ไปประเทศนั้น ๆ ทำไม่ดูความแล้วเหมือนนำทัพพร้อมประเทศต่าง ๆ แล้วนำกลับพระนคร

นอกจากจะไม่พรรณานาฏภาพของงจักรแก้วมากเท่าไตรภูมิพระร่วงแล้ว ผู้แต่งไตรภูมิ-
โลกวินิจฉัยยังไม่เฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ว่ามีบุญญาธิการมหาศาลด้วย การจะเป็นพระ-
มหากษัตริย์ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ไม่ใช่ด้วย “บุญแต่ก่อน” เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นเพราะ
ย่อมปฏิบัติในจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ และถ้าเกียจคร้านอยู่ไม่อุตสาหะปฏิบัติในจักรวรรดิวัตร ๑๒
ประการนี้ ถึงบุญจะมี ก็มิอาจยังงจักรแก้วให้มาสู่สำนักแห่งตนได้” (๒๕๒๕, ๑ : ๕๘๖)

ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ การจะทำให้คนเชื่อเรื่องบุญญาธิการและความวิเศษของรัตนทั้ง ๗
ของพระองค์ โดยเฉพาะงจักรแก้วนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก พระยารธรรมปริชา (แก้ว) จึงไม่ดำเนิน
เรื่องตามแบบไตรภูมิพระร่วง อีกทั้งพระมหากษัตริย์ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ก็เป็นพระมหากษัตริย์
แบบปฏิบัติราชธรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมบุญบารมีแต่ปางหลังมากกว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่
ด้วยบุญแต่ก่อนดังผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงพยายามสร้างให้พระมหากษัตริย์สุขุขทัยเป็น ไตรภูมิโลก-
วินิจฉัยเอง ไม่ยืนยันว่า พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่บำเพ็ญจักรวรรดิวัตรแล้วจะได้สมบัติของ
พระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ที่จะได้สมบัตินี้จะต้องมีบุญแต่ปางหลังที่มากระดับหนึ่ง ประกอบ
กับต้องบำเพ็ญจักรวรรดิวัตรให้พร้อมบริสุทธ์บริบูรณ์ในเวลาเดียวกันด้วย

แก้วอีกดวงหนึ่งที่เป็นสิ่งมงคลระดับบารมีของพระมหากษัตริย์ที่ น่าสนใจ ได้แก่
ช่างแก้ว ไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงเรื่องช่างแก้วไว้ค่อนข้างละเอียด เริ่มด้วยการปลุกโรงช่างระดับ
ประดาอย่างดงาม หลังคาและเสาทำด้วยเงิน ทองและแก้ว ๗ ประการ เพดานดาดด้วยผ้า มีแก้ว ๕
ชนิด เป็นต้น มีม่านประดับแก้วอบหอมด้วยกระแจะจันทร์แก้วไปมา มีข้าวตอกดอกไม้หอมกรอง
เป็นสร้อยผูกห้อยเป็นพู่กลางโรง โรงช่างนั้นดูงามดังวิมานบนสวรรค์ เมื่อแต่งโรงช่างเสร็จแล้ว เสนา-
อำมาตย์ก็กราบทูลพระมหากษัตริย์ให้คำนึงถึงช่างแก้ว อันจะมาเป็นช่างต้นของพระองค์
พระมหากษัตริย์ก็ถวายทานรักษาศีลครบ ๗ วัน แล้วคำนึงบุญที่ได้กระทำไป พร้อมทั้งคำนึงถึง
ช่างแก้ว ช่างแก้วก็เหาะมาอยู่ในโรงช่างที่ตกแต่งไว้ เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็ไปทูลเชิญพระมหา-
จักรพรรดิราชให้มาชมช่างแก้วนั้น

ช่างที่จะนับเป็นช่างแก้วต้องเป็นช่างตระกูลฉัททันต์หรือตระกูลอุโบสถ ช่างแก้วนี้ตัวใหญ่
ขาวดังเดือนเพ็ญ มีตีนแดงงามดังตะวันแรกขึ้น มีลักษณะเท้า ๘ แห่งงามดังแสวงปั้นมิงวงแดงงามดัง
ดอกบัวแดง เหาะไปในอากาศได้ดังพระอรหันต์ผู้มีอำนาจ เหาะได้เร็ว ช่างนั้นใหญ่สูงงามดังเขาเงิน
หรือเขาไกลาส

มีข้อสังเกตว่าในไตรภูมิพระร่วงไม่มีคำว่าช่างเผือกปรากฏ ผู้แต่งใช้คำว่า “ช่างงามขาว”
ตลอดเรื่อง ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้แต่งไตรภูมิโลกวินิจฉัยให้รายละเอียดบางตอนเพิ่มเติม เช่นว่า ถ้า
เป็นช่างจากตระกูลฉัททันต์ต้องเป็นช่างที่เป็นน้องน้อยที่สุด ถ้าเป็นช่างตระกูลอุโบสถ ต้องเป็นช่างที่
เป็นพี่ใหญ่ที่สุด ที่สำคัญคือ ไตรภูมิโลกวินิจฉัยระบุว่าช่างแก้วต้องเป็น “เผือกผู้” เป็นได้ว่าคติเรื่อง
ช่างเผือกคือช่างแก้วของพระมหากษัตริย์ไทยและในชาติใกล้เคียงที่
นับถือพุทธศาสนา เช่น พม่า นิยมนับถือว่าช่างเผือกเป็นของคู่บุญบารมีของพระมหากษัตริย์และ

ภาพที่ ๓ : จักรวรรดิ
ที่มา : (Basham, ๑๙๗๗ : ๘๕)

ข้างเผือกก็ถูกอ้างให้เป็นชนวนศึกสงครามระหว่างไทยกับพม่าหลายครั้งหลายครา

ดังได้กล่าวแล้วว่าวัตรปฏิบัติสำคัญของพระราชาที่ปรารถนาจะเป็นพระมหากษัตริย์เรียกว่า จักรวรรดิวัตร มีข้อชวนให้คิดว่าทำไมธรรมะข้อนี้ของพระมหากษัตริย์จึงไม่เป็นที่กล่าวอ้างถึงมากเท่าทศพิธราชธรรม เป็นเพราะชื่อธรรมชวนให้คิดถึงการใช้กำลังรุกรานของผู้ปรารถนาจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือเป็นเพราะเนื้อหาของธรรมะเอง

จักรวรรดิวัตรบางตำรามี ๑๐ ประการ บางตำรามี ๑๒ ประการ ไตรภูมิพระร่วงไม่ได้ให้รายละเอียดชัดเจนในเรื่องนี้ ในขณะที่ไตรภูมิโลก-วินิจฉัยกล่าวไว้ค่อนข้างละเอียด จักรวรรดิวัตร ๑๐

ประการ ได้แก่ ๑. อนุโตชนสุมี พลกายสุมี สงเคราะห์ฝ่ายในให้ทั่วหน้า ๒. ขตติเยสุ สงเคราะห์กษัตริย์เมืองออกเมืองขึ้นทั้งปวง ๓. อนุยนเตสุ สงเคราะห์บรรดากษัตริย์ที่ตามเสด็จ ๔. พราหมณคหปติเกสุ สงเคราะห์พราหมณ์และคหบดี ๕. เนคมชานปเทศุ สงเคราะห์ชาวนิคมและชาวชนบท ๖. สมณพราหมณสุ สงเคราะห์สมณพราหมณาจารย์ ๗. มิคปกุชีสุ สงเคราะห์แก่น้ำและนกทั้งหลายในอาณาจักร ๘. อธมมาปฏิเกไป ห้ามปรามราษฎรไม่ให้ทำบาป ๙. อธนานิ ธนูปทานิ พระราชทานทรัพย์แก่ผู้ไม่มีทรัพย์ ให้เครื่องทำกิน ๑๐. สมณพราหมณิ อุปสงกมิตวา ไปมาหาสู่เพื่อสนทนาธรรมกับสมณพราหมณาจารย์ และถ้าจะนับธรรมข้อนี้ได้ ๑๒ ก็ให้แยกข้อ ๔ และข้อ ๗ ออกเป็น ๒ ข้อ หรือคง ๑๐ ข้อนี้และเพิ่มอีก ๒ ข้อคือ ๑๑. อธมมราคสุส ปทานิ เว้นจากราคะที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรมและ ๑๒. วิสมโลกสุส ปทานิ เว้นจากความโลภเพื่อประโยชน์ส่วนตน ดังนั้นจะได้จักรวรรดิวัตรครบ ๑๒ ประการ

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของธรรมะของจักรวรรดิวัตรแล้ว อาจกล่าวได้ว่าหลายข้อเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากในโลกแห่งความจริงปัจจุบัน อันเนื่องมาจากสภาพการปกครองที่เปลี่ยนไป และสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น ข้อ ๒. สงเคราะห์แก่น้ำกษัตริย์เมืองขึ้นเมืองออกต่างๆ หรือ ข้อ ๓. สงเคราะห์กษัตริย์ที่ตามเสด็จหรือ ข้อ ๗. สงเคราะห์แก่น้ำและนกทั้งหลายในพระราชอาณาจักร โดยการห้ามราษฎรมิให้เบียดเบียนสัตว์เหล่านี้ บางข้อก็ดูจะซ้ำซ้อนกัน เช่น ข้อ ๔. สงเคราะห์พราหมณ์และคหบดี และข้อ ๖. สงเคราะห์สมณะพราหมณาจารย์ เป็นต้น เมื่อประกอบกับคดีเรื่อง “จักรวรรดิทิน” ของพราหมณ์ชวนให้คิดถึงการรุกรานเบียดเบียนประเทศอื่น โดยใช้กำลังด้วย อาจเป็นเหตุให้จักรวรรดิวัตรไม่ป็นราชธรรมที่สำคัญที่สุดของพระมหากษัตริย์พุทธ เท้าทศพิธราชธรรม

นอกจากนั้นในไตรภูมิโลกวินิจฉัยระบุไว้แจ่มชัดว่า พระมหากษัตริย์จะปฏิบัติแต่จักรวรรดิ - วัตรอย่างเดียวไม่ได้ ต้องประกอบจักรวรรดิวัตรเป็นหนึ่งในชุดของราชธรรมอันประกอบด้วย ทศกุศล - กรรมบถ ๑๐ ที่แยกออกเป็นกายสุจริต ๓ วชิสุจริต ๔ และมโนสุจริต ๓ พระมหากษัตริย์ผู้บำเพ็ญ จักรวรรดิวัตร ต้องบำเพ็ญกุศลกรรมบถเป็นนิจก่อน จึงจะปฏิบัติจักรวรรดิวัตร ในขณะที่ปฏิบัติ จักรวรรดิวัตร พระมหากษัตริย์ต้องปฏิบัติธรรม ๓ ประการควบคู่ไปด้วย ธรรมนี้คือรักษธรรม คือการ มีจิตเมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งหลาย อวารณธรรม การสงเคราะห์บุคคลทั้งปวงที่ควรจะสงเคราะห์ และ คุตติธรรม คุ้มครองป้องกันคนที่ควรจะป้องกันให้พ้นอันตรายต่าง ๆ

ไตรภูมิโลกวินิจฉัยกล่าวว่า ทศกุศลกรรมบถเปรียบเหมือนดินที่เตรียมไว้ จักรวรรดิวัตร เปรียบเหมือนต้นไม้แก้ว ๑๒ ต้น และธรรม ๓ ประการเปรียบเหมือน “อุกถารอาณเณนใส” สำหรับ รดต้นไม้แก้ว ๑๒ ต้นนั้น เมื่อดินไม้คือจักรวรรดิวัตรเจริญสมบูรณ์ในสันดานแห่งพระมหากษัตริย์แล้ว จักรแก้วก็จะลอยมาสู่พระมหากษัตริย์นั้น

การที่พุทธศาสนากำหนดให้ธรรมข้อจักรวรรดิวัตรเป็นธรรมที่ต้องประกอบกับธรรมข้ออื่น โดยเฉพาะธรรมที่มุ่งเสริมคุณภาพจิตใจ เช่น ทศกุศลกรรมบถนั้น อาจเป็นเพราะจักรวรรดิวัตรเป็น ธรรมที่ปฏิบัติได้ยาก พระมหากษัตริย์ที่จะสามารถปฏิบัติธรรมข้อนี้ได้ต้องมีจิตใจที่ตั้งมั่นในศรัทธา ความดีแก่กล้าก่อน นอกจากนั้นอาจเป็นได้ว่าเพราะจักรวรรดิวัตรเป็นธรรมที่พุทธศาสนากับธรรม ของพราหมณ์มาปรับให้เข้ากับหลักการของพุทธศาสนา ธรรมชุดนี้จึงมีธรรมส่วนสุดท้าย คือ รักษ ธรรมด้วย รักษธรรมเป็นพุทธธรรมที่มีหลักปฏิบัติเหมือนกับจักรวรรดิวัตร คือการสงเคราะห์คนในป กครองให้ได้รับความผาสุกทั่วหน้ากันนั่นเอง

มีหลักฐานทางราชศาสตร์ของพราหมณ์รับรองข้อสันนิษฐานประการหลังนี้อยู่ คือในคัมภีร์ มนุธรรมศาสตร์ ตอนที่กล่าวถึงหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน มีกล่าวถึงราชธรรมหลายข้อตรงกันกับใน จักรวรรดิวัตร ราชธรรมเหล่านี้ได้แก่ ข้อ ๑. อนุโตชนสูมี พลกายสูมี สงเคราะห์ฝ่ายใน (มนุธรรมศาสตร์ VII. ๑๒๕ - ๑๒๖) ข้อ ๒. อตฺติเยสุ สงเคราะห์กษัตริย์เมืองขึ้นเมืองออกทั้งปวง (มนุธรรมศาสตร์ VII. ๒๐๑ - ๒๐๓) ข้อ ๔. พุราหฺมณ คหฺปติเกสุ สงเคราะห์พราหมณ์และคหบดี (มนุธรรมศาสตร์ VII. ๘๔ - ๘๕) ข้อ ๑๐. สมณพฺราหฺมณ อฺปสงฺกมิตฺวา สนนนาปฺญหาธรรมกัปสมณพฺราหฺมณาจารย์ (มนุ ธรรมศาสตร์ VII. ๓๗ - ๔๓) และข้อ ๑๒. วิสมโลกิสฺส ปหานํ เว้นจากการโลกของเขาที่มีใช้ของตน (มนุธรรมศาสตร์ VII. ๕๘ - ๕๐)

มีข้อสังเกตว่าพระมหากษัตริย์ไทยทรงปฏิบัติจักรวรรดิวัตรหลายข้อจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น ในเรื่องของการบำรุงสมณะชีพราหมณ์ (ข้อ ๔, ๖) พระมหากษัตริย์ไทยทรงปฏิบัติตลอดมาโดย การถวายเครื่องไทยทาน และเตรียมบริวารต่าง ๆ

ไตรภูมิโลกวินิจฉัยกล่าวว่า การบำรุงคหบดีและผู้ไม่มีทรัพย์นั้น (ข้อ ๔, ๕) พระมหา กษัตริย์ทรงทำได้ด้วยการพระราชทานเครื่องทำกิน เป็นต้นว่า ข้าว แอกไถ และโค ตามสมควร พระ มหากษัตริย์ไทยทรงสนพระทัยในเรื่องนี้มากจนมีพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เพื่อส่งเสริม สันสนุนราษฎร ให้ทำกินให้อุดมสมบูรณ์นั่นเอง

ในข้อที่ว่าพระมหากษัตริย์ต้องห้ามปรามราษฎรในแคว้นแคว้นมิให้กระทำกระทำบาปนั้น(ข้อ ๘) พระมหากษัตริย์ไทยถือเป็นพระราชภารกิจที่สำคัญที่สุด ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงบำรุงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องอบรมจิตใจราษฎรให้มุ่งบำเพ็ญบุญกุศล เว้นทำบาปทำชั่ว ทรงบำรุงพุทธศาสนาทั้งทางวัตถุสถาน เช่น ทรงสร้างวัด สร้างพระไตรปิฎก ส่งเสริมการศึกษาปฏิบัติธรรมของสงฆ์ และทรงบำรุงทางใจด้วยการทรงปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่างแก่ราษฎรด้วย

นอกจากนั้นพระมหากษัตริย์ไทยทรงไปมาหาสู่ เพื่อสนทนารวมกับสมณะพหุมนิกาย (ข้อ ๑๐) อยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากประเพณีมีพระราชปূจณา คือ พระมหากษัตริย์มีรับสั่งถามข้อธรรมที่ทรงสงสัยให้คณะสงฆ์ถวายวิสัชนา ประเพณีพระราชปূจณามีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พระราชปূจณาที่เก่าที่สุดที่พบเป็นพระราชปূจณาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระราชปূจณาปัญหาธรรมเหล่านี้มีทั้งที่เป็นเรื่องเนื้อหาธรรมโดยตรง และทั้งที่เกี่ยวกับการปกครองกับการเศรษฐกิจของบ้านเมือง เช่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปূจณาแก่คณะสงฆ์ว่า อากรสุราที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบัญญัติขึ้นจะเป็นโทษหรือเป็นคุณ เป็นต้น

เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงกอปรด้วยพระราชจริยาวัตรอันงามเลิศ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ อันเป็นคุณอันประเสริฐแก่ราษฎรเป็นอเนกประการ ทรงปกครองแผ่นดินไทยโดยธรรมสมตามพระราชปณิธาน และทรงเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์ของผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อสันติสุขของพลสกนิกกร จึงเป็นการสมควรที่จะถวายพระราชมัญญานามว่า “พระมหากษัตริย์พรตดิราช” แต่พระองค์อีกพระนามหนึ่ง แต่พระมหากษัตริย์พรตดิพระองค์นี้ทรงแตกต่างจาก “จักรวรรดิ” องค์อื่นๆ ในส่วนที่ว่าทรงเป็น “ราชธรรมจักรวรรดิ” คือ “พระบรมกษัตริย์ผู้ปกครองพลสกนิกกรด้วยวงล้อแห่งราชธรรม”

บรรณานุกรม

ธรรมปรีชา (แก้ว), พระยา. ไตรภูมิโลกวินิจัย. เล่ม ๑ - ๒. กรุงเทพฯ. กรมศิลปากร. ๒๕๒๐.
ประชุมพระราชปূจณา. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๒๗.
พระญาณไทย. ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพฯ. สำนักงานสลากกินแบ่ง, ๒๕๒๕.
Basham, A.L. The Wonder that was India. London : Fontana Books, ๑๙๗๗.
Dhanit Yupho. Dharmacakra. Bangkok : Siva Phorn, ๑๙๖๕.
The Laws of Manu. Delhi : Motilal Banarsidass, ๑๙๗๕.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในทรงสนะของชาวต่างชาติ

เฮ้อ เล็ง ต้า   เรียบเรียง
สุธี เตชะวิริยะทวีสิน   แปล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงครองราชย์ ค.ศ. ๑๙๑๐-๑๙๒๕ เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์และทรงมีผลงานดีเด่นมากมาย ปรากฏในประวัติศาสตร์ยุคใกล้ปัจจุบันของประเทศไทย

ประวัติศาสตร์ยุคใกล้ปัจจุบันของประเทศไทย ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ค.ศ. ๑๘๕๑-๑๘๖๘) และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ค.ศ. ๑๘๖๘-๑๙๑๐) ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอย่างต่อเนื่องนับสิบปี เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีผลงานที่เป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติมิใช่น้อย พระองค์ทรงโดดเด่นทั้งด้านประสพการณ์ พระปรีชาสามารถ พระราชดำริและพระราชจริยวัตร ซึ่งก่อความสนใจแก่นักประวัติศาสตร์ไทยเป็นอย่างยิ่ง และยิ่งความปลื้มปิติแก่คนทั้งหลายที่มีต่อพระองค์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๐ แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อมา ขณะมีพระชนมายุ ๒๙ พรรษา จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๕ ได้เสด็จสวรรคตด้วยโรคพระหทัย^๑ ในขณะมีพระชนมายุ ๔๔ พรรษา ทรงอยู่ในราชสมบัติ ๑๕ ปี หนังสือพิมพ์บางกอก ไทม์ ได้ลงพิมพ์บทความสดุดีพระองค์ว่า พระมหากษัตริย์ที่เพิ่งเสด็จสวรรคตพระองค์นี้ ต่างจากพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น เนื่องจากกระแสพระราชดำริแต่ละครั้งของพระองค์จะเร้าให้นักประวัติศาสตร์สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ

ผู้เขียนยอมรับว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักคิด นักปกครองลัทธิชาตินิยม นักปฏิรูปสังคมและนักอักษรศาสตร์ที่มีพระปรีชาสามารถพระองค์หนึ่ง ทรงมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ยุคใกล้ปัจจุบันของประเทศไทยสมควรที่จะศึกษาค้นคว้าและรับการยกย่องเป็นอย่างยิ่ง

^๑ ข้อเท็จจริง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตด้วย “โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด” - บ.ก.

ทรงเป็นนักคิดนักปกครองลัทธิชาตินิยม โดยทรงศึกษาตามแบบอย่างชาวตะวันตก

ภายหลังสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต ใน ค.ศ. ๑๘๙๕ แล้วพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี จึงทรงได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในขณะที่ทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษ โดยทรงศึกษาอยู่นานถึง ๙ ปี กล่าวคือ ใน ค.ศ. ๑๘๙๓ มีพระชนมายุ ๑๒ พรรษา ทรงเข้าศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ ค.ศ. ๑๙๐๐ ทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์และกฎหมายที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ค.ศ. ๑๙๐๒ ทรงพระราชนิพนธ์ เรื่องสงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์เป็นภาษาอังกฤษ ระหว่างประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษนั้น ได้ทรงรับราชการในกรมทหารราบและทหารปืนใหญ่ของประเทศอังกฤษ อีกทั้งเคยเสด็จประพาสประเทศฝรั่งเศส เบลเยียม อิตาลี และสเปน ด้วย ค.ศ. ๑๙๐๒ เมื่อเสด็จนิวัตประเทศไทยได้เสด็จผ่านประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น^๑ ครั้นเสด็จนิวัตประเทศไทยใน ค.ศ. ๑๙๐๓ แล้วทรงดำรงพระยศพลเอกทหารราชองครักษ์ ราชเลขานุการส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สภานายกกรรมการจัดการหอสมุดสำหรับพระนคร รักษาการเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครเมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปใน ค.ศ. ๑๙๐๗ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติใน ค.ศ. ๑๙๑๐

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงได้รับการศึกษาแบบตะวันตกเป็นเวลานาน จึงทรงมีพระราชดำริชาตินิยมเต็มเปี่ยม เคยมีพระราชดำรัสว่า “ข้าพเจ้ารู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นคนสยามเมื่อกลับมาประเทศมากกว่าขณะอยู่นอกประเทศ”^๒ และยังมีหลักฐาน

---

^๑สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี เสด็จออกจากประเทศสยามเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. ๑๘๙๓) เสด็จถึงประเทศอังกฤษเมื่อ วันที่ ๑ พฤศจิกายนปีเดียวกัน ทรงได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเมื่อ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๗ (ค.ศ. ๑๘๙๕) ทรงศึกษาวิชาสามัญและวิชาทหารเบื้องต้นกับพระอาจารย์ที่รัฐบาลอังกฤษจัดถวายเป็นการส่วนพระองค์ จนถึงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๐ (ค.ศ. ๑๘๙๘) จึงเสด็จฯ เข้าทรงศึกษาในโรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาแล้วทรงเข้ารับราชการในกรมทหารราบเบาเดอรัม (Derham Light Infantry) ระยะเวลาหนึ่ง วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๒ (ค.ศ. ๑๙๐๐) เสด็จเข้าทรงศึกษาในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด พ.ศ. ๒๔๔๓ (ค.ศ. ๑๙๐๑) โรงเรียนฟีลด์เวลล์ (Black well) พิมพ์พระราชนิพนธ์ The War of Polish Succession ทรงศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๐๑) - บ.ก.

^๒สามัคคีสาร เล่ม ๕ ตอนที่ ๒ ลงพิมพ์ว่า “The late King Rama VI, in his student days, made a speech... in which he said, among other things, that “He would return of Siam more Siamese than he left it” These words have left a host of meanings in their wake. - บ.ก.

ที่บ่งถึงความเป็นชาตินิยมในพระราชนิพนธ์บทร้อยกรองชื่อ **คนอิสระ** มีใจความว่า **ขอเพียงจงรักภักดีพระมหากษัตริย์ จงรักภักดีชาติ นับถือเลื่อมในพุทธศาสนา^๑** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทรงถือเอาชาติ ศาสนาพุทธและพระมหากษัตริย์รวมอยู่ในลัทธิชาตินิยมของพระองค์ด้วย

เนื่องด้วยพระราชดำริลัทธิชาตินิยม พระองค์จึงทรงตระหนักถึงความสำคัญของการสืบทอดมรดกของชาติและประวัติศาสตร์ไทยเป็นอย่างยิ่งทรงเน้นให้ชาวไทยเห็นรากฐานที่ดีเด่นของชนชาติไทยดังปรากฏพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า **“พวกเราต้องตระหนักว่าคนไทยมีรากฐานที่ดีเด่นต่างจากชนชาติอื่น เช่น เรามีประวัติศาสตร์ ภาษา ศิลปะ วรรณคดี ศาสนาพุทธ และความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นผู้นำอย่างแนบแน่น ธาตุแท้จิตใจของคนไทยเรานั้น เสียสละ รักความอิสระ ซึ่งเป็นสิ่งดีเด่นที่สืบทอดมาจากอดีต ควรที่จะรักษาไว้และให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป”**

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๒๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นักเรียนมีใจความว่า **“ข้าพเจ้าใคร่ขอร้องพวกเราทั้งหลายที่กำลังเป็นนักเรียนอยู่ในเวลานี้ ให้ระลึกเสมอว่าพวกเราเป็นคนไทย อย่าได้ดูหมิ่นดูแคลนชนชาติของตนเองเป็นอันขาด เพราะถ้าพวกเราทำเช่นนี้แล้ว ก็เท่ากับดูหมิ่นดูแคลนตนเอง ชนชาติไทยมีสิ่งดี ๆ มากมาย พวกเราจะต้องเพาะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้นกับชนชาติของเราอย่าได้พูดว่าพวกเราเป็นคนด้อยต่ำกว่าคนอื่นหนึ่งชั้นห่างไกลจากชนชาติอื่น ชนชาติหนึ่งถ้าปราศจากการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของตนเอง จะไม่มีใครยอมรับความเป็นชาติโดยเด็ดขาด จะมีก็เฉพาะคนที่รู้จักยอมรับนับถือตนเอง และยกย่องชนชาติของตนเอง อย่างคนไทยนี้ ถึงจะเป็นที่ยอมรับนับถือของชาวต่างชาติ”**

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมักทรงใช้เรื่องราวในประวัติศาสตร์มาปลุกใจชาวไทยให้เกิดความรักชาติเสมอ พระองค์ทรงสรรเสริญสมเด็จพระนเรศวร สมเด็จพระเจ้าตากสิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปฐมกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย **“พระร่วง”** พระองค์จะทรงสรรเสริญเป็นพิเศษ ดังปรากฏพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับพระร่วงว่าเป็นแบบอย่างคุณลักษณะของคนไทย ทรงแสดงพระราชประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์ทละครเรื่องนี้ว่า **“เพื่อจะสะท้อนประวัติศาสตร์ของพวกเรา ให้พวกเราเองได้รู้ซึ่งถึงชนชาติของเราว่า มิใช่ชนชาติใหม่ แต่เป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีมาในประวัติศาสตร์ควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง”** ปี ค.ศ. ๑๙๐๘ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วง (เที่ยวเมืองสุโขทัย) พร้อมกับทรงเผยแพร่พระราชหฤทัยว่า **“ศิลปะไทยในเรื่องเที่ยวเมืองพระร่วงนี้ ปลุกสำนึกให้ชาวไทยตระหนักถึงความเป็นชาติเก่าแก่ของชนชาติไทย มิใช่ชนชาติล้าหลังอย่างที่ชาวอังกฤษกล่าวขานแต่อย่างใด”**

---

^๑ พระราชนิพนธ์บทชวนรักชาติ ความว่า **“เพราะฉนั้นชวนกันสวามิภักดิ์ จงรักชาติศาสนา ยอมตายไม่เสียตายชีวา เพื่อรักษาอิสระคณะไทย”** -บ.ก.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินบรรดาหนุ่มสาวทั้งหลายที่ได้ละเลยการ สืบทอดมรดกศิลปะของชาติว่า “ภายใต้อารยธรรม การให้ลัทธิ Vandalism ต่อศิลปะของชาติ เป็นการไม่เห็นความสำคัญของศิลปกรรมที่สืบทอดกันมาหลายสมัย ปฏิเสธการรับรู้สิ่งที่ประเทศ สยามสืบทอดกันมา ต้องการให้ประเทศสยามเริ่มต้นจากกระดาษว่างเปล่าใบหนึ่ง” พระองค์ทรงถือ ว่า “ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติเรา บ่งบอกถึงแนวความคิดที่โดดเด่น ของชาติเรา เพราะฉะนั้น ขอวิงวอนให้ช่วยกันดำรงรักษาพัฒนาศิลปะของชาติสืบไป เพราะศิลปะ ของเราจะช่วยเชิดชูชื่อเสียงของเราเอง เราจะยืนหยัดอยู่ท่ามกลางชนชาติที่ยิ่งใหญ่อย่างไม่อาย ใคร อารยธรรมในศิลปะเป็นความภูมิใจของชาติ ถ้าปราศจากผู้เชี่ยวชาญศิลปะในชนชาติก็เปรียบ เสมือนบุรุษไร้ซึ่งสตรี ย่อมก่อให้เกิดความไม่รื่นรมย์” เนื่องจากพระองค์ทรงพระปรีชาในด้าน ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง พระองค์จึงทรงก่อตั้งกรมศิลปากรขึ้นมาใน ค.ศ. ๑๙๑๒ โดยมีพระราชประสงค์ให้ดำรงรักษาและพัฒนาศิลปกรรมและศิลปะการช่าง ต่อมาหลัง ค.ศ. ๑๙๑๓ ประเทศสยามจึงมีการจัดนิทรรศการจิตวิทยาศิลปะการช่าง^๑ ค.ศ. ๑๙๑๔ ทรงก่อตั้งโรง เรียนเพาะช่าง โดยพระองค์เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดโรงเรียน ในปีเดียวกันทรงได้ก่อตั้ง โบราณคดีสโมสร^๒ มีนักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศส เซอสิเย่ ปฏิบัติงานที่นี่ และปี ค.ศ. ๑๙๒๔ ได้ตีพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับศิลาจารึกสุโขทัย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาด้านการทหารอย่างยิ่ง กล่าวคือใน ศตวรรษที่ ๑๙ ถึงต้นศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งลัทธิจักรวรรดินิยมกำลังเฟื่องฟูนั้น การแสวงหาอาณานิคม ล้ำเมืองขึ้น มีทั้งการยึดครองและบั่นทอนดินแดน โดยรอบประเทศไทยนั้นได้ถูกบรรดาประเทศมหา อำนาจลัทธิจักรวรรดินิยมยึดเป็นเมืองขึ้นหมดแล้ว แต่ด้วยพระปรีชาการญาณ ประเทศเล็กอย่าง ประเทศสยามก็สามารถรอดพ้นมาได้ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๑ พระองค์มีพระบรมราชโองการ ต่อนหนึ่งว่า “ท่านทั้งหลายรู้ไหมประเทศเพื่อนบ้านของเราจำนวนเท่าไรที่ตกอยู่ในอำนาจของมหา อำนาจแล้ว ประเทศพม่าที่เคยเป็นคู่อริของเรา ปัจจุบันได้ถูกอังกฤษยึดครองแล้ว เวียดนามก็ ถูกฝรั่งเศสยึดครอง มลายูกว่าครึ่งประเทศได้ถูกอังกฤษยึดครอง ชาวที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนได้ถูก ฮอลันดายึดครอง” ต่อจากนั้น ได้ทรงพระราชปรารภว่าการที่ประเทศเกาหลีต้องตกอยู่ภายใต้การ ปกครองของญี่ปุ่น และประเทศอินเดียนตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษก็เพราะพวกเขาทั้งหลาย ไม่มีความเข้าใจในธาตุแท้ของลัทธิจักรวรรดินิยม ผลสรุปก็คือผู้มีพลังกำลังที่เข้มแข็งกว่า

^๑ งานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๕ -ป.ก.

^๒ ที่ถูกต้องคือวารณคดีสโมสร-ป.ก.

ย่อมเป็นผู้ที่ถูกต้องเสมอ ถ้าหากจะมีสิ่งที่ดี กำบังทรงพลังก็จะเปลี่ยนให้ถูกได้ ทั้งยังมีพระราชดำรัสถึงประเทศในเอเชีย ๔ ประเทศ คือ ญี่ปุ่น สยาม จีน และอิหร่าน ที่ยังคงเป็นประเทศเอกราชอยู่ แต่ประเทศจีนและอิหร่านก็มีความยุ่งเหยิงไม่สงบ จะมีเพียงญี่ปุ่นและสยามเท่านั้นที่เป็นประเทศเอกราชสงบเรียบร้อย ทรงถามว่า “ใน ๒ ประเทศนี้ ประเทศไหนจะได้รับการยอมรับนับถือมากกว่ากัน ข้าพเจ้ามีความเสียใจจำเป็นจะต้องตอบว่าประเทศญี่ปุ่นได้รับการยอมรับนับถือมากกว่า” พระองค์ทรงถือว่าการที่ประเทศญี่ปุ่นได้รับการยอมรับนับถือมากกว่านั้น “เพราะประเทศญี่ปุ่นได้แสดงให้เห็นประเทศต่าง ๆ ประจักษ์ว่า เขามีทหารที่สามารถสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศสยามยังอ่อนแอ ชาวสยามกำลังหลับอยู่คอยให้ศัตรูมาถึงแล้วค่อยเรียกตื่นขึ้นมาจะไม่ทันการณ์” เพราะฉะนั้นพระองค์ทรงแนะนำว่า “เมื่อประเทศเล็ก ๆ อย่างสยามถูกศัตรูปิดล้อมเมือง ทุกคนที่สามารถเดินได้ ควรรู้จักวิธีป้องกันประเทศชาติ รอบรู้ทางด้านทางทหาร” นอกจากนี้ยังทรงปลุกสำนึกความเป็นนักรบไว้ในพระราชนิพนธ์บทละคร เช่น คำพูดของตัวละครตัวหนึ่งว่า “การตายกลางสนามรบ เป็นการตายที่สง่างามที่สุดของลูกผู้ชาย”

การที่ทรงเห็นความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อปกป้องเอกราชดังกล่าวข้างต้น เมื่อได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชอุตสาหะเพิ่มประสิทธิภาพและแสนยานุภาพทางทหาร โดยเฉพาะทหารอากาศได้พัฒนาสู่รูปแบบใหม่ ใน ค.ศ. ๑๙๑๓ ประเทศสยามก็มีนักบินมากกว่า ๑๐๐ นาย ในปีนั้นนักบินชาวอเมริกันได้ทำการบินทั่วโลกและระหว่างทางได้บินมาประเทศไทย เมื่อกลับถึงประเทศแล้วได้กล่าวว่า “ด้านการพัฒนาการบินนั้นประเทศสยามนำหน้าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกหลายประเทศ”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงก่อตั้งกองเสือป่าขึ้นเสมือนหนึ่งเป็นทหารส่วนพระองค์^๑ พระราชทานคติพจน์ว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงเสือป่า ทรงบัญญัติข้อบังคับระเบียบแบบแผน เครื่องแบบ (มีสีดำและสีเหลืองคล้ายหนังกวาง) ทรงสละเวลาพลกำลังและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อกิจการนี้เมื่อถึง ค.ศ. ๑๙๑๒ กองเสือป่ามีสมาชิกมากกว่า ๔,๐๐๐ คน และพัฒนาจนมีสมาชิก ๑ หมื่นคน ใน ค.ศ. ๑๙๒๔ ซึ่งสร้างความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยแก่คนจำนวนไม่น้อยในประเทศ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกกิจการเสือป่า เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๖

---

^๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้เจ้านายข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนได้รับการฝึกอบรมอย่างทหาร เพื่อช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความสงบทั่วไปในเมือง เช่น ช่วยจับกุมผู้ร้าย ช่วยเหลือเมื่อเกิดเพลิงไหม้ ล้อมวงที่ประทับเมื่อเสด็จฯ ไปในที่เกิดเหตุซึ่งมีคนพลุกพล่าน ตลอดจนเตรียมพร้อมไว้ป้องกันรักษาดินแดนในคราวจำเป็น นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมกำลังกายและกำลังสติปัญญาของราษฎรให้ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ มีวินัย รู้จักเคารพกฎหมาย มีความจงรักต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ - บ.ก.

เมื่อกล่าวถึงลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คนทั้งหลายย่อมนึกถึงพระราชนิพนธ์ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ เรื่องยิวแห่งบูรพาทิศ ในพระราชนิพนธ์นี้ได้ทรงกำหนดให้ชาวจีนในประเทศไทยเป็นยิวแห่งบูรพาทิศ ทรงกล่าวถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชาวสยามกับชาวจีนซึ่งมีนโยบายทางการเมืองที่กระทบต่อชาวสยาม และเอื้อประโยชน์ต่อชาวจีน อย่างไรก็ตามเราไม่สามารถจะถือว่านั่นเป็นลัทธิกำจัดชาวจีนของพระองค์ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าพระองค์ทรงตั้งมั่นที่จะปลูกฝังลัทธิชาตินิยมให้ชนชาติไทย แม้พระองค์จะทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับชาวจีนดังกล่าวแล้วแต่ก็ทรงตระหนักถึงความสำคัญของชาวจีนในสยาม ทรงพระราชปรารภว่าพระองค์ทรงพระกรุณาต่อชาวไทยและชาวจีนคู่เดียวกัน ดังกระแสพระราชดำริสตอนหนึ่งเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๑๐ว่า “คนจีนและประชาชนในประเทศเราเมื่อยาวนานมานี้เหมือนครอบครัวเดียวกัน ตั้งแต่โบราณกาลมา คนจีนมีความประพฤติปฏิบัติเหมือนกับชนชาติของเรา เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ว่าจะอุปถัมภ์ค้ำชูความเป็นอยู่ของคนจีนที่อยู่ในประเทศของเรา” ค.ศ. ๑๙๑๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้เสด็จฯเยี่ยมถิ่นที่อยู่ของชาวจีนในบางกอกเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้ชาวจีนทั้งหลายถวายชัยมงคลและเมื่อครั้งเสด็จตรวจราชการต่างจังหวัดพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้คณะผู้แทนชาวจีนเข้าเฝ้าฯเสมอ ในขณะที่ทรงครองราชย์อยู่นั้น ได้พระราชทานบรรดาศักดิ์และราชทินนามให้แก่ชาวจีนจำนวน ๙๒ ชื่อ และทรงขบใจชาวจีนที่ได้อุทิศตนปฏิบัติคุณงามความดีต่อประเทศไทยอยู่เสมอ

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปรียบชาวจีนเป็นชาวยิว นั้น เนื่องจากชาวอังกฤษที่พักอาศัยในประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มเขียนบทความขึ้น ใน ค.ศ. ๑๘๙๘ โดยเรียกชาวจีนว่าชาวยิวแห่งสยาม ซึ่งมีเหตุผลพอเชื่อได้ว่าเรื่องยิวแห่งบูรพาทิศนั้น เป็นการเสนอภาพลักษณ์แก่ผู้อ่านชาวยุโรปเป็นสำคัญ เพราะในขณะนั้นชาวสยามทั้งหลายยังไม่รู้จักยิวมากนัก การเปรียบเช่นนี้จึงไม่สื่อความหมายสักเท่าไร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่าศัตรูสำคัญของชาติไทยคือประชาชนของพระองค์ที่ดูแคลนคุณค่าของวัฒนธรรมไทย โดยไปศึกษาทางตะวันตกแล้วนำเอามาเป็นพื้นฐานการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมไทย พระองค์ทรงถือว่าคนไทยดูแคลนชนชาติของตนเองเป็นการยกย่องบูชาตะวันตกเกินไป ทรงดำริว่าเป็นพวกลัทธิเอาอย่างและมีพระราชดำรัสว่า “เป็นสิ่งเลวร้ายที่สุดเป็นอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ต่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศสยาม” มีพระดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาความรู้ของชาวตะวันตกว่า “ข้าพเจ้ามิได้ต่อต้านความรู้ของชาวตะวันตกทั้งหมด เพราะข้าพเจ้าเองก็ศึกษาความรู้มาจากทางตะวันตกเหมือนกัน ข้าพเจ้าจะไม่ทอดทิ้งความรู้ด้านเทคโนโลยีและพลังงานของชาวตะวันตกซึ่งสามารถนำมาเป็นประโยชน์ได้หลายสิ่งหลายอย่าง แต่ข้าพเจ้ายังมีข้อสงสัยลงพิจารณาถึงชาวตะวันตกว่าเป็นสิ่งดีหรือไม่ หรือว่าคนทั้งหมดจะต้องเป็นคนดี” ทรงบันทึกในจดหมายเหตุร้ายวันว่า “อารยธรรมตะวันตกเปรียบเสมือนยาขนานหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องระวังในการใช้ ถ้าใช้ถูกต้องก็จะได้ผล แต่ถ้าไม่ระวังจะกลายเป็นยาพิษที่ร้ายแรง มีผลให้ถึงแก่ความตายได้ในภายหลัง” ด้วยเหตุที่ทรงตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและพลังงานของชาวตะวันตก จึงทรงเห็นด้วยกับการศึกษาความรู้ด้านเทคนิคของชาวตะวันตก เพื่อนำมาปรับปรุงใช้ในการดำรงรักษาสืบทอดวัฒนธรรม

สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงผลลัพท์ของการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในเวลานั้น เพราะทรงเกรงว่าจะมีการนำแนวคิดระบบประชาธิปไตยชนชั้นนายทุนตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการสั่นคลอนการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระองค์ทรงปกครองอยู่ในเวลานั้น^๑ และเป็นเวลาเดียวกับที่เกิดการปฏิวัติในประเทศจีน ตุรกี และเปอร์เซีย อีกทั้งประเทศญี่ปุ่นหลังจากทำการปฏิรูปการปกครองแล้วได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว พระมหากษัตริย์ที่ทรงสนพระทัยในกิจการต่างประเทศอย่างพระองค์ย่อมมีพระราชวิวินิจฉัยได้ว่าจะมีผลกระทบจากการปฏิวัติติดตามมาเช่นทางตะวันตกเป็นแน่แท้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงพระราชนิพนธ์บทความลงในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ทรงวิจารณ์เกี่ยวกับการปฏิวัติของประเทศจีน ตุรกี และเปอร์เซีย โดยทรงวิจารณ์ตามพระราชวิวินิจฉัยของพระองค์อย่างมีอำพรางแม้แต่น้อย ทรงตั้งชื่อบทความพระราชนิพนธ์ว่า “การปฏิวัติของต่างชาติ มิใช่แบบอย่างของสยาม” พระราชนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวถึงประเทศจีนภายหลังการปฏิวัติประเทศจีนว่า “นักการเมืองจีนที่มีแนวความคิดแบบตะวันตกอย่างน้อยที่สุดก็ได้ทำให้ความเจริญของประเทศจีนล่าช้าไป ๑๐๐ ปี” และมีตอนหนึ่งกล่าวถึง “บรรดาหนุ่มสาวชาวตุรกีที่ตื่นตัว เรียกร้องสิทธิ ได้เรียกร้องขอความอิสระ ความเสมอภาค ความรักที่ไม่จำกัดขอบเขตเป็นการเรียกร้องที่สูญเปล่า” พระองค์ทรงถือว่า พวกเขาเสนอความต้องการโดยเรียกร้องกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ “หนึ่งในล้านคนก็ไม่สามารถจะแก้ไขได้” การปฏิวัติภายในประเทศเปอร์เซียเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๖ เท่ากับบีบบังคับให้พระมหากษัตริย์แห่งประเทศเปอร์เซียหาทางออกด้วยการเรียกประชุมรัฐสภา ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่า “การเปิดประชุมรัฐสภาลักษณะเช่นนี้เป็นการยึดเยียดสิ่งที่ประชาชนชาวเปอร์เซียไม่พึงปรารถนาและไม่ยินดียินร้ายแต่อย่างใด เป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์ผู้ไร้ความสามารถทรงกระทำขึ้นซึ่งนำความยุ่งยากลำบากมาสู่ประเทศชาติ” ในบทความพระราชนิพนธ์อีกตอนหนึ่งทรงกล่าวไว้ว่า ความสำเร็จของประเทศญี่ปุ่นมิใช่มาจากการกำหนดให้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่เป็นการ “ไม่กังวลต่อการกำหนดให้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้เน้นการดำเนินตามระบอบข้าราชการประชาธิปไตย” และได้กล่าวถึงประเทศไทยว่า “มีหลักการเป็นพื้นฐานของการดำรงสืบทอดตนเองอยู่แล้ว จะมีเฉพาะคนหนุ่มสาวจำนวนน้อยเท่านั้น ที่ชักนำแนวความคิดระบอบการปกครองของชาวตะวันตกมาใช้กับประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการนำเอาภัยมาสู่ภายหลัง” จากพระราชดำริดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าทรงกำหนดตามสภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และเพื่อปกป้องการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

---

^๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า ประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนระบอบการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในไม่ช้า พระองค์จึงทรงพระราชอุทิศสละหาความรู้เรื่องประชาธิปไตยแก่ข้าราชการ และข้าราชการกระทรวงมหาดไทย โดยทดลองปฏิบัติในเมืองจำลองของพระองค์หลายครั้ง และทรงประจักษ์ว่าปัญหาสำคัญที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญเติบโตของการปกครองระบบนี้ คือ ประชาชนขาดการศึกษา พระองค์จึงทรงเร่งจัดการศึกษาภาคบังคับ และขยายการศึกษาจนถึงขั้นอุดมศึกษาเป็นเบื้องต้น - บ.ก.

ค.ศ. ๑๙๑๒ เกิดเหตุการณ์พยายามจะเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่ไม่สำเร็จ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่กระทำโดยตรงต่อการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์จะทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ในการปฏิรูปการปกครอง แต่พระองค์ก็มักจะทรงเน้นให้ประชาชนและข้าราชการบริหารจรรงักตื้อต่อพระมหากษัตริย์ ในการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนั้น ทรงยกเลิกระบบการรวมอำนาจการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไว้ที่ส่วนกลางให้หมดสิ้นไป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ข้อความว่า “การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์คือคนไทยแท้จริง” เป็นการเตือนใจอย่างหนึ่ง และมีพระราชดำรัสว่า พระมหากษัตริย์ของเราทรงพระปรีชาญาณอย่างแท้จริง มิได้ต่อต้านความเจริญตามกาลสมัย ตรงกันข้ามทรงต้อนรับอารยธรรมและความก้าวหน้า การปกครองของเราที่แล้วมาจึงมักตามสมัยนิยม อารยธรรมจึงเข้าสู่ประเทศสยามอย่าให้เหมือนกับประเทศญี่ปุ่นและจีนที่โขกตีกระหน่ำอย่างนั้น ความเจริญก้าวหน้ามิได้พบกับอุปสรรคอันเกิดจากสิ่งที่สร้างเสริมขึ้นเช่นที่คิด แต่เป็นอุปสรรคตามธรรมชาติ ถ้าเป็นเช่นนั้นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถและองอาจของเราจะรีบกำจัดให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสต่อไปอีกว่า รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น คนไทยได้ดำเนินการปกครองในระบอบนี้มาแล้ว เช่น เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินถูกถอดออกจากราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ทรงได้รับการคัดเลือกจากประชาชน พระองค์ทรงพระราชวิจารณ์ระบอบราชาธิปไตยว่า มาจากคนส่วนน้อยเท่ากับ ๑ ในล้านคน ที่รับผลสะท้อนจากแนวคิดของชาวต่างชาติมากเกินไป พระองค์ทรงยอมรับว่าบรรดาประเทศในยุโรปและอเมริกาที่กำหนดให้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญใช้นั้นมีความเจริญก้าวหน้าจริง แต่ยุโรปและอเมริกามีไซเอเซีย ในที่สุดความก้าวหน้าด้านประวัติศาสตร์สากลก็ทำให้พระองค์ทรงตระหนักว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะไม่สามารถดำรงตลอดไปได้ ทรงบันทึกไว้ในจดหมายเหตุรายวันว่าเมื่อถึงเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจและปรารถนาจะมีรัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญแล้วไม่มีใครสามารถต่อต้านขัดขวางได้ แต่ว่าเวลานั้นยังอยู่ห่างไกลนัก

โดยความเป็นจริงแล้ว วันเวลาดังกล่าวไม่ห่างไกลมากนัก กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติได้ยังไม่ครบ ๒ ปีบริบูรณ์ ก็เกิดเหตุการณ์เคลื่อนไหวต่อต้านการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การเคลื่อนไหวนี้อยู่ระหว่างการเตรียมการ โดยมีผู้เข้าร่วมในแผนการประมาณ ๑๐๐ คน ส่วนมากจะเป็นทหารยศต่ำ ๆ ทั้งทหารบก ทหารเรือรวมทั้งนายควมและนักแปล คนเหล่านี้มีอายุประมาณ ๒๐ ปีโดยเฉลี่ย มีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านการสวามิภักดิ์บุคคลเพียงคนเดียวและมุ่งจะสถาปนาการปกครองระบอบรัฐสภาเพื่อพัฒนาความเจริญทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ได้ชี้ให้เห็นความล้มเหลวของประเทศสยามกับความสำเร็จของ

ประเทศญี่ปุ่นที่มีการปฏิรูปการปกครอง ตลอดจนการปฏิวัติในประเทศจีน พวกเขาใช้คำขวัญว่า ยอมสละชีพเพื่อประเทศชาติ แผนการกำหนดไว้จะก่อการในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๑๒ แต่ความลับแพร่พรายออกไปจึงถูกจับกุมทั้งหมดในวันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๒

ภายหลังการสอบสวนมีผู้ได้รับโทษประหารชีวิต ๓ คน ตีคุกตลอดชีวิต ๒๐ คน นอกนั้น ถูกตัดสินให้จำคุก ๑๒-๒๐ ปี ตามแต่โทษของแต่ละบุคคล แต่ด้วยพระเมตตาของพระองค์ ผู้ได้รับโทษประหารชีวิตได้ลดโทษเหลือติดคุกตลอดชีวิต ผู้ได้รับโทษติดคุกตลอดชีวิตลดโทษเหลือติดคุก ๒๐ ปี เป็นต้น แม้ผู้ก่อการจะถูกปราบจนราบคาบ แต่เพื่อชะลอมิให้เกิดปัญหาขัดแย้งเรื่องชนชั้นภายในประเทศ โดยเฉพาะจากประชาชนที่ไม่พอใจระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระองค์จึงทรงตัดสินพระทัยโอนศาลฎีกาซึ่งเคยอยู่ในพระราชสำนักไปอยู่ในกระทรวงยุติธรรม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เก็บภาษีพระราชทรัพย์ส่วนพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

ทรงเป็นนักปฏิรูปสังคมที่ทรงอัจฉริยะอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกิจต่างจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงปฏิรูปการปกครอง การคลัง การทหาร และทางศาล ได้อย่างรุดหน้ากว้างขวาง แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงปฏิรูปสังคมและการศึกษาให้มีความก้าวหน้าและเป็นประโยชน์อย่างมาก

กำหนดการใช้นามสกุล

ประเทศสยามก็เช่นเดียวกับบรรดาประเทศเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหลาย ตรงที่ทุกคนจะมีชื่อแต่ไม่มีนามสกุล ลักษณะเช่นนี้ย่อมสับสนและไม่สะดวกหลายประการ ความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศสยามในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งการตรากฎหมายครอบครองที่ดินของเอกชน และนายทุนที่เข้ามาจัดตั้งกิจการโรงงานอุตสาหกรรมและการค้าของตนเองมากขึ้น ประกอบการไปมาหาสู่ของคนทั้งหลายที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้การมีชื่อแต่ไม่มีนามสกุล เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมในสภาพสังคมที่เจริญรุ่งเรืองเช่นนี้ ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชนิพนธ์บทความชักชวนให้ชาวสยามใช้นามสกุล และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุลเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ กำหนดให้คนไทยทั่วไปใช้นามสกุล โดยบัญญัติให้ใช้นามสกุลของสามี ถ้านามสกุลยังไม่ได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ตัวอักษรในนามสกุลจะมีได้ไม่เกิน ๑๐ ตัว ให้นามสกุลมีความหมายที่ดีงามและสัมพันธ์กับการดำรงฐานะของผู้เป็นเจ้าของ ให้เริ่มบังคับใช้ตามพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ ด้วยเหตุที่พระราชประสงค์จะเผยแพร่ขนานนามสกุลนี้พระองค์จึงทรงคิด นามสกุลพระราชทานแก่ข้าราชการบริพารของพระองค์เป็นจำนวนกว่า ๓,๐๐๐นามสกุล^๑ ระบอบนามสกุลของประเทศไทยจึงได้เริ่มต้นและยั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้

^๑ คณะอนุกรรมการการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวบรวมนามสกุลพระราชทานได้ ๖,๔๓๒ นามสกุล -บ.ก.

การก่อตั้งโรงเรียนและสร้างโรงพยาบาลเพื่อเป็นพระราชกุศล

ประเทศสยามเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธนิกายหินยาน ในประวัติศาสตร์พระมหากษัตริย์และเจ้านายทั้งหลายได้ทรงใช้พระราชทรัพย์และแรงงานประชาชนมากมายทำการก่อสร้างวัด ศาลเจ้า และพระพุทธรูป เพื่อเป็นพระราชกุศล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด พระองค์มีพระราชประสงค์ให้ศาสนาพุทธดำรงฐานะเช่นเดียวกับศาสนาอื่น ๆ และทรงเห็นความสำคัญของการเลื่อมใสศรัทธาว่าเป็นเครื่องบ่งชี้การเป็นคนไทยที่แท้จริงหนึ่งในสามประการที่ทรงกำหนดขึ้น พระองค์ทรงไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่เคยถือปฏิบัติกันมา แต่ทรงสนับสนุนให้ใช้แบบที่เป็นรูปธรรม มีวิธีการอันทันสมัยในการสร้างบุญกุศลแทน ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๑ มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “ถ้าหากใครคิดสร้างบุญกุศลแล้วต้องการให้ได้ผลอย่างแท้จริงในภายหลัง และเป็นที่ยินชอบของพระมหากษัตริย์ ขอให้หาสร้างโรงเรียนเถิด แต่การจะสร้างบุญสร้างกุศลด้วยการสร้างวัดนั้นข้าพเจ้ามิได้ชื่นชอบแต่อย่างใด”

ค.ศ. ๑๙๑๓ ทรงตัดสินพระทัยจะไม่ทรงสร้างวัดหรือศาลเจ้าตามพระราชประเพณีที่เคยถือปฏิบัติกันมาเพื่อเป็นพระราชกุศลอีกต่อไป เนื่องจากมีพระราชดำริว่า “ตามพระราชประเพณีที่สืบทอดกันมา เมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว จะทรงสร้างวัดหรือศาลเจ้า แม้จิตใจยังคงเลื่อมใสศรัทธา แต่ประเทศสยามมีวัดและศาลเจ้ามากมายอยู่แล้ว ถ้าสร้างเพิ่มขึ้นอีกหลายหลังก็ไม่ได้เป็นประโยชน์โดยตรงกับประชาชนทั้งหลาย” เพราะฉะนั้น พระองค์จึงทรงเลือกวิธีสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียนแทนการสร้างวัดหรือศาลเจ้า และปรากฏต่อมาว่าการปฏิบัติพระราชกุศลอีกหลายครั้งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระราชินีมักใช้วิธีพระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และจัดพิมพ์หนังสือ เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นได้สร้างความประหลาดใจให้แก่สังคมสมัยนั้นอย่างยิ่ง เนื่องจากการปฏิบัติการของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเน้นการ “สืบทอดความเป็นไทย” ตลอดมาอาจจะมองได้ว่าเป็นการขัดแย้งในด้านความคิด แต่ความจริงแล้วเป็นการสะท้อนให้เห็นแนวความคิดซึ่งได้รับผลจากวัฒนธรรมตะวันตกของพระองค์

ริเริ่มพัฒนาการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของกีฬาเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงตระหนักว่ากีฬาจะสามารถช่วยสร้างเสริมบรรยากาศทางสังคมให้ดีขึ้น เมื่อพระองค์ทรงเป็ต่อภารกิจที่พลเมืองชายส่วนหนึ่งติดการพนัน ตีมเหล็ก และติดยาเสพติด ใน ค.ศ. ๑๙๑๗ จึงมีพระราชบัญญัติห้ามเล่นการพนัน พระองค์ทรงริเริ่มพัฒนากีฬาภายในประเทศเพื่อทดแทนความสนใจและเพื่อประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ พระองค์ทรงชื่นชอบกีฬาฟุตบอลมาก ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ ทรงจัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยทองคำขึ้น มีทีมเข้าร่วมการแข่งขันทั้งหมด ๒๘ ทีม และใน ปี

เดียวกันมีการก่อตั้งสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หลังจากนั้นจึงมีการจัดแข่งขันซึ่งด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและด้วยนักรบเป็นประจำทุกปี พระองค์ทรงเชื่อมั่นว่ากีฬาจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีได้ดีกว่ามหรสพอื่น ๆ และการพบปะกันในสนามกีฬาจะเสริมสร้างความเป็นมิตรได้ง่ายกว่าการพบปะกันในงานเลี้ยงแบบพิธีการเสียอีก

การพัฒนาการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง พระองค์จึงทรงดำเนินการด้านการศึกษาต่อเนื่องจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มปฏิรูปการศึกษาไว้ ทรงยอมรับในคำกล่าวของชาวอังกฤษที่ว่า **“ผู้ที่ไม่มีความรักศรัทธาในโรงเรียนของตนเองคือผู้ที่ไม่มีความรักประเทศชาติ”** พระองค์ทรงถือว่าประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองได้นั้นต้องอาศัยการศึกษาเป็นสำคัญ ใน ค.ศ. ๑๙๑๗ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๒๑ ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาออกมาบังคับใช้โดยกำหนดให้เด็กทั้งชายและหญิงอายุตั้งแต่ ๗-๑๔ ขวบ อยู่ในเกณฑ์จะต้องเข้ารับการศึกษานี้ในปีนั้นมีเด็กหญิงที่เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน ๗ เพอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด ค.ศ. ๑๙๒๕ เพิ่มขึ้นเป็น ๓๘ เพอร์เซ็นต์ สรุปแล้ว การศึกษามีความเจริญรุ่งเรือง แต่เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ แผนการศึกษาในประเทศไทยจึงยังดำเนินการไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ตามที่กำหนดไว้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนธงชาติประเทศไทยด้วยพระองค์เอง โดยเปลี่ยนจากธงชาติรูปช้างมาเป็นธงชาติ ๓ สี คือ สีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน และทรงกำหนดพระนามพระมหากษัตริย์กรุงรัตนโกสินทร์เป็นสมเด็จพระรามาธิบดี โดยเรียงลำดับพระนามพระมหากษัตริย์ตามรัชสมัยก่อนหลัง เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ฯลฯ เมื่อถึงวันที่ ๖ เมษายน ซึ่งเป็นวันขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงกำหนดให้เป็นวันชาติ และวันที่ ๒๓ ตุลาคม เป็นวันที่ระลึกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น แบบอย่างที่ทรงกำหนดขึ้นนี้ได้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ทรงปรารถนาเรื่องเรือการต่างประเทศ

ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จะมีได้รับการยกย่องว่าเป็นเลิศด้านการต่างประเทศ แต่ก็ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นนักการต่างประเทศที่ปรารถนาเรื่อง ทรงพระปรีชาญาณในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ จนกระทั่งประเทศไทยได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เช่นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ อุบัติขึ้นนั้น ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมสงครามด้วย แต่เป็นการเข้าร่วมอย่างเล่นละครมากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นพระปรีชาญาณอันปรารถนาเรื่องด้านการต่างประเทศของพระองค์เป็นอย่างดีอีกรูปแบบหนึ่ง

ในขณะที่สงครามโลกครั้งที่ ๑ กำลังดำเนินอยู่นั้น พระองค์มีพระบรมราชโองการประกาศให้ประเทศสยามเป็นกลาง เวลานั้นประชาชนชาวสยามได้ประจักษ์ถึงการกระทำของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสว่า ทั้ง ๒ ประเทศกระทำต่อประเทศสยามด้วยการค่อยๆ รุกล้ำเข้ายึดครองดินแดนทีละเล็กละน้อยมานานนับสิบปี จึงมีความโกรธแค้นประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศฝรั่งเศส มีชนชั้นสูงจำนวนไม่น้อยของประเทศสยามที่ได้รับการศึกษาจากประเทศเยอรมัน ประกอบกับในบรรดาชาวตะวันตกด้วยกัน ชาวเยอรมันจะพูดภาษาไทยได้ดีที่สุด อีกทั้งมีชาวเยอรมันอยู่ในกิจการรถไฟ หน่วยงานด้านการสื่อสารของประเทศสยามเป็นจำนวนมาก และเศรษฐกิจการค้าของประเทศสยามกับประเทศเยอรมันได้รับการพัฒนาจนเจริญขึ้น บรรดาชาวสยามไม่เคยคิดต่อต้านประเทศเยอรมัน ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสจึงหวังจะให้ประเทศสยามเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทำสงครามกับประเทศเยอรมัน เพื่อกำจัดฐานกำลังของประเทศเยอรมนีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้อ่อนกำลังลง ประเทศสยามจึงได้แต่รอไม่กล้าตัดสินใจในทันที

ค.ศ. ๑๙๑๗ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศสงครามต่อประเทศเยอรมัน อันเป็นสาเหตุให้กำลังทหารของทั้ง ๒ ฝ่ายที่ทำสงครามอยู่นั้นเกิดการแปรเปลี่ยนอย่างมาก ด้วยพระปรีชาญาณพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงว่าถึงเวลาอันเหมาะสมต่อการตัดสินใจแล้ว ในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม จึงมีพระบรมราชาธิบายแก่ที่ประชุมเสนาบดีว่า ทางเลือกของประเทศสยามนั้นต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานในการเอื้อประโยชน์ต่อบนของประเทศสยามที่ดีที่สุดเท่านั้น ขณะนี้สงครามโลกได้เริ่มขึ้น คู่สงครามยังไม่รู้ผลใครจะเป็นผู้ชนะหรือแพ้ชัดเจนนัก ประเทศสยามเป็นประเทศเล็กจึงสมควรที่จะวางตัวเป็นกลาง บัดนี้ประเทศเยอรมันได้เผยให้เห็นความพ่ายแพ้ในสงครามครั้งนี้ อย่างชัดเจน ถึงเวลาที่จะคำนึงคุณและโทษกันใหม่ได้แล้ว ต่อจากนั้นรัฐบาลประเทศสยามจึงชะมัดเข้มงวดเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้าน รวมทั้งทางใจด้วย เพื่อประกาศสงครามต่อประเทศเยอรมัน ตั้งแต่ต้นเดือนมิถุนายนจนกระทั่งถึงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ระหว่างนี้ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทวิจารณ์ต่อเนื่องโดยทรงใช้พระนามแฝงว่า รามจิตติ ทรงกล่าวโทษประเทศเยอรมันอย่างรุนแรง ทรงกล่าวหาว่าประเทศเยอรมันปฏิบัติการรุกรานประเทศอื่นด้วยความเคยชิน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากพฤติกรรมในประวัติศาสตร์ ที่ชอบรุกรานตามชอบใจอย่างไม่เกรงกลัวใคร อันเป็นสาเหตุให้ประเทศที่วางตัวเป็นกลางอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาจำต้องเข้าสู่สงครามด้วย และชาวเยอรมันยังได้สมคบกับนักปลุกปั่นชาวอินเดียซึ่งเป็นการกระทำที่บังบอกร้ายแรงอย่างแจ้งชัดว่าไม่เห็นความสำคัญของการวางตัวเป็นกลางของประเทศสยามอยู่ในสายตา ด้วยเหตุผลจะดำรงรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมะ ปกป้องอิสรภาพของมวลมนุษย์ และสืบทอดความดีงามของประเทศสยามต่อไปประเทศสยามและบรรดาประเทศในสากลจึงจำเป็นต้องตัดสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเยอรมัน

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ประเทศสยามได้ประกาศสงครามต่อประเทศเยอรมัน โดยประกาศกระแสพระบรมราชโองการว่าด้วยประเทศสยามเข้าร่วมสงคราม **“เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งธรรมะระหว่างประเทศและปกป้องรักษาสันติภาพสากล”** ในเดือนกันยายนประเทศสยามได้ตัดสินใจส่งทหารเดินทางไปร่วมรบในสมรภูมิยุโรปประมาณ ๑,๓๐๐ คน ถึงต้น ค.ศ. ๑๙๑๘ พระองค์ทรงเปิดเผยสาเหตุที่ประเทศสยามเข้าร่วมสงครามว่าเพื่อหวังจะได้รับการยกย่องให้มีฐานะและสิทธิเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศในอนาคต

ภายหลังสงครามยุติแล้ว ในฐานะประเทศที่เข้าร่วมฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งเป็นผู้ชนะสงคราม ประเทศสยามได้รับประโยชน์อย่างมากภายในครั้งนี้ ไม่เฉพาะได้ครอบครองผลประโยชน์ของประเทศเยอรมันและประเทศออสเตรียฮังการีในประเทศสยามเท่านั้น ยังอยู่ในฐานะผู้ได้เปรียบ เพราะภายในไม่กี่ปีหลังสงครามก็สามารถขอแก้ไขสนธิสัญญาต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษ ตลอดจนสามารถเรียกสิทธิการศุลกากรและภาษีอากรกลับคืนมาได้ และยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเป็นผลสำเร็จ นโยบายต่างประเทศอันปราดเปรื่องของพระองค์ ได้นำประโยชน์มาสู่ประเทศไทย ซึ่งถือเป็นผลงานยอดเยี่ยมชิ้นหนึ่งในสมัยพระองค์

ทรงเป็นนักอักษรศาสตร์ในประวัติศาสตร์ยุคใกล้ปัจจุบันของประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชื่นชอบในงานศิลปะและการเมืองการปกครองเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงเป็นนักอักษรศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ทรงพระราชนิพนธ์บทละครประมาณ ๓๔ เรื่อง ในจำนวนนั้นเป็นภาษาอังกฤษ ๑๐ เรื่อง บทละครของพระองค์ส่วนมากจะทรงเน้นการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยม และบทละครพูดที่มีชื่อเสียงยอดเยี่ยมที่สุดคือเรื่อง “หัวใจนักรบ” บทละครเกี่ยวกับการเมืองเรื่อง “จวยอำนาจ” ซึ่งเคยนำสู่จอเงินมาแล้วในสมัย ๖๐ ปีที่ผ่านมา รวมทั้งบทละครอิงประวัติศาสตร์ก็เป็นที่ยอดนิยมในประเทศไทย และยังมิมีบทละครซ้ำอีก ๒ เรื่องด้วยกัน^๑ อย่างไรก็ดีมีพระราชนิพนธ์บทละครของพระองค์อีกเป็นจำนวนมากที่คนสยามรุ่นก่อน ๆ ไม่เคยรู้จัก เพราะทรงเปิดอาณาจักรวรรณคดีขึ้นใหม่ในประเทศไทย โดยทรงแปลจากบทละครต่างประเทศประมาณ ๒๖ เรื่อง ในจำนวนนั้นมีบทละครที่สื่อชื่อของเชกสเปียร์เรื่อง “โรมิโอและจูเลียต” “เวนิสวานิช” “โอเทลโล”^๒ เป็นต้น นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงพระราชนิพนธ์ร้อยกรองอีกจำนวนมากไม่น้อยเช่นกันโดยจะทรงพระราชนิพนธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อนำไปลงในหนังสือพิมพ์เสมอ

ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีชื่นชอบต่อการคลัง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับผลสำเร็จจากการต่างประเทศอย่างมาก แต่ปัญหาภายในประเทศมีนานาประการ ที่สำคัญที่สุดคือปัญหาทางเศรษฐกิจและการคลัง พระองค์ทรงยอมรับว่าพระองค์เองขาดความชำนาญทางเศรษฐกิจ ดังมีพระราชดำรัสว่า “เมื่อพบปัญหาทางเศรษฐกิจ ข้าพข้าก็เริ่มไม่ชอบแล้ว เพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่มีความคิดเกี่ยวกับการคลังเลย” ใน

^๑ คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรวบรวมพระราชนิพนธ์ได้ ๑,๒๓๖ เรื่อง เป็นพระราชนิพนธ์ประเภทโขน-ละคร ๑๕๗ เรื่อง ในจำนวนนี้เป็นพระราชนิพนธ์ภาษาไทย ๑๑๕ เรื่อง ภาษาอังกฤษ ๔๒ เรื่อง - บ.ก.

^๒ บทละครของเชกสเปียร์ที่ทรงแปลเป็นภาษาไทย มี ๓ เรื่อง คือ โรมิโอและจูเลียต เวนิสวานิช และตามใจท่าน ส่วน “โอเทลโล”ทรงแปลเป็นละครเรื่อง พญาราชวังสัน - บ.ก.

รัชสมัยของพระองค์ซึ่งนานถึง ๑๕ ปีนั้น การคลังของประเทศสยามมีสภาวะดังต่อไปนี้คือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๑๓-๑๙๒๕ รายจ่ายการคลังโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๕๐ เปอร์เซนต์ต่อปี แต่รายรับของประเทศ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๒๕ เปอร์เซนต์ต่อปี ค.ศ. ๑๙๒๒-๑๙๒๖ งบประมาณของรัฐบาลติดลบทุกปี การกู้เงินจากต่างประเทศจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ค.ศ. ๑๙๑๓ จึงได้ก่อตั้งคลังออมสิน (ธนาคารออมสิน) และธุรกิจขนาดใหญ่จากการร่วมหุ้นของกลุ่มข้าราชการ คือ บริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัดสินใช้ (บริษัทปูนซีเมนต์สยาม จำกัด) มีคนงานประมาณ ๓๐๐ คน ใน ค.ศ. ๑๙๑๖ ได้ก่อตั้งสมาคมสหกรณ์ขึ้นเป็นแห่งแรก ช่วงเวลาดังกล่าวจึงถือได้ว่ารัฐบาลสยามยังไม่สามารถบริหารงานเศรษฐกิจที่มีแก่นสารนัก แต่พระองค์ยังทรงเชื่อมั่นว่า “คนสยามยังงมงาย” เพื่อจะเป็นเรื่องปลดอบพระทัยพระองค์เอง โดยมีพระราชดำรัสว่า “ข้าพเจ้ากล้ายืนยันได้ว่า ไม่มีประเทศใดในโลกที่มีคนจนน้อยๆ อย่างกับประเทศสยามอีกแล้ว เมื่อเปรียบเทียบคนจนในบางกอกกับคนจนในนครหลวงของทวีปยุโรปนับได้ว่ามีความมั่งคั่งกว่า เกี่ยวกับเกษตรกรรมตามชนบทนั้น สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นก็ไม่ขาดแคลน” พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการป้องกันประเทศมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทรงเน้นการป้องกันประเทศเป็นนโยบายลำดับแรก และทรงยินยอมให้เบิกเงินจากทางราชสำนักได้ ๑๐ เปอร์เซนต์ เพื่อที่จะลดการบั่นทอนงบประมาณการคลัง

เนื่องจากระบอบการปกครอง สภาวะด้านเศรษฐกิจที่หยุดชะงักและวิกฤติการณ์การคลัง มีผลกระทบให้หลายสิ่งไม่เป็นไปตามที่หวังไว้ เดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๒๕ จึงปรากฏมีบุคคลหนึ่งเขียนบทความลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ โจมตีองค์การราชการอย่างหนัก โดยกล่าวหาว่ามีการทุจริตเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน การเบิกจ่ายด้านการทหารมากมายเกินไป พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชทรัพย์มากมายไปกับกองเสือป่า อีกทั้งวิจารณ์ว่า ในเมืองหลวงของประเทศสยามแย่งชิงกันเรียกร้องให้จัดซื้อเครื่องบิน สร้างสนามบิน แต่พื้นฐานการจัดสร้างการระบายน้ำ การส่งน้ำ โรงพยาบาล และถนนหนทางกลับเสื่อมเสียสิ้น ในบทความดังกล่าวยังชี้ให้เห็นต่อไปอีกว่า “ปีแล้วปีเล่าเกษตรกรนับแต่จะจนลงไปเรื่อยๆ ...ถ้าหากเราไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องเกี่ยวข้าวให้มีพื้นฐานที่ดีขึ้นได้ เราจะไม่มีหวังเหลืออยู่อีกเลย”

ในปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ภายในประเทศมีปัญหาขัดแย้งชุกชอนไว้เป็นเวลานาน ซึ่งนับวันจะมีความล่อแหลมยิ่งขึ้น คนทั้งหลายมีความรู้สึกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระยะเวลานี้ ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ หนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ได้ลงพิมพ์บทความของผู้ใช้นามปากกาว่าฤๅษี ในหัวข้อประชาธิปไตย โดยชี้ให้เห็นว่า

ประเทศสยามยังขาดพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการปฏิวัติการปกครอง และคิดว่าในอนาคตประเทศสยามจะกลายเป็นประเทศที่มีการสถาปนารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยขึ้นมา นโยบายที่ดีที่สุดของประเทศสยามคือการมีเสถียรภาพมั่นคงแล้วค่อยๆ เตรียมพร้อมต่อการปฏิวัติที่จะตามมาในไม่ช้าต่อไป

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตด้วยโรคพระหทัย หลังจากนั้นอีก ๖ ปีครึ่งต่อมา คือใน ค.ศ. ๑๙๓๒ ประเทศสยามก็เกิดการปฏิวัติชนชั้นร่ำรวยและได้ล้มล้างการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ

เย็นศิระเพราะพระบริบาล

ณรงค์ พ่วงพิศ

ในช่วง ๒ ทศวรรษเศษที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติการณ์ร้ายแรงภายในประเทศถึงสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ วิกฤติการณ์ภายในทั้ง ๒ ครั้ง ล้วนมาจากสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มคน ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายที่นิยมรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีได้กุมอำนาจรัฐกับฝ่ายที่ไม่เห็นความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นบุคคลในฝ่ายรัฐบาล ความขัดแย้งทั้ง ๒ ครั้งนำไปสู่การปะทะกันด้วยกำลังอาวุธอย่างรุนแรงจนถึงขั้นสูญเสียชีวิตของประชาชนและทรัพย์สินทั้งส่วนบุคคลและของทางราชการ เป็นวิกฤติการณ์ที่ร้ายแรง ซึ่งถ้าไม่สามารถระงับให้สงบลงได้ก็จะเป็นผลเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติอย่างที่สุด แต่ด้วยพระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์ราชเจ้าของไทยคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้วิกฤติการณ์กลับคืนสู่ความสงบได้อย่างน่าอัศจรรย์จนเป็นที่กล่าวขวัญกันทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ ชาวต่างประเทศพากันชื่นชมโสมนัสและแสดงความยินดีกับคนไทยที่ยังมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะ และเป็นที่พึ่งพาในยามที่สังคมไทยเกิดวิกฤติการณ์จนหาทางออกไม่ได้

ย้อนหลังไปเมื่อเช้าตรู่ของวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ นิสิต นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย และนักหนังสือพิมพ์รวม ๒๔ คน ได้พากันแจกโปสเตอร์ประท้วงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ไม่ยอมคืนอำนาจการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยสำหรับปวงชนชาวไทย หลังจากนั้นในตอนบ่ายของวันเดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลได้จับกุมนิสิต นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย นักหนังสือพิมพ์ จำนวน ๑๒ คน ด้วยข้อหาเป็นการชุมนุมทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะบ่อนทำลายโค่นล้มรัฐบาลหรือก่อให้เกิดความกระด้างกระเดื่องในแผ่นดิน และได้มีการจับกุมอดีตนักการเมืองในข้อหาเดียวกันเพิ่มอีก ๑ คน การจับกุมผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญดังกล่าวทำให้เกิดเหตุการณ์ลุกลามขยายตัวออกไปนักศึกษาทั่วประเทศต่างพากันรวมตัวประท้วงรัฐบาลอย่างเหนียวแน่น โดยมีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นแกนนำ ในที่สุดเกิดการเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่ของนิสิตนักศึกษาทุกสถาบันจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เพื่อรอคำตอบจากรัฐบาล ภายหลังที่ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ประกาศแถลงการณ์ฉบับสุดท้ายเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง ๔ ประการ คือ (๑) ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ (๒) ปล่อยตัวกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๓ คน โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้นโดยฉับพลัน (๓) ปล่อยอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๓ คนที่ยื่นฟ้องจอมพลถนอมกับพวกต่อศาลในฐานะทำการปฏิวัติยุบเลิกทุกสถาบันเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และ (๔) เปิดการเจรจาโดยเร็วที่สุดก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามต่อไปอย่างกว้างขวาง

ในตอนบ่ายของวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖ ก่อนจะถึงเวลา ๑ นาฬิกา ขบวนการนิสิตนักศึกษา นับแสนคนยังคงชุมนุมอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและถนนราชดำเนินเพื่อรอฟังคำตอบจากรัฐบาล ซึ่งขอเวลาพิจารณาเหตุการณ์อีก ๒ ชั่วโมง

ในที่สุด จอมพลประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้อนุมัติให้ผู้แทนนิสิตนักศึกษา ๓ คน ได้เข้าพบเป็นครั้งสุดท้าย โดยจอมพลประภาส ตกลงและยินยอมที่จะปล่อยตัวผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๓ คน โดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แต่มีเงื่อนไขว่ากำลังของนิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั้งหมดจะต้องสลายตัวไปโดยเร็ว และห้ามเรียกร้องหรือตั้งเงื่อนไขอะไรเพิ่มเติมอีก

หลังจากที่รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ปลดปล่อยผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๓ คน โดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งกับผู้แทนนิสิต นักศึกษา รวม ๙ สถาบัน ที่ขอพระราชทานพระมหากษัตริย์คุณเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดั่งมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า...

“คนที่เป็นผู้ใหญ่ (คนแก่) นั้น เขามีประสบการณ์ ส่วนคนหนุ่มสาวมีพลังแรง ทั้งร่างกาย ทั้งความคิด ถ้าหากมาปรองดองสมัคครमानกัน ทำงานอย่างพร้อมเพรียง ไม่ผิดใจแคลงใจกัน การบ้านเมืองก็จะดำเนินไปด้วยดี นิสิตนักศึกษาก็เป็นผู้ที่ผ่านการทดสอบเลือกเฟ้นมาเป็นแน่นอนแล้วว่า มีทั้งสติปัญญาพร้อมมูล จึงควรจะได้รู้ถึงความรับผิดชอบชั่วดีทุกอย่าง

การพิจารณาปัญหาใด ๆ จำเป็นต้องทราบว่ามีปัญหานั้นอยู่ตรงไหน หรืออะไรเป็นปัญหา ต่อไปก็แยกออกเป็นประเด็นให้กระจ่าง และถูกต้องโดยลำดับ จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามจุดหมายอย่างสมบูรณ์

เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ดำเนินการมาตรงตามเป้าหมายและได้รับผลตามสมควรแล้ว ก็ขอให้กลับคืนสู่สภาพปกติ เพื่อยังความสงบเรียบร้อยให้เกิดแก่ประชาชนทั่วไป...”^๑

ต่อมาเกือบ ๔ นาฬิกาของวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้นำนักศึกษาส่วนหนึ่งได้ติดต่อไปที่ราชเลขาธิการในพระองค์เพื่อขอพระราชทานพระราชดำรัสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ขบวนการนิสิตนักศึกษาสลายตัวไปตามพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดฯ ให้ พ.ต.อ. วิศิษฐ์ เดชกุญชร นายตำรวจราชสำนักมารับตัวผู้นำนักศึกษาเหล่านั้นเข้าเฝ้าเมื่อเวลาเกือบ ๔ นาฬิกา และในเวลาเกือบ ๕ นาฬิกา พ.ต.อ. วิศิษฐ์ ได้ออกมาพบกับนิสิตนักศึกษาพร้อมกับผู้นำนักศึกษาเหล่านั้น พ.ต.อ. วิศิษฐ์ ได้บอกกับนิสิต นักศึกษาที่ชุมนุมอยู่ในขณะนั้นว่า นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงทราบถึงการจับกุมนิสิต-นักศึกษาแล้วทั้งสองพระองค์ทรงห่วงใยมาก ไม่ได้บรรทมมาหลายวันแล้ว โดยประทับฟังวิทยุติดต่อกับของตำรวจอยู่

^๑ “ไทยน้อย” (นามแฝง) ตุลาคมทมิฬ (กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา ๒๕๖๖) หน้า ๒๕๐ - ๒๕๑

ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นจึงขอให้ทุกคนได้เห็นแก่พระองค์ท่านและแยกย้ายกันกลับไปเสีย ในตอนท้าย พ.ต.อ. วชิษฐ์ เดชบุญชร ได้กล่าวกับนิสิต นักศึกษาว่า “ในหลวงท่านถือว่าพวกเราเป็นลูกหลานของท่าน ท่านพร้อมที่จะทรงให้ภัยทุกอย่าง เพราะฉะนั้นจึงพยายามอย่าให้ความผิดพลาดทั้งหลายอุบัติซ้ำขึ้นอีก...”^๒

ในที่สุดนิสิตนักศึกษาก็ยอมรับฟังและได้แยกย้ายกันกลับไป เมื่อเวลา ๖ นาฬิกาของวันที่ ๑๔ ตุลาคม โดยตำรวจได้ขอร้องให้นิสิตนักศึกษาเดินกลับออกไปทางเขาดิน และทะลุออกไปทางวัดเบญจมบพิตร แต่กลับมีนักเรียนจำนวนประมาณ ๒ พันคนหวนกลับออกมาบังคับให้ตำรวจเปิดทางให้ไปทางถนนราชวิถี แต่ตำรวจไม่ยอม จึงเกิดการปะทะกันด้วยกำลัง และจากจุดนี้เองเหตุการณ์ได้ลุกลามใหญ่โต รัฐบาลส่งกำลังทหารเข้าปราบปรามบรรดานิสิตนักศึกษาที่หนีกลับมารวมกันใหม่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อย่างรุนแรงตลอดวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นผลทำให้นิสิต นักศึกษา และประชาชนสูญเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก

ขณะเดียวกันกับที่นิสิต นักศึกษา ประชาชน กำลังถูกปราบปรามอย่างรุนแรง พลโทจำเริญ จารุเสถียร นายทหารองครักษ์ได้เดินทางมาจากพระราชวังสวนจิตรลดา และได้อัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาแจ้งให้จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียรทราบ ว่า ทรงขอร้องให้บุคคลสำคัญทั้งสองเห็นแก่ชาติบ้านเมืองด้วยการลาออกจากตำแหน่งให้หมดทุกตำแหน่ง และเดินทางออกนอกประเทศไปเสียโดยด่วน ทรงเข้าใจว่าสถานการณ์จะเรียบร้อยลงได้

ประมาณ ๑๗ นาฬิกาเศษของวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ วิหุกกระจายเสียงได้ประกาศให้ประชาชนทั่วไปรับฟังข่าวสำคัญตอนเวลา ๑๘ นาฬิกา เมื่อถึงเวลา สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศความว่า ...

“บัดนี้รัฐบาลได้กราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งผู้บริหารประเทศแล้ว เพราะฉะนั้นขอประชาชนได้โปรดอยู่ในความสงบและโปรดติดตามข่าวรายละเอียดต่อไปทางสถานีโทรทัศน์ทุกสถานี...”^๓

ในการสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งนี้ จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กล่าวคำอำลาประชาชนชาวไทยมีความตอนหนึ่งว่า ...

“...เนื่องด้วยระหว่างวันที่ ๖ ถึง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ปราบกฏว่า นิสิต นักศึกษา และประชาชนได้แสดงความไม่พอใจอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินของข้าพเจ้า ในฐานะเป็นหัวหน้ารัฐบาลทั้งที่ข้าพเจ้าได้พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติชาติชาติขบถลัทธิและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้แม้ข้าพเจ้าจะได้พยายามโอนอ่อนผ่อนปรน ตามความต้องการของนิสิต นักศึกษา และประชาชนไปแล้วหลายเรื่องก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจแก่นิสิต นักศึกษา และประชาชน ดังที่ปรากฏอยู่

^๒ แหล่งเดิม หน้า ๒๕๙-๒๖๐

^๓ แหล่งเดิม หน้า ๓๕๐

ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ถ้าข้าพเจ้าพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอาจจะช่วยให้สถานการณ์ของบ้านเมืองที่เป็นอยู่ขณะนี้คลี่คลายในทางดีขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้ตกลงใจกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ขอให้บัณฑิต นักศึกษา และประชาชนจงร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล ช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศชาติต่อไป...”^๔

ต่อมาในตอนค่ำ ได้มีประกาศด่วนมากโดยวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ความว่า ทั้งจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร บุตรชายจอมพลถนอม และบุตรเขยจอมพลประภาส พร้อมด้วยครอบครัวของบุคคลทั้งสามได้พากันเดินทางออกนอกประเทศไปแล้ว วิกฤตการณ์ร้ายแรงก็ยุติลงในทันที

ในตอนค่ำของวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เวลาประมาณ ๑๙ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสแก่พลกนิกรทั่วไป ณ หอสมุดสวนจิตรลดา โดยมีการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ทั่วประเทศ พระราชกระแสมีดังนี้

“วันนี้เป็นวันมหาวิปโยคที่น่าเศร้าสลดอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทยตลอดระยะเวลา ๖-๗ วัน ที่ผ่านมามีการเรียกร้องและการเจรจากัน จนกระทั่งนักศึกษา และรัฐบาลทำข้อตกลงกันได้ แต่แล้วการขว้างระเบิดขวด และยิงแก๊สน้ำตา ทำให้เกิดการปะทะกัน และมีคนได้รับบาดเจ็บหลายคน ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั่วประเทศ ถึงขั้นจลาจล และยังไม่สิ้นสุดมีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิตนับร้อย ขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่งความรุนแรงด้วยการตั้งสติยับยั้ง เพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนอยู่ในสภาพปรกติ...”

อนึ่ง เพื่อขจัดเหตุร้ายนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันนี้ ข้าพเจ้าจึงแต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ทุกฝ่ายร่วมกันสนับสนุน เพื่อให้คณะรัฐบาลใหม่สามารถบริหารงานแผ่นดินได้โดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยมและแก้ไขสถานการณ์ให้คืนอยู่ในสภาพเรียบร้อยได้โดยเร็ว ยังความสงบสุขความเจริญรุ่งเรืองให้บังเกิดแก่ประเทศและประชาชนชาวไทยโดยทั่วกัน...”^๕

วันมหาวิปโยค ซึ่งอุบัติขึ้นจนเป็นวิกฤตการณ์ในสังคมไทยเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้สงบระงับลงได้ด้วยพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุกฝ่ายต่างปฏิบัติตามพระบรมราโชวาท สถานการณ์ก็กลับคืนสู่สภาวะปรกติอย่างรวดเร็ว

จาก พ.ศ. ๒๕๑๖ มาถึง พ.ศ. ๒๕๓๕ ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่มีลักษณะคล้ายๆ กันก็เกิดขึ้นอีกเมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีต้องลงสมัครรับเลือกตั้งภายใต้การสนับสนุนของพรรคการเมือง ๕ พรรค คือ พรรคสามัคคีธรรม ชาติไทย กิจสังคม ประชากรไทย และพรรคราษฎร ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

^๔ แหล่งเดิม หน้า ๓๕๐ - ๓๕๑

^๕ แหล่งเดิม หน้า ๓๕๕ - ๓๕๖

เรืออากาศตรีฉลาด วรฉัตร ได้ประกาศอดอาหารประท้วงนายกรัฐมนตรีที่มีได้มาจากการเลือกตั้งจนกว่าจะตาย ณ บริเวณ หน้ารัฐสภา ทำให้นักศึกษา พ่อค้า ประชาชน ตลอดจนนักการเมืองฝ่ายค้าน ประกอบด้วยพรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังธรรม พรรคเอกภาพ ต่างพากันเข้าร่วมขบวนการต่อต้านนายกรัฐมนตรีที่มีได้มาจากการเลือกตั้ง ด้วยการนัดชุมนุมครั้งแรกที่ลานพระบรมรูปทรงม้าและครั้งที่สองบริเวณท้องสนามหลวง โดยในการชุมนุม ณ บริเวณท้องสนามหลวงนั้น ได้เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง พลเอกสุจินดา ต้องลาออก ต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร คือ ประธานรัฐสภา และให้ลดอำนาจวุฒิสมาชิกลงด้วย ต่อมากลุ่มผู้ชุมนุมได้พากันสลายตัว เพราะในวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงประกอบพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ ท้องสนามหลวง

หลังจากนั้นได้มีการรวมตัว เพื่อก่อตั้งสมพันธ์เพื่อระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 25 องค์กร ๔ พรรคการเมืองฝ่ายค้าน และเปิดการชุมนุมที่ท้องสนามหลวงในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม เพื่อเรียกร้องให้แก้รัฐธรรมนูญ และให้พลเอกสุจินดาลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมจากท้องสนามหลวงไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยภายใต้การนำของพล.ต.จำลอง ศรีเมือง ในที่สุดขบวนผู้ชุมนุมเกิดการปะทะกับกองกำลังผสม ทหาร ตำรวจ ที่เข้าสลายฝูงชนในเวลาประมาณ ๐๒.๓๐ น. ของวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ทำให้ผู้ชุมนุมประท้วงสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ขณะที่ประชาชนเสียชีวิตและบาดเจ็บเพิ่มมากขึ้น และการกวาดล้างของทหารและตำรวจก็เริ่มรุนแรงมากขึ้น ผู้ชุมนุมบางส่วนเข้าเผาทำลายอาคารสถานที่ราชการด้วยความโกรธแค้น และไม่มีที่ท่าว่าจะสงบลงได้นั้น เหตุการณ์ก็เริ่มคลี่คลายไปในทางดี เนื่องจากในเวลา ๒๓.๓๐ น. ของวันที่ ๒๐ พฤษภาคม โทททัศน์รวมการเฉพาะกิจได้แพร่ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหากรุณาธิคุณให้พลตรี จำลองศรีเมือง และพลเอกสุจินดา คราประยูร เข้าเฝ้าเป็นกรณีพิเศษ เพื่อพระราชทานพระกระเสาะบั้งมีความโดยละเอียด ดังจะได้อัญเชิญมาไว้ ณ ที่นี้ ...

“คงเป็นที่แปลกใจที่เชิญมา ที่แปลกใจก็อาจจะมีความ ทำไมเชิญพลเอกสุจินดา และพลตรี จำลองมา เพราะว่าอาจจะมีความแสดงละครมากกว่านี้ แต่ที่เชิญ เพราะว่าทั้งสองท่านเป็นผู้เผชิญหน้ากันจนเกิดการต่อสู้ ถึงได้เชิญมา เพราะการเผชิญหน้าตอนแรกเป็นจุดประสงค์ของทั้งสองฝ่าย แต่ภายหลังจากนั้น กลายเป็นการเผชิญหน้ากัน ทำให้เกิดความเสียหาย ... ทำให้เสียหายชีวิตเลือดเนื้อของผู้คนมากกว่าปกติ เสียหายทางด้านจิตใจ และเศรษฐกิจของประเทศชาติของประชาชน จึงต้องระงับปัญหา เพราะฉะนั้นอะไรจะเป็นเหตุหรือเป็นต้นตอก็ช่าง แต่ตอนนี้เปลี่ยนไปแล้ว กลายเป็นเหตุให้เมืองไทยล่มจม อาจจะทำให้ประเทศชาติที่สร้างสมกันมาเป็นอย่างดีเวลานาน เป็นประเทศที่ไม่มีความหมาย หรือเป็นประเทศที่มีความหมายในทางไม่ดีดังเป็นที่ปรากฏมาแล้ว

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๔ ก็ได้พูดต่อสมาคมที่มาพบหลายคน ดูเหมือนพอจะฟังกันเข้าใจ เพราะว่ามีเหตุผลที่ดี ตอนนั้นก็ขอย้ำว่า ทำไมพูดอย่างนั้น ... ถ้าจะแก้แล้วออกก็ได้ หรือออกแล้วก็แก้ได้ ครั้งนั้น ครั้งก่อนนั้นก็แก้รัฐธรรมนูญกันมาตลอด มากกว่าฉบับใด ๆ ก่อน ไปดูสิดาลัยก็ได้พบ

คุณสุจินดา สุจินดาก็เห็นด้วย จะประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้วแก้ไขได้ ตอนหลังก็ยืนยันว่าแก้ไขได้
ค่อยๆ แก้ได้พูดมาหลายเดือนแล้ว

ข้อสำคัญที่ไม่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปทั้งไม่ครบถ้วน เพราะว่ามีคุณภาพพอใช้ได้ ดีกว่า
รัฐธรรมนูญการปกครองที่ใช้กันมากกว่าปีเป็นอันมาก ไม่ครบถ้วนตามหลักการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย ถ้าหากสามารถแก้ไขได้ ปฏิบัติได้ตามที่พูด เมื่อ ๔ ธันวาคม กลับไปดูปัญหาแต่เดิม
ไม่ใช่ปัญหาวนนี้ ปัญหาวนนี้ไม่ใช่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่คือความปลอดภัยของประชาชน
ประชาชนหวาดระแวงอันตราย ประเทศชาติจะล่มจม

ลูกทั้งสองอยู่ต่างประเทศ ทั้งสองทราบดี แจ้งให้คนในประเทศนั้นว่า ประเทศไทยคงแก้ไข
สถานการณ์กันได้ แต่รู้สึกว่าจะหวังสูง ถ้าหากเราไม่ลงมือทำอะไรในวันนี้ ให้สถานการณ์วันนี้ดีขึ้นได้

ขอให้ทั้งสองฝ่าย สุจินดา จำลอง ช่วยกัน หันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน ประเทศ
ชาติไม่ใช่เป็นแค่ของเรา แต่เป็นประเทศชาติของทุกคน ต้องเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน ปัญหาพอ
เกิดแล้วทำให้เกิดน้ำเลือด เวลาคนมีการปฏิบัติรุนแรง ลงท้ายจะไม่รู้สึกตัว เพียงแต่จะเอาชนะกัน ไม่
รู้ว่าใครชนะ เพราะต่างคนต่างแพ้ ประชาชนแพ้ ประชาชนทั้งประเทศไม่ใช่แต่กรุงเทพมหานคร
ความเสียหายที่เกิดขึ้น เสียหายทั้งประเทศ มีประโยชน์อะไรจะทนงตัวว่าชนะ... อยู่บนกองปรักหักพัง

เพราะฉะนั้น ขอให้ทั้งสองฝ่ายไม่ใช่เผชิญหน้ากัน หันหน้าเข้าหากัน สองท่านเท่ากับเป็นผู้
แทนฝ่ายต่าง ๆ ไม่ใช่แค่สองฝ่าย ให้ช่วยกันแก้ปัญหา คือความรุนแรงที่เกิดขึ้น เพื่อดูแลปัญหา ดูว่า
มีปัญหาใดมาพูดกัน ปรีक्षाกัน ทำอย่างไรจะให้ประเทศชาติพัฒนาขึ้นมา กลับคืนดีขึ้นมา อันนี้เป็น
เหตุที่เรียกสองท่านมา เชื่อว่าทั้งสองฝ่ายคงเข้าไปสร้างประเทศจากสิ่งปรักหักพังขึ้นมาได้ จะแก้ไข
อย่างไร แล้วแต่ปรีक्षाกัน

ท่านประธานองคมนตรี พลเอกเปรม อดิเรกมนตรีก็เป็นผู้ใหญ่พร้อมที่จะให้คำแนะนำ
ปรีक्षाด้วยความเป็นกลาง ด้วยความถูกต้อง ทำงานให้กับชาติเพื่อสร้างทุกอย่างขึ้นมาใหม่ ขอฝาก
ให้ช่วยกันสร้างชาติขึ้นมา ...” ๖

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสรับสั่งกับพลเอกสุจินดา
คราประยูร และพลตรีจำลอง ศรีเมือง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว วิกฤตการณ์ร้าย
แรงก็คลี่คลายลงและสงบระงับลงอย่างรวดเร็วเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยทั้ง ๒ ครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์
ยังมีความสำคัญต่อสังคมไทยที่นับวันจะมีปัญหาสลับซับซ้อนมากขึ้น วิกฤตการณ์ต่างๆ ที่
เกิดขึ้นในสังคมไทย สามารถสงบระงับได้ ก็เนื่องด้วยพระบารมีแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัว ผู้ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมมาโดยตลอด ขณะครองราชสมบัติสมดังที่ทรงมีพระราชปณิธาน

---

๖ ทีมงานเฉพาะกิจ ๙๙ มีเดีย เผยเส้นทางต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของพลังมหาชน
(จัดจำหน่ายโดยอรรถสาส์น ม.ป.พ.) หน้า ๒๑-๒๓

เมื่อครั้งประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งพระองค์ทรงมีปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ถ้าแผ่นดินไทยไม่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นร่มเกล้าของเหล่าปวงประชาราษฎร์แล้ว ราษฎรจะหันหน้าไปพึ่งใคร ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงภายในประเทศ คนไทยแตกสามัคคี ทำลายล้างกันเองโดยไม่มีใครยอมเชื่อฟังใคร นอกจากจะหันไปยึดพระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งสุดท้ายเท่านั้น

ธีรยุทธ์ บุญมี อดีตผู้อำนวยการศึกษาช่วงระยะเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และเป็น ๑ ใน ๑๓ ที่ร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากจอมพลถนอม กิตติขจร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้สัมภาษณ์แก่ “มติชนสุดสัปดาห์” โดยแสดงความเห็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์หลังเกิดวิกฤตการณ์ “พฤษภาทมิฬ” เอาไว้มีความสำคัญต่อนั่นว่า ...

“สถาบันพระมหากษัตริย์ปกติจะต้องถือว่าเป็นสถาบันเชิงประเพณี (Traditional Institution) เป็นสถาบันที่มีมานาน เป็นสถาบันที่พิสูจน์ให้เห็นจากเหตุการณ์จากช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาว่า ในหลวงพระองค์นี้อยู่กับความพยายามที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า พระองค์อยู่กับความคิดเรื่องประชาธิปไตย กระทั่งมีชาวต่างประเทศไปยกย่องว่า ในหลวงของเราเป็น Democratic King ผมเชื่อว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเทศให้ก้าวหน้าไปสู่ทิศทางที่เจริญก้าวหน้าต่อไป...” ๗

ไม่มีถ้อยคำใด ๆ ที่จะกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ และพระราชจริยวัตรแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยให้ครบถ้วนกระบวนความที่แท้จริงได้ เพราะมากมายมหัศจรรย์สุดจักประมาณ นอกจากจะอ้างถึงคำโคลงบทหนึ่งทีกล่าวว่...

บารมีพระมากล้น	รำพัน
พระพิทักษ์ยุติธรรม	ถ่องแท้
บริสุทธิ์ดุจดวงตะวัน	ส่องโลก ไชว์แฮ
ทวยราษฎร์รักบาทแม่	ยิ่งด้วยปีตรุงค์

^๗ บุญเลิศ ช่างใหญ่ “ธีรยุทธ์ บุญมี วิเคราะห์ “พฤษภาทมิฬ” รอ “กองทัพอาชีพ” อีก ๑ ทศวรรษ “หน้า” มติชนสุดสัปดาห์ (ฉบับประจำวันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๕) หน้า ๑๔

หนังสืออ้างอิง

ข่าวไทย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕)

ทีมงานเฉพาะกิจ ๙๙ มีเดีย เผยแพร่เส้นทางต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของพลังประชาชน
(จัดจำหน่ายโดยอรรถศาสตร์) ม.ป.พ.

“ไทยน้อย” (นามแฝง) ตุลาคมทมิฬ กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๑๖

มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖๑๕ (ศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๕)

สมศักดิ์ โกศัยสุข ขบวนการแรงงานกับพฤษภาทมิฬ (จัดพิมพ์โดยมูลนิธิฟรีดริคเอแบร์ท
โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและมูลนิธิอารมณี พงพงษ์ ๒๕๓๖)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับดนตรีไทย

กาญจนา อินทรสุนานนท์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดดนตรีไทยตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ โดยตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยาลัยวิชาการศึกษานครศรีธรรมราช) ในปี ๒๕๑๓ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว-ภูมิพลอดุลยเดช เสด็จฯ มาทรงดนตรีสากลร่วมกับวงดนตรีวิหุ อ.ส. และนักดนตรีอื่น ๆ ที่ได้รับเชิญมา

ในปี ๒๕๑๕ เป็นครั้งแรกที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ได้เป็นเจ้าภาพจัดงานดนตรีไทยอุดม ศึกษาครั้งที่ ๖ และในปีเดียวกันนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ มาทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อีก และในปีนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงขอด้วงเพลงลาวดวงเดือน โดยมีสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงฉิ่ง ซึ่งยังความปลาบปลื้มแก่ผู้เฝ้ารับเสด็จยิ่งนัก และเข้าวันถัดมา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ตีพิมพ์พระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ขณะทรงขอด้วงไว้ในหน้าหนึ่ง บรรดาเหล่านักดนตรีไทยและครูดนตรีไทยต่างชื่นชมโสมนัสและกล่าวว่า “ดนตรีไทยไม่สิ้นแล้ว เพราะพระทูลกระหม่อมแก้วเป็นมิ่งขวัญ”

ในปี ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ มาทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จฯ มาด้วง ในปีนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงขอด้วงเพลงแขกมอญบางขุนพรหมร่วมกับวงดนตรีไทยของมหาวิทยาลัยและทรงพระราชนิพนธ์เพลงส้มตำ

หลังจากนั้นการเสด็จฯ มาทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรก็เว้นว่างไปจนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ มาศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และเมื่อพระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาแล้วทางมหาวิทยาลัยจัดให้มีวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งมีการเสนาองานทั้งทางด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ

ในปี ๒๕๓๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ไปทรงดนตรีไทยร่วมกับวงดนตรีไทยของมหาวิทยาลัย ในเพลงใหม่โรงมหาราช และโปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ร้องเพลงส้มตำ

ต่อมาภายหลังเพลงล้มตำได้แพร่หลายไปยังหมู่ผู้ฟัง โดยเหตุที่นักร้องเพลงลูกทุ่งชื่อดัง คือ คุณพุ่มพวง ดวงจันทร์ ได้อัญเชิญเพลงพระราชานิพนธ์ล้มตำ ไปร้องในงานกิ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย ที่จัดขึ้น ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ในปี ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีหมายกำหนดการการเสด็จฯ ส่วนพระองค์มาในงานวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อทรงฟังคำบรรยายเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ห้องประชุมสุดใจ เหล่าสุนทร ในงานนี้ได้จัดให้มีการบรรยายเกี่ยวกับดนตรีไทยโดยบรมครูทางดนตรีไทยที่ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ๓ ท่าน คือ อาจารย์มนตรี ตราโมท อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาที และอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร

เมื่อกลุ่มอาจารย์ภาควิชาดุริยางคศาสตร์สาขาดนตรีไทยได้รับเชิญจากสถาบัน SOAS แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ให้ไปแสดงดนตรีในงานประชุมนานาชาติเรื่อง ไทยศึกษาในวันที่ ๕ กรกฎาคม - ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จฯ ไปในพิธีเปิดงานและทรงเข้าร่วมประชุมด้วย

การประชุมนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรง คือ มีการเสนอผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในทุกๆ ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศไทยและต่างประเทศ

ดร. สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ จากภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เสนอผลงานเรื่องเดี่ยวกราวใน โดยมีอาจารย์นิกร จันทคร บรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงกราวใน ประกอบการบรรยาย ทำให้ชาวต่างประเทศและคนไทยที่ไปประชุมอยู่นั้นประทับใจมาก

วันรุ่งขึ้น เจ้าฟ้าหญิงแอนน์แห่งประเทศอังกฤษทรงจัดงานเลี้ยงต้อนรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และกลุ่มผู้แทนจากนานาชาติที่เข้าร่วมในการประชุมที่ SOAS วงดนตรีไทยซึ่งประกอบด้วย ดร. สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ อาจารย์นิกร จันทคร อาจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ จากภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์บุญช่วย โสวัตร จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ณัฐพงศ์ โสวัตร จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ อาจารย์สมาน น้อยนิത്യ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ อาจารย์มนัส ชาวปลื้ม จากกองการสังคีต กรมศิลปากร ร่วมกันบรรเลงเพลงถวาย

กลุ่มครูดนตรีกลุ่มนี้เป็นลูกศิษย์อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ซึ่งอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร นี้ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สาขาดนตรี ใน พ.ศ. ๒๕๓๕

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ท่านได้แต่งเพลงใหม่ขึ้นเพลงหนึ่งชื่อ เพลงสำราญดนตรีกลอง เพื่อใช้แสดงในงานประชุมที่ประเทศอังกฤษนี้โดยเฉพาะและได้จัดเพลงที่จะบรรเลงในงานแสดงดนตรีไทยในงานประชุมที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงฟังดนตรี มีเพลงดังนี้

๑. เพลงโหมโรงศรทอง ออกเดี่ยวเชิดในทุกเครื่องมือ
๒. เพลงชุดสำราญดนตรี ออกเพลงแสนคำนึง
๓. วงปี่กลอง บรรเลงเพลงสระระหม่า
๔. เพลงเชิดจีน ทางพิเศษ

ในการบรรเลงดนตรีหน้าพระที่นั่งในประเทศอังกฤษนั้น จัดในห้องประชุมขนาดกลาง ตั้งเก้าอี้ให้คนนั่งฟังเต็มห้องประชุมประมาณ ๕๐๐ คน กลุ่มคนที่เข้าฟังมีองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้เข้าร่วมประชุมที่ SOAS คณะชุดไทยที่กรุงลอนดอนคณะทูตจากประเทศต่างๆ และผู้ตามเสด็จฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะครุดนตรีเตรียมการซ้อมมาก่อนแล้วตั้งแต่ไปตั้งคือ วันที่ ๒-๖ กรกฎาคม ๒๕๓๖ เพื่อแสดงในวันสำคัญนี้คือ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๓๖ และในวันที่ ๕ ในพิธีเปิดการประชุมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพบปะกับกลุ่มครุดนตรีทรงทักทายและทรงซักถามถึงการซ้อมทำให้ทุกคนรู้สึกปลื้มที่ทรงเป็นห่วงใย

ในการแสดงในวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๓๖ นั้นแสดงได้อย่างดีเยี่ยมเป็นที่พอพระราชหฤทัยในตอนแรกทรงเคาะจังหวะตาม ในตอนหลังทรงขับร้องตามพอจบการแสดงผู้ชมปรบมือให้เกียรติยาวนาน กลุ่มครุดนตรีก็มลงกราบถึง ๓ ครั้ง ทรงถามว่า “ไม่ต่อหรือ” ก็เลยต้องบรรเลงอีกเพลงหนึ่งให้เป็นที่สนุกสนานคือเพลงระบำชาวานา ก็เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก หลังจากนั้นก็มีงานเลี้ยงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงสนทนากับกลุ่มครุดนตรี

อาจารย์ณัฐพงศ์ โสวัตร กราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีว่าได้ยินพระสุรัสวดีพระองค์ท่านร้องเพลงด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตอบว่า “ก็อยากร้องนี่” ทำให้ทุกคนรู้สึกประทับใจและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่งที่ทรงเป็นกันเอง และพอพระราชหฤทัยในดนตรีไทยที่จัดแสดงในการประชุมเรื่องไทยศึกษาที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

หลังจากนั้นกลุ่มครุดนตรีไทยได้รับเชิญให้ไปอัดเสียงลงใน compact disc เพื่อบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ และได้รับเชิญจากสถานีวิทยุ BBC แห่งประเทศอังกฤษ ให้ไปอัดเสียงออกวิทยุ BBC อีกด้วย

นับเป็นเกียรติคุณยิ่งใหญ่ที่กลุ่มดนตรีไทย จากสถาบันต่างๆ ได้รับเกียรติเช่นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้รับความสนใจจากนานาชาติในความรู้สึกชื่นชมและประทับใจในทุกๆ ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศต่างๆ มาศึกษาค้นคว้าทำวิจัย รวมทั้งดนตรีไทยของเราก็ได้ไปสร้างชื่อเสียงดังที่ได้บันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของโลกต่อไป

สิริ...อีกทางเลือกหนึ่งของการสอบ

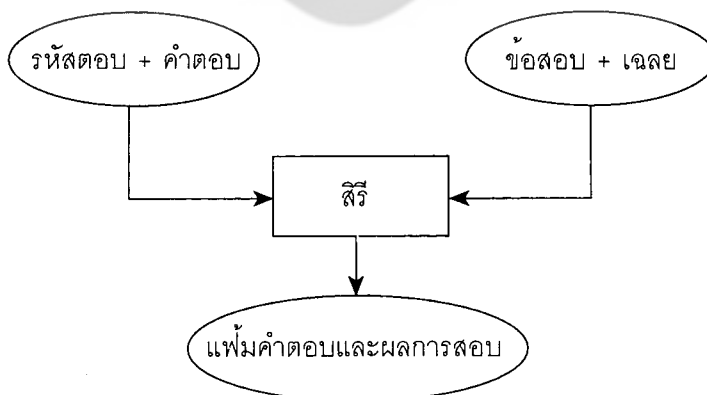
สุรพล วัฒนวิทย์กิจ

สิริเป็นชุดของโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ทำให้การสอบ การหาคุณภาพของข้อสอบและการกำหนดเกรด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สิริใช้ง่าย ไม่ยุ่งยาก และที่สำคัญจะนำไปสู่การประหยัดกระดาษ สำหรับสถานศึกษาที่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

ปัจจุบันสถานศึกษาต่างๆ ได้จัดหาเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์หรือพีซีไว้ใช้ในการเรียนการสอน แต่ปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญของการใช้เครื่องเหล่านี้ คือการขาดแคลนทางด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพ และผู้เชี่ยวชาญที่จะพัฒนาโปรแกรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตามสถานการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นโอกาสทองของนักคอมพิวเตอร์ ที่จะพัฒนาโปรแกรมให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาเหล่านี้โดยไม่ต้องพึ่งพาโปรแกรมของต่างประเทศ

การสอบเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และเป็นจุดหนึ่งที่น่าจะได้มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ นั่นหมายความว่าจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาโปรแกรมที่จัดการกับการสอบโดยตรงโดยจะต้องพัฒนาเป็นระบบที่ง่ายต่อการใช้ทั้งในด้านของผู้สอบและผู้ดำเนินการสอบ และควรจะเป็นระบบที่อาศัยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ได้ทุกรุ่นไม่ว่าใหม่หรือเก่า

สิริ (SIREE) เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาโดยคนไทย เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว วัตถุประสงค์ของโปรแกรมนี้คือการนำเอาข้อสอบแบบเลือกตอบ (multiple-choice format) มานำเสนอบนจอภาพ ผู้สอบสามารถบันทึกคำตอบโดยผ่านทางแป้นพิมพ์ เมื่อสอบเสร็จสิริจะรายงานผลการสอบทันทีบนจอภาพ พร้อมทั้งบันทึกคำตอบและผลการสอบลงบนแฟ้มเพื่อเป็นหลักฐาน การสอบนี้ผู้สอบจะไม่สามารถดูข้อสอบได้อีกเมื่อสอบเสร็จ ซึ่งหมายความว่าผู้สอบจะทำข้อสอบซ้ำไม่ได้

รูป : การทำงานของสิริในการสอบ

จุดเด่นของการสอบด้วยสิริ

สิริได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ใช้งานที่สุด โดยที่ผู้สอบไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางคอมพิวเตอร์มาก่อน นอกจากนั้นสิริยังมีคุณสมบัติที่จะช่วยให้การสอบดำเนินไปด้วยความราบรื่นดังนี้

๑. ความยุติธรรมเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการสอบ

มีนาฬิกาบอกเวลาในการสอบ และมีรายงานเวลาที่เหลือในการสอบบนจอภาพ นอกจากนี้จะมีการเตือนโดยอัตโนมัติเมื่อเวลาเหลือกึ่งหนึ่ง และสิบห้านาทีสุดท้าย ในกรณีที่เวลาหมดก่อนที่จะทำเสร็จ สิริจะหยุดการสอบและรายงานผลทันที ทำให้เกิดความยุติธรรมในเรื่องเวลาการสอบ ในรายงานผลการสอบจะมีเวลาที่ผู้สอบใช้ด้วย

๒. ความสะดวกในการบันทึกคำตอบ

ขณะที่ทำข้อสอบสามารถเปลี่ยนหรือยกเลิกคำตอบได้ทันที และสิริจะไม่ยอมให้มีคำถามกว่าหนึ่งคำตอบในข้อเดียวกัน ในกรณีนี้ทำให้ผู้สอบไม่เสียเวลาในการเปลี่ยน

๓. ความสะดวกในการดูข้อสอบทั้งฉบับ

สามารถเรียกข้อสอบแบบไปข้างหน้า หรือถอยหลัง หรือกระโดดข้ามไปข้อใด ๆ ในข้อสอบ โดยที่จะทำข้อสอบหรือไม่ทำก็ได้

๔. ความสะดวกในการดูกระดาษคำตอบ

มีส่วนที่เป็นกระดาษคำตอบแยกออกจากตัวข้อสอบ ซึ่งสามารถดูการกระจายของคำตอบ ข้อต่าง ๆ รวมทั้งรายงานจำนวนข้อที่ทำไปแล้วและยังไม่ได้ทำ

๕. การสอบต่อหลังไฟฟ้าดับ

เมื่อไฟฟ้าขัดข้องทำให้ต้องหยุดกลางคัน แต่ถ้าไฟฟ้าปกติสามารถสอบต่อได้ทันที โดยไม่ต้องเริ่มต้นใหม่

๖. การป้องกันการดูกัน

มีปุ่มควบคุมไม่ให้คำตอบแสดงที่จอภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คนข้างเคียงแอบดู

๗. การป้องกันไม่ให้ข้อสอบรั่ว

ผู้สอบทราบผลการสอบทันทีหลังการสอบ และจะไม่สามารถกลับไปทำข้อสอบใหม่ได้ ทั้งนี้เพราะเพิ่มข้อสอบไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม

๘. การป้องกันไม่ให้ผู้สอบแก้ไขผลการสอบ

มีระบบที่สามารถตรวจสอบการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มผลการสอบ

๙. การสลับข้อสอบ

สามารถสั่งให้มีการสลับข้อสอบทั้งฉบับ หรือบางช่วงของข้อสอบ ทั้งนี้จะไม่กระทบกระเทือนถึงเพิ่มข้อสอบต้นฉบับ และการสั่งนี้สามารถสั่งเป็นคราว ๆ ไป ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการสอบ และเป็นการป้องกันการดูกันไปได้ในตัวด้วย นอกจากการสลับข้อสอบแล้ว ยังสามารถเลือกเพียงบางส่วนของข้อสอบแบบสุ่มตัวอย่าง หรือจำเพาะเจาะจงเป็นรายข้อได้ เปรียบเสมือนเพิ่มข้อสอบเดิมเป็นคลังข้อสอบ

๑๐. ความสะดวกในการเตรียมเพิ่มข้อสอบ

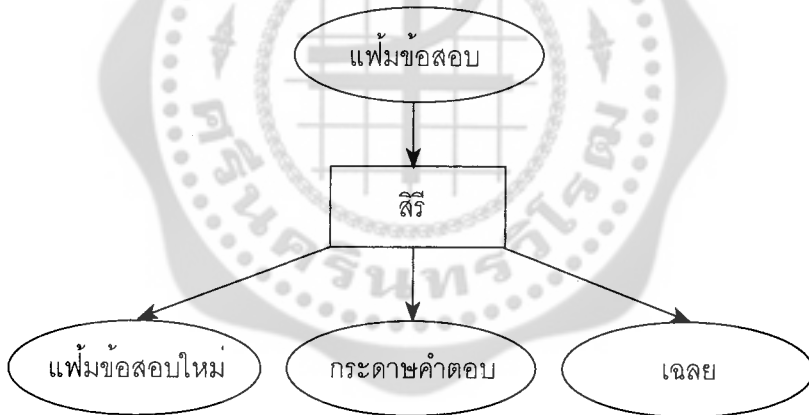
การเตรียมเพิ่มข้อสอบต้นฉบับเป็นไปอย่างง่ายดาย ครูหรืออาจารย์ที่ออกข้อสอบยังคงออกข้อสอบตามปกติแล้วให้เจ้าหน้าที่พิมพ์โดยใช้โปรแกรมประมวลผลคำโดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ บางประการ นอกจากนั้นเพิ่มข้อสอบที่ใส่แล้ว หากมีผู้แอบแก้ไขเพิ่มข้อสอบ สิริจะมีการเตือนและจะไม่ยอมรับเพิ่มข้อสอบนั้น

ความง่ายในการนำสิริไปใช้ในการสอบ

ความง่ายนี้อยู่ตรงที่ผู้สอบและครูผู้ออกข้อสอบไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์มาก่อน ผู้ที่ต้องมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์จริงๆ คือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการพิมพ์เพิ่มข้อสอบและเป็นผู้เตรียมคอมพิวเตอร์ให้พร้อมในการสอบ

การสร้างข้อสอบชุดใหม่จากข้อสอบชุดเดิม

ในกรณีของการสอบแบบกระดาษและดินสอตามปกติ และต้องการสร้างข้อสอบจากข้อสอบเดิมโดยการสลับข้อทั้งฉบับ หรือบางช่วง หรือต้องการสุ่มข้อสอบมาเพียงบางส่วน ในกรณีเช่นนี้สามารถใช้สิริเพื่อการดังกล่าว ในกรณีนี้นอกจากจะสร้างข้อสอบชุดใหม่แล้ว สิริจะทำรายงานการได้มาของแต่ละข้อจากข้อสอบชุดเดิม พร้อมทั้งทำเฉลยสำหรับข้อสอบชุดใหม่ให้โดยอัตโนมัติ

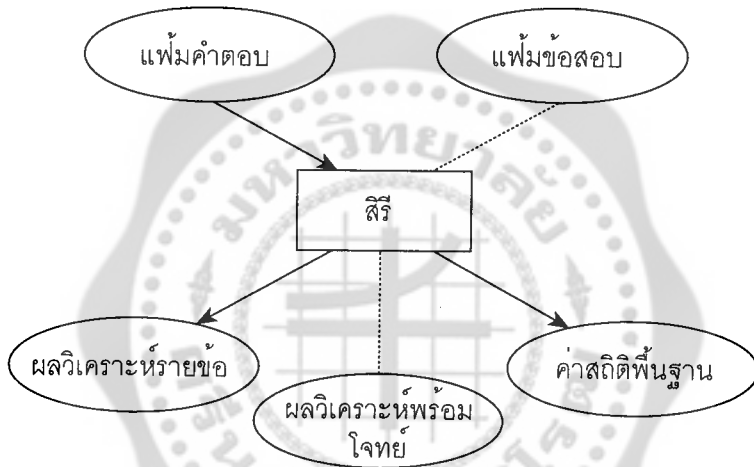
รูป : การสร้างข้อสอบฉบับใหม่

คลังข้อสอบ (Item Bank)

สิริสนับสนุนการทำคลังข้อสอบ โดยการรวบรวมข้อสอบให้เป็นหมวดหมู่ลงในแฟ้มคลังข้อสอบ สิริจะมีโปรแกรมที่ช่วยในการคัดเลือกข้อสอบจากคลังข้อสอบ สองแบบ แบบแรกเป็นการคัดเลือกข้อสอบด้วยมือ นั่นคือโปรแกรมจะนำข้อสอบมาเสนอทางจอภาพทีละข้อ แล้วให้ผู้คัดเลือกทำการคัดเลือก โดยการกดปุ่มบนแป้นพิมพ์ ส่วนแบบที่สองเป็นการออกคำสั่งให้โปรแกรมสุ่มข้อสอบหรือนำข้อสอบที่ต้องการมาให้โดยอัตโนมัติ โปรแกรมทั้งสองนี้จะทำให้การคัดเลือกข้อสอบเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และหากไม่พอใจกับข้อสอบที่ได้มา ผู้คัดเลือกสามารถที่จะดำเนินการคัดเลือกใหม่ได้ทันที

การวิเคราะห์ข้อสอบ (Item Analysis)

ข้อสอบแบบเลือกตอบที่นำมาใช้ควรเป็นข้อสอบที่มีคุณภาพ ในทางทฤษฎีของการวัดผล การวัดคุณภาพมีหลายแบบ สิริเป็นโปรแกรมที่สามารถช่วยตรวจสอบคุณภาพในเชิงตัวเลข นั่นคือ การนำคำตอบของผู้สอบทั้งหมดมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ ซึ่งจะแยกเป็นสองประเด็น คือ ความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ (Reliability Index) ข้อสอบที่มีความเชื่อมั่นสูงแสดงว่า ถ้าเอาข้อสอบนั้นมาสอบกับผู้สอบกลุ่มเดิม ภายใต้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน ผลการสอบควรจะออกมาคล้าย ๆ กัน ส่วนประเด็นที่สองเป็นการดูคุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อ ซึ่งโดยทั่วไปจะดูถึงเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ทำถูกของแต่ละข้อ เปอร์เซ็นต์ที่ได้จะเป็นค่าที่บอกถึงความยากง่าย (difficulty index) ของแต่ละข้อ และดูว่าข้อสอบแต่ละข้อจะสามารถแยกผู้สอบเป็นกลุ่มเก่งและไม่เก่งได้หรือไม่ ตัวเลขที่ใช้วัดการจำแนกนี้เรียกว่า ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index)

รูป : การทำงานของสิริในการวิเคราะห์ข้อสอบ
[เส้นประหมายความว่า อาจจะไม่มียกได้ (optional)]

สิริสามารถหาความเชื่อมั่นของข้อสอบโดยใช้ค่าสถิติคูเดอริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson-๒๐) และอำนาจจำแนกสามารถหาโดยใช้สูตรอย่างง่าย ซึ่งกระทำโดยการเรียงคะแนนของผู้สอบจากสูงไปต่ำ แล้วตัดตรงกลางออก จะเหลือเป็นกลุ่มสูง (เก่ง) และกลุ่มต่ำ (ไม่เก่ง) หรืออาจจะให้สิริใช้สูตรที่ให้ค่าที่แม่นยำกว่านั้นคือสูตร Point-biserial Index ซึ่งไม่มีการตัดคะแนนทิ้ง แต่เป็นการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบและคะแนนของข้อที่กำลังพิจารณาซึ่งเป็น ๑ (ผู้สอบทำถูก) หรือ ๐ (ผู้สอบทำผิด)

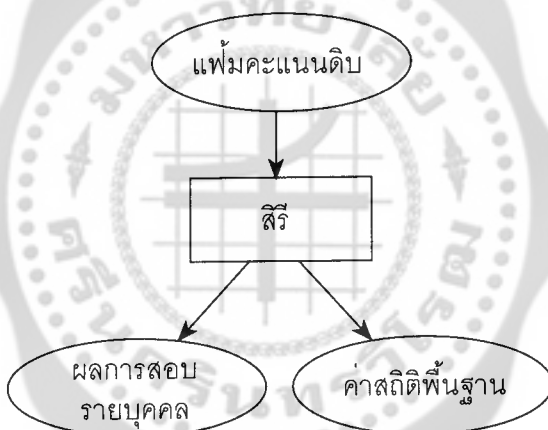
การวิเคราะห์ข้อสอบด้วยสิริกระทำได้ง่าย และใช้เวลาเพียงไม่กี่นาที สิริจะออกรายงานแบบต่างๆ ประกอบด้วยการสรุปค่าสถิติพื้นฐานของข้อสอบ ฮิสโตแกรมของความยาก ฮิสโตแกรมของอำนาจจำแนก รายละเอียดของความยากและอำนาจจำแนกของแต่ละข้อ พร้อมทั้งของตัวเลือกและคุณภาพของข้อสอบทั้งหมดจะเก็บในรูปกราฟที่ใช้ได้ทันที

จุดเด่นที่สำคัญของโปรแกรมสิริในการวิเคราะห์ข้อสอบคือ สิริจะมีโปรแกรมที่สามารถนำผลการวิเคราะห์ของแต่ละข้อพร้อมทั้งข้อสอบข้อนั้นมาแสดงบนจอภาพพร้อมกัน เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาในการคัดเลือกหรือการปรับปรุงข้อสอบข้อที่ไม่ได้คุณภาพ

การตัดเกรด

เพื่อให้สิริเป็นโปรแกรมที่เกี่ยวกับการสอบแบบครบวงจร สิริจึงมีโปรแกรมที่สามารถนำไปตัดเกรดของวิชาต่างๆ ได้ โดยที่ข้อสอบไม่จำเป็นจะต้องเป็นแบบเลือกตอบเท่านั้น ทั้งนี้เพราะสิริจะใช้ข้อมูลที่ประกอบด้วย เลขประจำตัว ชื่อผู้สอบ และคะแนนของการสอบแต่ละครั้งของวิชานั้นๆ และส่วนที่ขาดไม่ได้คือคะแนนเต็มของการสอบย่อย และน้ำหนักของการสอบ โดยอาศัยข้อมูลเหล่านี้ สิริจะทำการคำนวณและแสดงผลการสอบออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ ผู้ตัดเกรดเพียงป้อนจุดในการแบ่งเกรดให้กับโปรแกรม สิริจะกำหนดเกรดให้กับผู้สอบแต่ละคน พร้อมทั้งแสดงบนจอภาพและเก็บลงแฟ้มเพื่อออกเครื่องพิมพ์ต่อไป

รูป : การทำงานของสิริในการตัดเกรด

การแสดงผลเป็นภาษาไทยบนจอภาพ

ด้วยความเอื้อเฟื้อของบริษัทไทยซอฟท์จำกัด บริษัทได้มอบโปรแกรมที่จัดการแสดงผลภาษาไทยให้ใช้ เพื่อให้สิริสามารถแสดงผลเป็นภาษาไทยหรืออังกฤษบนจอภาพได้ ซึ่งทำให้สิ่งที่น่าสนใจเป็นอักษรที่สวยงามและอ่านง่าย

การพัฒนาสิริดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ ผู้ที่สนใจโปรดติดต่อภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. ๒๕๕๐๓๑๐-๓ ต่อ ๒๙๒ โทรสาร. ๒๖๐๑๑๒๔

รายงานของผู้ใช้สิริ

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารระดับแนวหน้าของประเทศ ที่มีการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอด้วยการจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ เมื่อเร็ว ๆ นี้ฝ่ายฝึกอบรมของธนาคารได้นำ สิริ ไปเป็นเครื่องมืออันหนึ่งในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการฝึกอบรมบุคลากร

หัวข้อวิชาและหลักสูตรที่สอบด้วย สิริ

๑. สอบ Post-Test วิชา “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์” โดยการนำสิริไปผนวกกับโปรแกรมการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ และได้จัดให้มีการทดลองใช้แล้ว ๑ รุ่นจากการพัฒนาเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกอบรม

๒. จัดทำข้อสอบ Post-Test วิชา “การบันทึกรายการ CSO” เพื่อนำไปใช้ในการวัดผล การเรียนของผู้ผ่านการอบรมในหลักสูตร Customer service Officer ขณะนี้ได้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วและอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดสอบ

๓. จัดทำข้อสอบ Pre-Test วิชา “ความรู้เบื้องต้นหลักสูตรพิธีการสินเชื่อ” เพื่อการวัด การศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารตำรา ก่อนเข้ารับการอบรมหลักสูตรพิธีการสินเชื่อขณะนี้อยู่ระหว่าง การดำเนินการจัดทำด้วย สิริ

โครงการการนำสิริไปใช้ในการสอบ

ข้อสอบใดก็ตามทุกหลักสูตรที่สามารถสอบด้วยคอมพิวเตอร์ได้ จะปรับให้นำมาสอบด้วยสิริ และจะพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการนำสิริมาใช้ให้เป็นประโยชน์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สิริ

๑. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหากระดาษในการพิมพ์ข้อสอบ
๒. ประหยัดเวลา และแรงงานในการทำข้อสอบ
๓. การปรับปรุงข้อสอบในแง่เนื้อหาเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ ทำได้ง่าย
๔. ทำให้สามารถปรับปรุงข้อสอบในแง่คุณภาพได้อย่างรวดเร็ว
๕. ทำให้รู้ผลการสอบทันที ไม่ต้องเสียเวลาตรวจข้อสอบอีก

สาเหตุที่เลือกใช้สิริ

สิริ เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ง่าย ทั้งทางด้านผู้สอบและผู้เตรียมการสอบในด้านผู้สอบ ผู้สอบที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถสอบด้วยสิริได้ และในด้านของการ เตรียมการ สิริมีคำสั่งที่ใช้ง่ายตาย และสามารถเรียนวิธีใช้ได้ในระยะเวลานับวัน

นอกจากนั้นในแง่ของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ สามารถใช้กับเครื่องพีซีรุ่นใดก็ได้

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาให้ใช้ได้กับข้อสอบในรูปแบบอื่นด้วย เช่นแบบเติมคำ จับคู่ เป็นต้น และน่าจะได้พัฒนาในรูปแบบของแบบ Multimedia ด้วย

หมายเหตุ : ขอขอบคุณ คุณวรรณธาร กิตติภิญโญ และคุณสุรศักดิ์ จันทน์ขาว เจ้าหน้าที่ของฝ่ายฝึกอบรมที่เป็นเล็งเห็นประโยชน์ของสรีร์ และริเริ่มการใช้ดังกล่าวและขอขอบคุณเป็นพิเศษ คุณศิวพร ฐาปนະสุด ผู้จัดการฝ่ายฝึกอบรมที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจการพัฒนาโปรแกรมของคนไทยเพื่อคนไทยด้วยกัน

วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

แบบรับภาษา

ประพาศน์ พฤทธิประภา

ปัญหาภาษาไทยใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาช้านานและได้รับการเอาใจใส่จากนักวิชาการตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในแวดวงการศึกษาอยู่เสมอทำให้อุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเบาบางลงไปมาก ไม่เฉพาะแต่ในภาคใต้เท่านั้น เด็กไทยที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยในภาคอื่นๆ ก็ได้รับอันติสงส์ด้วย

ผู้เขียนในฐานะผู้เชี่ยวชาญภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการเด็กเล็กและอนุบาลชนบทของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการอยู่เป็นเวลานาน ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ร่วมกับคณะจนกระทั่งค้นพบ วิธีสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแบบรับภาษา (SLA Approach to Thai) ขึ้นจากหลักวิชา ภาษาศาสตร์การศึกษา (Educational Linguistics) ภาษาศาสตร์จิตวิทยา (Psycholinguistics) และ ภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics)

ทฤษฎีการรับภาษาที่สองถือว่าสมองเป็น เครื่องรับภาษา (Language Acquisition Device : LAD) โดยสมองซีกซ้ายส่วนล่างทำหน้าที่รับ ความเข้าใจภาษา (Comprehension) และสมองซีกซ้ายส่วนบนทำหน้าที่ ส่งความเข้าใจภาษาออกไปสื่อสาร (Production) จากความรู้เรื่องนี้ผู้เขียนจึงได้ตั้ง สมมุติฐานบูรณาการ นาม-รูป (The Nāma-Rūpaa Integration Hypothesis) ขึ้นดังต่อไปนี้

๑. การรับภาษาเป็นกระบวนการทั้งของจิตสำนึก และจิตใต้สำนึก
๒. นาม-รูป (ใจ-กาย) จะทำงานประสานกันเมื่อข้อมูลภาษาซึ่งมีความหมายเข้าไปถึงเครื่องรับภาษา

สมมุติฐานนี้มีข้ออิงอยู่อย่างหนึ่งว่า นาม-รูป (ใจ-กาย) จะบูรณาการกันได้ต้องอาศัยสมาธิเป็นเครื่องช่วย (Brudhiprabha ๑๙๙๑; ประพาศน์ พฤทธิประภา ๒๕๓๓)

ผลงานวิจัยเป็นจำนวนมากยืนยันว่า **สมาธิ** ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้โดยทั่วไปและ เฉพาะสาขาวิชาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ๒๕๓๓: Brudhiprabha, in press)

ดังนั้นผู้เขียนและคณะจึงได้ทดลองใช้เทคนิคการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแบบรับ ภาษา กับ **เด็กไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง/เขมร/มลายู** ในเขตการศึกษาที่ ๒,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒, **ทั่วประเทศ** โดยแบ่งขั้นตอนการสอนออกเป็น ๕ ระยะ ดังนี้

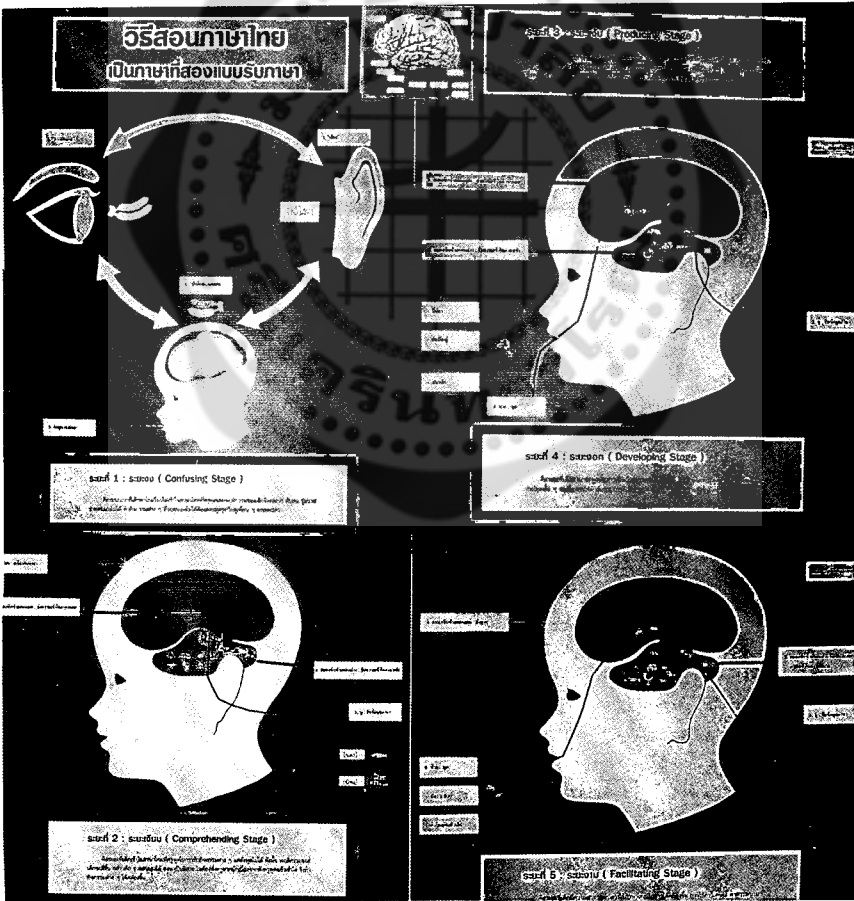
๑. **ระยะงง (Confusing Stage)** เป็นระยะที่เด็กเพิ่งมาโรงเรียนและยังพูดภาษาไทยไม่ได้ ฟังไม่เข้าใจ มีความสับสนวุ่นวายมากเพราะไม่รู้เรื่อง **สื่อความหมายอะไรไม่ได้เลย**

๒. **ระยะเงียบ (Comprehending Stage)** เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้เรื่องบ้างแล้วแต่ยังพูดไม่ได้ ความเข้าใจภาษาเริ่มซึมซาบเข้าไปทีละน้อยๆ เด็กค่อยๆ เก็บสะสมความเข้าใจคำพูดของครูเอาไว้ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะแสดงออกต่อไป

๓. **ระยะแฉ่ม (Producing Stage)** เป็นระยะที่เด็กเริ่ม **พูดเป็นคำได้** และอาจเป็น **วลีหรือประโยคสั้น ๆ** ด้วย แต่การออกเสียงอาจจะยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ถึงแม้จะสามารถสื่อสารได้แล้วก็ตาม

๔. **ระยะงอก (Developing Stage)** เป็นระยะที่เด็กพูดได้มากขึ้น เข้าใจมากขึ้น สื่อสาร ได้ดีขึ้น ออกเสียงได้ถูกต้องมากขึ้น ใช้ประโยคยาวๆ ขึ้นได้ พัฒนาศามารถในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้สมบูรณ์ขึ้น

๕. **ระยะงาม (Facilitating Stage)** เป็นระยะที่เด็กมี **ทักษะฟัง-พูดดีมาก** มีความพร้อมในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี และพร้อมที่จะเริ่มต้นฝึกฝน **ทักษะอ่าน-เขียนได้** ต่อไปแล้ว

ตามสมมุติฐานบูรณาการนาม-รูปที่เราใช้ทดลองสอนเด็กเล็กโดยการแบ่ง **พัฒนาการฟัง-พูด** ออกเป็นระยะ **งง-เงิบ-แง้ม-งอก-งาม (๕ ง)** นั้นมีขั้นตอนในการสอนดังนี้

๑. เตรียมความพร้อมทาง **นาม-รูป (ใจ-กาย)** ของผู้รับภาษาโดยใช้กิจกรรมการสื่อสารที่หลากหลายหลาย
๒. ป้อนข้อมูลภาษาที่มีความหมายเข้าใจได้เข้าสู่ **เครื่องรับภาษา (LAD)** ของผู้รับภาษาให้พอเพียง
๓. เน้น **ความเข้าใจ** ก่อน **การแสดงออก** หรืออาจเป็นไปพร้อม ๆ กันก็ได้ ในบางกรณีแต่ไม่ใช่ กลับกัน
๔. ฝึกฝนใช้ภาษาในบริบทที่มีความหมาย
๕. **ใช้ภาษาไทย** เป็นสื่อการสอนตลอดหลักสูตร (อาจใช้ภาษาแม่ของเด็กได้บ้างถ้าจำเป็นจริง ๆ)
๖. **ใช้เวลาแก่การพัฒนาภาษา** อย่างพอเพียง (ไม่ควรรีบเร่งจนเกินไป)
๗. **บูรณาการนาม-รูป (ใจ-กาย)** โดยอาศัย **สมาธิจดจ่อ** ในสถานการณ์การสื่อสารที่มีความหมายต่อเด็กอย่างแท้จริง

(Brudhiprabha ๑๙๘๙, ๑๙๙๑)

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้คือผลการศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบันตาม **โครงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย**

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นี้ เราจะเริ่มนำเทคนิคดังกล่าวไปใช้ใน **ช่วงต่อเนื่อง** คือชั้นอนุบาลปีที่ ๒ กับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยจะเริ่มดำเนินการใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อน เพราะเป็นเขตที่มีปัญหาทางภาษาและการเรียนการสอนภาษา มากกว่าภาคอื่น ๆ

เนื่องจากในชั้นเด็กเล็กและอนุบาลปีที่ ๑ เป็นการเตรียมความพร้อมเฉพาะ **ทักษะฟัง-พูด** เท่านั้น ในช่วงต่อเนื่อง คือ ชั้นอนุบาลปีที่ ๒ กับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เราจึงจะเริ่มเข้าสู่ **ทักษะอ่าน-เขียน** ต่อไป

ขั้นตอนในการฝึกทักษะอ่าน-เขียน ตามเทคนิคการสอนแบบรับภาษาประกอบด้วย ๓ ระยะดังต่อไปนี้

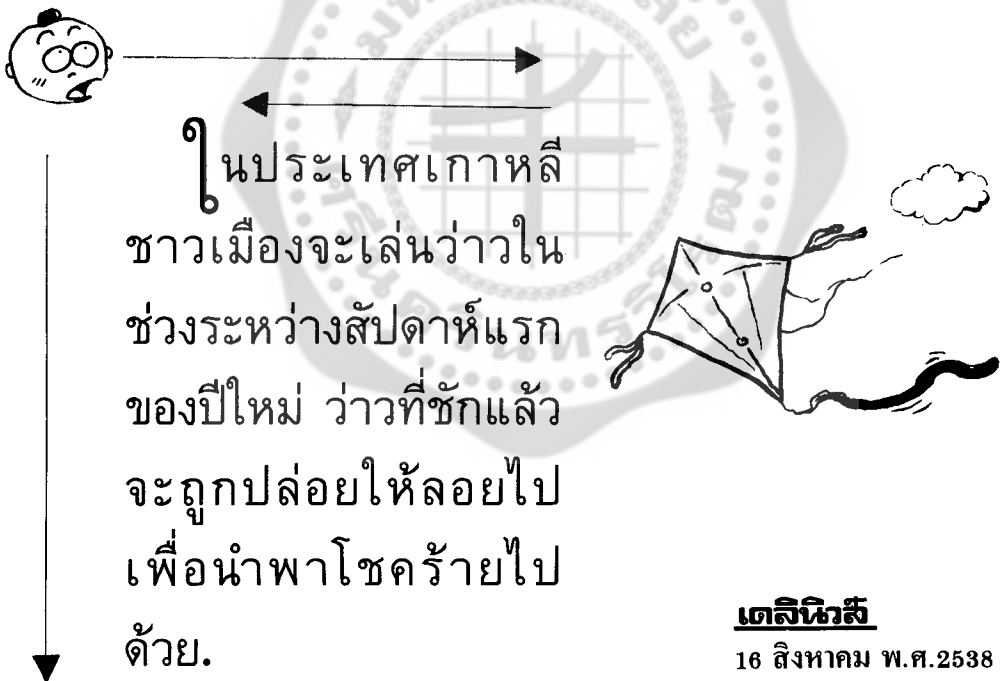
๑. **ระยะงั้น-งง (Code-Breaking Stage)** เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้คำและส่วนประกอบของคำแต่ยังแยกแยะอะไรไม่ออกจึงเกิดความงงงันไม่น้อย เด็กอาจจะเริ่ม **ถอดรหัสของคำ (Crack the Code)** ได้ ถ้าครูใช้วิธีสอนที่ถูกต้อง และเด็กจะจำคำง่าย ๆ และส่วนประกอบของคำได้ตลอดจนรู้ความหมายของคำที่พบเห็นอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน

๒. **ระยะเฝง-งอก (Enriching-Recoding Stage)** เป็นระยะที่เด็กรู้คำเพิ่มมากขึ้น เริ่มแยกแยะส่วนประกอบของคำได้ เรียนรู้เรื่องพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ สามารถใช้คำพูดพื้นฐานทั่วไปได้ถูกต้อง **เริ่มอ่านออก-เขียนได้** เข้าใจ ถ้อยคำ และ ถ้อยความ ง่าย ๆ ตลอดดจน **ประโยคเชิงเดี่ยว** เกิดความงอกเฝงทางภาษาด้านการอ่าน-การเขียน มากขึ้นเรื่อย ๆ

๓. **ระยะง่าย-งาม (Easing-Decoding Stage)** เป็นระยะที่เด็ก **อ่านออก-เขียนได้** อย่างแท้จริงแล้ว สามารถอ่าน-เขียน **ประโยคเชิงซ้อน** ได้ ตลอดดจนข้อความในย่อหน้าและในเรื่องราวต่าง ๆ สามารถอ่านร้อยแก้ว และร้อยกรอง ง่าย ๆ ได้ ระยะนี้ถ้าครูใช้เทคนิคการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เด็ก**มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน** ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาเล่าเรียนทุกสาขาวิชาต่อไปในอนาคต

วิธีการสอนอ่าน-เขียน ตามระยะ **งั้น-งง/เฝง-งอก/ง่าย-งาม (๖ ง)** มีขั้นตอนการฝึกทักษะเบื้องต้นดังต่อไปนี้

๑. แนะนำให้ผู้อ่านรู้จักสิ่งพิมพ์ และ ให้รู้ว่าจะต้องอ่านจาก **ซ้ายไปขวา** จาก **บนลงล่าง** ตามลำดับบรรทัดที่ ๑,๒,๓,... และพลิกสิ่งพิมพ์จากขวามาซ้าย ดังนี้

๒. ผู้อ่านจะต้องเรียนรู้ว่าคำเป็นหน่วยของความหมายที่เอามาเรียงกันเป็นวลีและประโยคต่าง ๆ คำประกอบขึ้นด้วย **เสียงพยัญชนะ เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์** การสร้างคำคือการนำพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์มาผสมกันอย่างถูกต้องจึงจะเกิดความหมาย

๓. สอนให้เด็กรู้จักเสียงพยัญชนะ เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นคำ ซึ่งเด็กรู้ความหมายอยู่แล้ว แยกเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ออกจากกันแล้วเขียนให้เด็กดูบน กระดานดำ ใช้บัตรคำที่ตัดส่วนต่าง ๆ ของคำออกแล้วให้เด็กเล่นเกมสร้างคำ

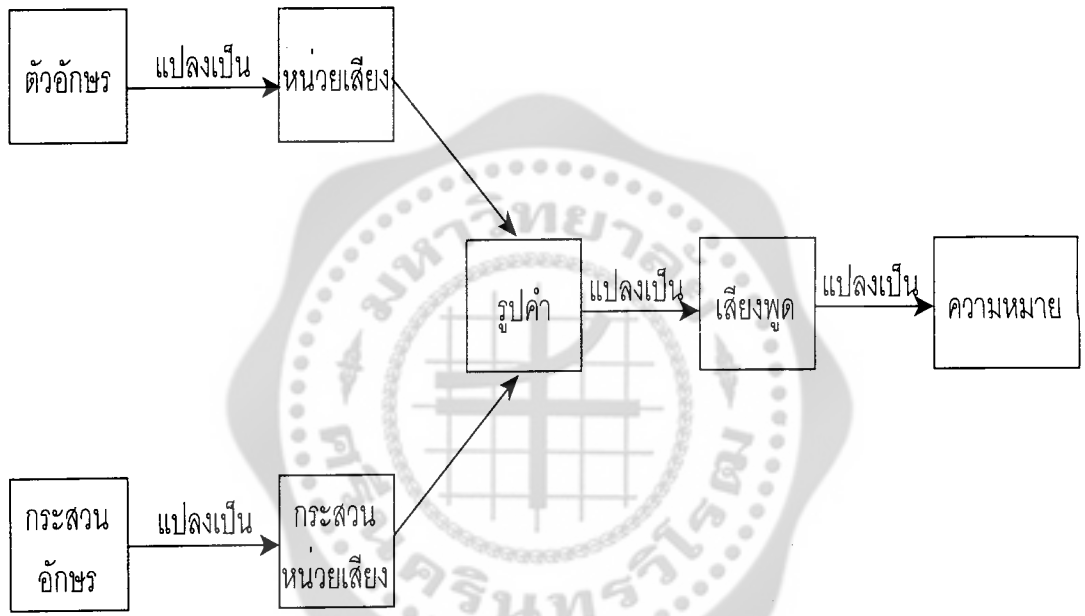
๔. สอนคำที่เด็กพบเห็นอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน เช่น เข้า ออก หยุด ไป ปิด เปิด ฯลฯ ให้เด็กบอกว่าเคยพบเห็นคำเหล่านี้ที่ไหนบ้าง เข้าใจความหมายหรือไม่

๕. เขียนชื่อเด็ก ชื่อโรงเรียน ชื่อจังหวัด ฯลฯ ให้เด็กดู และสอนให้เด็กอ่าน ให้เด็กบอก ชื่อร้าน ชื่อตลาด หรือ ชื่อสถานที่ซึ่งเด็กคุ้นเคย แล้วเขียนให้เด็กดู ถามเด็กว่าชอบชื่อไหนมากที่สุด ให้เด็กบอกคำซึ่งแต่ละคนชอบมากที่สุดแล้วเขียนให้เด็กดู และให้เด็กบอกเหตุผลว่าทำไมจึงชอบแล้ว มอบบัตรคำนั้นให้เด็กเป็นรางวัล

สรุปแล้ววิธีดำเนินการสอน อ่าน-เขียน ต้อง ค่อยเป็นค่อยไป ข้อสำคัญคือ อย่าเริ่มสอน จากตัวอักษร ดังที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป คือให้เด็กอ่าน ก ข ค ง ... ฮ แล้วก็ให้ ถัด หรือ เขียน หรือ ท่อง ตัวอักษรทั้งหมดให้ได้ก่อน อย่าลืมว่า คำคือหน่วยความหมาย ที่จะนำมาเรียงกันเป็น วลี ประโยค และ ข้อความ พยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในภาษา ที่เราเอามาผสมกันขึ้น เป็นคำต่างๆ

วิธีสอนดังที่กล่าวมาแล้วนี้สามารถทำให้เด็กค่อยๆ **เรียนรู้และเกิดทักษะในการอ่าน-เขียน** ได้ในที่สุด เด็กจะเรียนรู้เรื่องเสียงและการผสมเสียงจากคำที่มีความหมายทั้งหลายที่เด็กรู้จักคุ้นเคย อยู่แล้วในชุมชนของเด็กวิธีสอนนี้เด็กจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดเวลาจึงทำให้**ไม่เกิดความเบื่อหน่าย** การเรียนกลายเป็นการเล่น เกม จึงไม่เกิดความเครียด เมื่อเด็กเรียนได้อย่างเป็นสุข ความสำเร็จก็จะ ตามมา คือเด็กสามารถอ่านและเขียนได้เป็นอย่างดีในเวลาไม่นานนัก **นี่คือกระบวนการสอนอ่าน-เขียนแบบรับภาษา** ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติทุกประการ

นักภาษาศาสตร์จิตวิทยาผู้หนึ่ง (Goodman ๑๙๖๘ : ๑๗) ได้สรุป **กระบวนการทางภาษาศาสตร์จิตวิทยาแห่งการเริ่มต้นอ่าน** เป็นแผนภูมิซึ่งผู้เขียนดัดแปลงให้ดูง่ายขึ้น ดังนี้

กระบวนการอ่านที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนข้างบนนี้จะดำเนินไปอย่างช้าๆ ในระยะแรกเริ่ม แต่หลังจากเด็กมีทักษะการอ่านสูงขึ้น **การแปลงเสียงเป็นความหมาย** จะเป็นอย่างรวดเร็วมากโดยที่เด็กไม่ต้องอ่านออกเสียงด้วยซ้ำ นั่นคือเกิดความสามารถ **ในการอ่านในใจ** อย่างแท้จริงขึ้น ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการอ่าน การสอนอ่าน-เขียน ควรเป็นกระบวนการควบคู่กันไป **ทักษะอ่าน-เขียนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด** เช่นเดียวกับกับทักษะฟัง-พูด ทุกประการ

บรรณานุกรม

- ประพาศน์ พฤทธิประภา, รศ. ดร. “ทฤษฎีและการปฏิบัติในการรับภาษาที่สอง : มรรควิถีบูรณาการ
นาม-รูป” วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - กรุงเทพฯ
: อมรินทร์ พรินติง กรุ๊ป, ๒๕๓๓
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา วิทยาศาสตร์ของการฝึกจิต กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติง กรุ๊ป, 2533
- Brudhiprabha, Prapart. “Mre Nama - Rupa Tntegration Approach to Second Language
Acquisition : From Hearsay to Research” **Journal of Humanities.**, 1989
- _____ “New Direction of SLA Research : Mre NRI Meditational Approach to English
as a Second Language.” A Paper Presented at the 1991. RELC Regional Seminar
on Language Acquisition and the Second Foreign Language Classroom
Singapore, 22-26 April, 1991.
- _____ From a Buddhist Philosophy of Education to a Meditational Approach
to English : An Experiment on the Nama-Rupa Hypothesis. A Research
Report Bangkok : Srinakhariwirot University, Faculty of Humanities, 1991.
- Goodman, Kerurth S. (ed). The Psycholinguistic Nature of the Reading Process. Detroit,
Michigan : Wayne State University Press., 1968
- Kohl, Herbert. Reading : How to. Harmondsworth, Middlesex : Penguin Books Ltd., 1973.
- Smith, Frank. Understanding Reading : A Psycholinguistic Analysis of Reading and
Learning to Read. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1971.
- _____ .Psycholinguistics and Reading. New York : Rinehart and Winston, Inc., 1973.

การส่งเสริมอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ*

๑. บทนำ

ทุกสังคมต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อเป็นผู้นำในอนาคต ประเทศไทยก็ได้มีการส่งเสริม “เด็กเก่ง” อย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมาเป็นเวลานานแล้ว อาทิ การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่เรียนดี และการจัดให้มีการแข่งขันหรือการประกวดความสามารถพิเศษในรูปแบบต่างๆ การให้ทุนก็ดี การแข่งขันก็ดี ล้วนถูกจำกัดด้วยทรัพยากรและเงื่อนไขผูกมัดต่างๆ กระบวนการคัด “เด็กเก่ง” เพื่อรับทุนหรือรางวัล ทำให้เด็กเก่งจำนวนมากถูกตัดทิ้งไป นอกจากนี้ยังทำให้เด็กขาดโอกาสพัฒนาตนตามศักยภาพที่มีอยู่ จากงานวิจัยในประเทศตะวันตก พบว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษหลายๆ ด้าน (Gifted Children) มี ๑-๓% ส่วนเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง (Talented Children) อาจมีมากถึง ๒๐-๖๐% และเด็กระดับอัจฉริยะอย่างโดดเด่นมาก (Genius) อาจมีอย่างน้อย ๐.๐๑% ของเด็กทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การพิจารณา

ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งในประเทศไทยยังคงมีปัญหาและอุปสรรคบางประการดังนี้

๑.๑ ปัญหาเชิงปรัชญาและนิยาม

คำว่า “เด็กเก่ง” ส่วนใหญ่ หมายถึง เด็กที่สอบเก่ง เรียนเก่ง ถ้าข้อสอบเน้นความจำเป็นหลัก “เด็กเก่ง” ก็หมายถึง เด็กที่ท่องจำเก่ง ส่วนเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์มีความเป็นผู้นำ หรือมีความสามารถเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่งจะไม่เข้าข่าย “เด็กเก่ง” ในกระบวนการคัดเลือกนี้ เด็กเก่งจึงมีจำนวนน้อยและถูกบีบบังคับโดยระบบให้สอบเก่ง และท่องจำเก่งขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับและเกิดความเชื่อมั่นผิดๆ ว่าชีวิตในภายภาคหน้าของตนจะประสบความสำเร็จเหนือผู้อื่น ส่วนความสามารถพิเศษของตนที่แฝงเร้นอยู่อย่างหลากหลาย ก็ค่อยๆ ลดน้อยถอยลงตามลำดับ ในขณะที่เด็กที่มีความสามารถด้านอื่นๆ กลายเป็นคนล้มเหลว ไร้คุณค่า เด็กจำนวนไม่น้อยจึงเกิดรู้สึกดี๊ดีร่น ต่อต้านคับข้องใจจนเกิดเป็นปัญหาทางพฤติกรรม บางรายอาจมีอาการทางกาย ทางจิตใจหรือหนีออกจากระบบโรงเรียนในที่สุด

ความเข้าใจผิดที่ว่าเด็กเก่งต้องสามารถแสดงตัวออกมาให้เห็นชัดเจนต่างจากเด็กอื่น ๆ เหมือนหัวกะทิที่ต้องลอยตัวขึ้นมาเอง และเด็กเหล่านั้นก็สามารถเก่งได้เองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้อื่น ความเชื่อนี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ปิดกั้นความสามารถ และกระบวนการสอน

---

* คณะผู้เขียนประกอบด้วย รศ.ดร. สุมนทนา พรหมบุญ, ผศ. ดร. อุษณีย์ โภทสุข , ผศ. ดร. อรพรรณ พรสีมา , รศ. ดร. บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ อาจารย์พัชนี ไชติกเสถียร และอาจารย์ศิริรัตน์ ภูสกุลเจริญศักดิ์

หรือการอบรมเลี้ยงดู ส่งผลให้เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพที่ตนมีอยู่ เด็กที่ใคร ๆ เรียกกันว่า “เด็กเก่ง” นั้นก็อยู่ในสภาพ “เลี้ยง” พอ ๆ กับเด็กที่ถูกทิ้งขว้าง เพราะเด็กเหล่านั้นต้องเผชิญกับความกลัวที่จะผิดพลาด กลัวที่จะไม่ชนะ กลัวที่จะล้มเหลวและพบว่าเด็กที่เรียนเก่งยอดเยี่ยมก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไป เป็นต้น

๑.๒ ปัญหาระบบการศึกษาของไทย

ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันเน้นการแข่งขันและการสอบคัดเลือก ในทุกระดับชั้นที่โยงโยกกันไปตั้งแต่ระดับแรกเกิดจนถึงระดับอุดมศึกษา ที่คนต้องเข้าแข่งขันเพื่อโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ๆ

๑.๓ ปัญหาค่านิยมของสังคม

สังคมไทยในปัจจุบันมีค่านิยมทางวัตถุมากขึ้นกว่าแต่ก่อน และมีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้นอีกอย่างรวดเร็ว ทั้งผู้ปกครองและครูจึงมุ่งเน้นการปลูกฝังและเคี่ยวเข็ญเด็กในทิศทางที่จะแสวงหาวัตถุได้ง่ายขึ้น และมากขึ้นเป็นหลัก มิได้เน้นทิศทางที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาความสามารถพิเศษให้เต็มตามศักยภาพของตน ซึ่งมีหลากหลายและแตกต่างกันไปในเด็กแต่ละคน

๑.๔ ปัญหาความจำกัดของทรัพยากรและองค์ความรู้

การส่งเสริมในลักษณะการคัดแยกเด็กเก่งจำนวนน้อยออกจากกลุ่มเด็กอื่นไม่ว่าจะโดยการให้ทุนการศึกษา การให้รางวัล การจัดชั้นเรียน หรือการมีโรงเรียนพิเศษล้วนถูกจำกัดด้วยปัจจัยหลักคืองบประมาณ กำลังคน และองค์ความรู้เกี่ยวกับเด็กกลุ่มพิเศษจึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่มีการคัดแยกเด็กออกเป็นกลุ่มพิเศษประสบปัญหามากมาย และในหลายกรณีกลับกลายเป็นพิษภัยแทนที่จะส่งเสริมเด็กให้เก่งตามความมุ่งหมาย

๑.๕ ปัญหาความต่อเนื่อง ความร่วมมือ และความเข้าใจของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน

การพัฒนาเด็กเก่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างครบวงจร นับตั้งแต่เด็กเริ่มเข้าเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับสูงและเข้าสู่อาชีพการงาน กระบวนการพัฒนาจะต้องสามารถนำไปสู่การพัฒนาอาชีพการงานที่เขามีโอกาสใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ มีความสุขและมีอนาคตที่ดี

โครงการพัฒนาเด็กเก่งหลายโครงการมีลักษณะที่แปลกแยกไปจากอาชีพการงานของเด็กในอนาคต เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือและความเข้าใจของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายในระบบราชการเอง และหน่วยงานราชการกับเอกชน

ถึงแม้ว่าเราจะมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กปัญญาเลิศอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในประเทศไทย หลายโครงการ เช่น โครงการ พสวท. โรงเรียนกีฬา โครงการทดลองที่โรงเรียนสาธิตต่าง ๆ โครงการส่งเสริมเด็กปัญญาเลิศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มูลนิธิส่งเสริมเด็กปัญญาเลิศ ชมรมผู้ปกครองพัฒนาพรสวรรค์เด็ก เป็นต้น โครงการเหล่านี้นับเป็น

ความพยายามอย่างยิ่งของหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาทรัพยากรให้มีความสามารถสูงสุด อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศในประเทศไทย ยังขาดทิศทางและเอกภาพที่ชัดเจน แม้ว่าครั้งแรกรัฐบาลจะแสดงเจตนารมณ์ไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาฯ ระยะ ๗ แล้วก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการขาดองค์รกลางที่จะทำหน้าที่ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะแต่ละหน่วยงานก็มีขีดจำกัดเฉพาะขอบข่ายของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ไม่มีโรงเรียนใดสามารถช่วยเหลือเด็กระดับอัจฉริยะที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษได้ เพราะอยู่นอกเหนือขีดความสามารถของโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย

สรุปโดยภาพรวมของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ นั้นมีปัญหาทั้งในด้านเอกภาพของการจัดการ องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ปัญหาความผิดพลาดเรื่องค่านิยม และความเข้าใจผิดมีอย่างมากมายทั้งในกลุ่มคนทั่วไปและกลุ่มนักการศึกษาเอง การขาดงบประมาณ และนโยบายที่ชัดเจนจากรัฐบาล รวมทั้งปัญหาเรื่องความต่อเนื่องความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน

ปัญหาเหล่านี้ยังคงมีต่อไปหากรัฐไม่วางนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างโครงสร้างทางวิชาการ รวมทั้งกลไกที่ทำให้เกิดการดำเนินงานทั้งระบบ ความพยายามใดๆ ของหน่วยงานของรัฐในอดีต และปัจจุบันจึงเกิดสภาพที่ไม่ถาวรอยู่เกือบทุกโครงการหรือบางโครงการอาจส่งผลเสียให้กับเด็กในระยะยาว ความมุ่งมั่นและปรารถนาดีเช่นนี้จะไม่เป็นพิษภัย หากมีข้อมูลทางวิชาการที่ดีพอ นโยบายและกลไกที่ดีจะช่วยให้นักวิชาการสาขาต่างๆ สามารถสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กได้อย่างดี เนื่องจากประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญอยู่ไม่น้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย

ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน จึงเห็นสมควรให้มีการจัดโครงสร้างที่เอื้อให้เกิดกลไกเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการสร้างและพัฒนารูปแบบตามสภาพและความเป็นจริงของโรงเรียนในประเทศไทย เพื่อให้เกิดการขยายไปสู่โรงเรียนอื่นในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

๒. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความสามารถหลากหลายและเด็กที่มีความสามารถเฉพาะทางเป็นอย่างมากด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

๒.๑ มีการยอมรับและเข้าใจความบกพร่องของการจัดการศึกษาในอดีตที่มุ่งส่งเสริมการแข่งขัน และในระบบการสอนก็เป็นการพัฒนาที่แยกสาขาวิชา โดยไม่ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาแบบบูรณาการเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจผิดว่าภาระการศึกษาเป็นภาระของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ครู ทั้งที่เวลาที่เด็กอยู่ในห้องเรียนเต็มที่แล้วไม่เกิน ๑๘ % ต่อปี ซึ่งผู้ปกครองควรจะมีบทบาทมากในการจัดการกับเวลากว่า ๘๐ % ที่เหลืออยู่ให้มีค่าแก่การพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่

๒.๒ มีความต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าทั้งในด้านความสามารถและจริยธรรมเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม อันซับซ้อนในสังคมปัจจุบันและมีแต่จะทวีความซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต

๒.๓ มีองค์ความรู้มากขึ้น เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษทั้งองค์ความรู้ที่จะเกิดจากประสบการณ์และงานวิจัยต่างๆ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการของประเทศต่างๆ แล้วนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศของตน

ด้วยหลักการและเหตุผลดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงเห็นสมควรจัดทำโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อให้เป็นตัวอย่างในการขยายผลในระดับประเทศต่อไป ทั้งนี้เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อสรุปของการสัมมนาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดขึ้น เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๖ ซึ่งได้สรุปข้อเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุม วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๗ และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอดังกล่าว

๓. ความเป็นมาของโครงการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เริ่มงานด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยเริ่มจากการที่ พลอากาศโท น.พ. สดับ ธีระบุตร ร่วมกับ ศ. ดร. อารี สัตนหวิ (คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ขณะนั้น) ได้ริเริ่มก่อตั้งมูลนิธิเด็กปัญญาเลิศ ขึ้นที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมี หม่อม ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา เป็นที่ปรึกษา ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ของมูลนิธิ ฯ จะเป็นการจัดอบรม - สัมมนา แก่คณาจารย์และครูทั่วไป นอกเหนือไปจากนี้ก็ยังมีการจัดกิจกรรมแก่เยาวชนในภาคฤดูร้อน ทำให้เกิดการริเริ่มงานพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี ๒๕๓๖ มูลนิธิ พสวท. ให้การสนับสนุนแก่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิ ลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในการจัดอบรมครูจำนวน ๑๗ โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์และในการจัดประชุม Asia-Pacific Conference เกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงได้มีการขยายขอบเขตของกิจกรรมและมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชนมากขึ้น โดยได้รับเกียรติ ก พลตรี น.พ. สฤษดิ์วงศ์ วงศ์ถ้วทอง เป็นประธานที่ปรึกษาของคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยฯ แต่งตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายขอบเขตของโครงการต่อไป

หลังจากพลตรี น.พ. สฤษดิ์วงศ์ วงศ์ถ้วทอง ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๓๖ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ ได้ก่อตั้งขึ้นและให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณแก่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจัดทำโครงการนำร่องเพื่อสานต่อแนวความคิดและปณิธานของ พลตรี น.พ. สฤษดิ์วงศ์ วงศ์ถ้วทอง ให้เป็นโครงการตัวอย่างโดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๘

๔. ปรัชญาการศึกษาแนวใหม่

โครงการดังกล่าวมุ่งส่งเสริมการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชนไทยโดยมีแนวคิดและปรัชญาดังต่อไปนี้

๔.๑ เด็กและเยาวชนไทยจำนวนมากมีความสามารถพิเศษหลากหลาย ซึ่งสมควรที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาความสามารถเหล่านั้นให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน โดยให้โอกาสแก่เด็กได้แสดงอัจฉริยภาพในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตัวเองและสังคม และเพื่อให้เด็กไทยส่วนใหญ่รู้คุณค่าของตนเอง เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

๔.๒ เด็กและเยาวชนจำนวนน้อยกลุ่มหนึ่ง (อย่างน้อยประมาณ ๑ ใน ๑๐,๐๐๐ คน) เป็นผู้มีความสามารถพิเศษอย่างโดดเด่น (Genius) บางรายมีปัญหาทางการปรับตัวกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน หรือมีปัญหาทางการพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ จนไม่สามารถอยู่ในระบบโรงเรียนปกติได้อย่างมีความสุข เด็กกลุ่มนี้นับว่าเป็นเด็กที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศไทยแต่เป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่สุดกลุ่มหนึ่ง แม้แต่เด็กที่ไม่มีปัญหาในการปรับตัวก็ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองและอยู่อย่างไว้ค่า

๔.๓ ด้วยแนวคิดนี้โครงการจึงมีได้มุ่งเน้นการจำแนกเด็กให้เป็นกลุ่มเด็กเก่งหรือเด็กไม่เก่ง แต่มุ่งจัดการศึกษาแนวใหม่เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยทุกคนมีโอกาสพัฒนาและแสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้เขาเหล่านั้นเรียนอย่างมีความสุขและเป็นคนดีคนเก่ง อันจะเป็นทรัพยากรที่ยังประโยชน์ต่อสังคมต่อไปในอนาคต โครงการนี้จึงมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชนไทยทุกคน และส่งเสริมความสามารถพิเศษของเยาวชนไทยเพื่อให้ได้ทรัพยากรทางปัญญาอันมีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

โดยสรุปปรัชญาการศึกษาแนวใหม่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการศึกษาในโรงเรียนเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กทุกคนและมุ่งการศึกษาพิเศษที่ให้ความดูแลและเอาใจใส่เด็กที่โรงเรียนค้นพบว่ามีคุณสมบัติโดดเด่น ดังนั้นการจัดการศึกษาในแนวคิดนี้ มีทั้งระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามปกติและระบบการจัดการจัดการพิเศษ และ/หรือจัดหลักสูตรพิเศษเสริมให้กับเด็กกลุ่มที่มีความสามารถโดดเด่น

๕. วัตถุประสงค์ของโครงการนำร่อง

โครงการนำร่องมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๕.๑ เพื่อจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนนำร่องด้วยเทคนิควิธีที่ส่งเสริมการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของตนเอง โดยไม่แยกกลุ่มเด็กเก่งจากเด็กกลุ่มอื่น เด็กเก่งสามารถแสดงความสามารถพิเศษของตนเองอย่างเต็มที่ และเด็กทุกคนในชั้นก้าวหน้าขึ้น โดยการปรับโครงสร้าง และยุทธวิธีจัดการกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนทั้งระบบ

๕.๒ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมให้กระตุ้นและส่งเสริมการแสดงความสามารถด้านต่างๆของเด็ก เช่น ค่าย ศูนย์วิทยากร ชมรมต่างๆ โลกความรู้ โลกอาชีพ กิจกรรมนอกหลักสูตร การใช้ทรัพยากรบุคคลจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่บ้าน

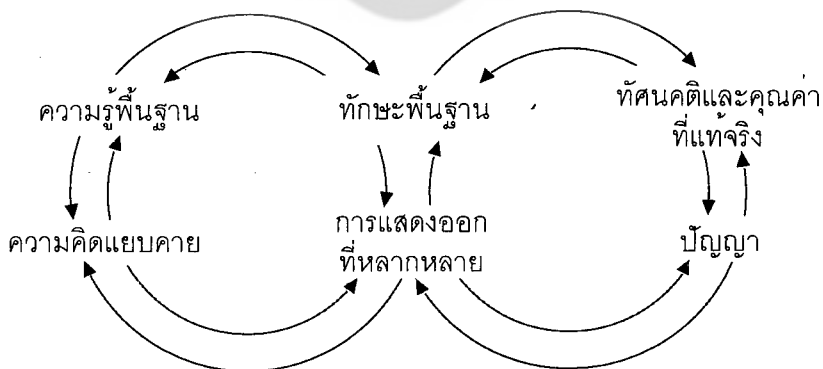
๕.๓ เพื่อจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการเรียนรู้ และสร้างนิสัยใฝ่รู้ให้แก่เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นซึ่งถือว่าเป็นวัยที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพ

๕.๔ เพื่อดำเนินการให้เป็นโครงการตัวอย่างที่จะส่งเสริมเด็กที่มีอัจฉริยภาพ โดยไม่แยกออกจากเด็กทั่วไปอย่างถาวร

๕.๕ เพื่อเผยแพร่แนวคิดและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชน และผลักดันให้มีศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต ซึ่งจะเป็นศูนย์รวมในการดูแลและประสานงานการพัฒนาเด็กของโรงเรียนที่ต้องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสามารถพิเศษ

๖. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็ก

โครงการนำร่องมีจุดประสงค์ที่จะสาธิตการจัดระบบการศึกษาแนวใหม่ในโรงเรียนนำร่อง 3 แห่งได้แก่โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร โรงเรียนปανεะพันธ์วิทยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ และโรงเรียนสาธิตบางนา เพื่อดำเนินการให้มีการเรียนการสอนตามแนวคิดและปรัชญาดังได้กล่าวมาแล้ว โดยเน้นวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกอย่างหลากหลายตามศักยภาพของตนเอง และซาบซึ้งในคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่เรียนตลอดจนเพิ่มพูนปัญญาของตนให้สูงขึ้นๆ ในเชิงสร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อสังคม กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ รศ. ดร. ไพเราะ ทิพย์ทัศน์ ได้คิดค้นขึ้นมา และ รศ. ดร. สุมณฑา พรหมบุญได้สรุปเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

หากจะปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน เฉพาะบางส่วนของโรงเรียนจะก่อให้เกิดการแบ่งแยกภายในโรงเรียนเดียวกันและส่วนที่อยู่ในโครงการมีแนวโน้มที่จะถูกดึงเข้าสู่ระบบเดิมทำให้การจัดระบบการศึกษาแนวใหม่ไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้น โครงการนำร่องในที่นี้จึงมุ่งหวังที่จะดำเนินการทั่วทั้งโรงเรียน อาทิ มีการอบรมครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และเด็กทั้งโรงเรียน รวมทั้งการปรับระบบการกระตุ้นโดยสภาพแวดล้อม โดยมีหลักการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๖.๑ การสร้างโครงสร้างขององค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้เป็นระบบที่เกื้อหนุนงานซึ่งกันและกัน แต่แบ่งแยกหน้าที่กันชัดเจน

๖.๒ นำทฤษฎีความรู้ใหม่ ๆ อันเป็นสากล ตลอดจนการนำเอาภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์และการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการสอนที่ทำให้เด็กมีความสุข มีความมั่นใจ มีความภาคภูมิใจในการทำงาน มีนิสัยใฝ่รู้ รับผิดชอบ มีคุณธรรมที่พึงประสงค์ตลอดจนมีความเป็นประชาธิปไตย

๖.๓ หาวิธีค้นหาและส่งเสริมพัฒนาความสามารถ ความสนใจด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยให้เด็กมีโอกาสได้พบกับนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ หรือผู้มีความสามารถโดดเด่นในด้านต่าง ๆ

๗. กระบวนการส่งเสริมอัจฉริยภาพเด็ก

ในเชิงปฏิบัติ โครงการนี้เน้นกระบวนการ ๔ อย่างที่ประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยใช้ระบบการทำงานแบบ Multidisciplinary Team ดังต่อไปนี้

๗.๑ เทคนิคการสอนของครู โดยกระบวนการ ๖ อย่างที่ได้ปรับให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนในโครงการนำร่อง ได้แก่

- ๗.๑.๑ การเรียนที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง
- ๗.๑.๒ การฝึกทักษะที่จะให้เด็กสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- ๗.๑.๓ การเรียนเป็นกลุ่ม
- ๗.๑.๔ การใช้คำถามที่ใช้เทคนิคความคิดระดับสูง
- ๗.๑.๕ การให้เด็กทำกิจกรรมและสร้างผลงาน
- ๗.๑.๖ การเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

๗.๒ การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ โดยกระบวนการ 4 อย่างได้แก่

- ๗.๒.๑ การปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ด้วยตัวเองมากที่สุด และสามารถใช้เวลาที่เหลืออยู่ทำกิจกรรมของตนเองในห้องเรียน
- ๗.๒.๒ การจัดบริเวณในโรงเรียนทุกมุมให้เป็นแหล่งความรู้และแหล่งสนับสนุนความรู้ เช่น โครงการโลกความรู้ กิจกรรมโครงการหรือโครงการงานต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้ อาหารชนิดต่างๆ ในโรงอาหาร เป็นต้น

๗.๒.๓ การจัดศูนย์วิทยากรที่มีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือไปจากหลักสูตรปกติ ที่เน้นให้เด็กเรียนด้วยตนเอง นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยมีครูประจำศูนย์วิทยากรให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดเมื่อเด็กต้องการและมีการปรับเปลี่ยนสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ทุก ๒-๔ สัปดาห์

๗.๒.๔ ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อช่วยสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน

๗.๓ การแนะแนวและจิตวิทยา โดยกระบวนการ ๕ อย่างดังนี้

๗.๓.๑ การปรับโครงสร้างในการแนะแนวและจิตวิทยา โดยการทำงานแบบเป็นทีมที่มีการแบ่งแยกความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ (Multidisciplinary Team) ซึ่งจะมีทั้งนักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักแนะแนว นักการศึกษาพิเศษ ครู และผู้ปกครองทุกคน

๗.๓.๒ การปรับระบบข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กทุกด้านเพื่อให้ครูและผู้ปกครอง ได้นำข้อมูลที่ได้มาไปใช้ในการพัฒนาเด็กแต่ละคนอย่างมีข้อมูล

๗.๓.๓ การให้ความรู้ การปรับทัศนคติและเทคนิคพื้นฐานของการแนะแนวและจิตวิทยาแก่ครูทุกคน เพื่อให้รู้วิธีสังเกตศักยภาพที่โดดเด่นด้านต่าง ๆ ของเด็ก ตลอดจนปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ ซึ่งครูจะเป็นบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูลร่วมกับผู้ปกครอง

๗.๓.๔ ให้ความช่วยเหลือทางจิตวิทยาในกรณีที่มีปัญหาเกินกว่าที่ครูจะช่วยเหลือได้

๗.๓.๕ ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็กและการส่งเสริมศักยภาพของเด็กด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม

๗.๔ การประเมินผลแนวใหม่ โดยกระบวนการ ๔ อย่างดังนี้

๗.๔.๑ การประเมินผลโดยการทดสอบความรู้พื้นฐานดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา แต่ให้ครูรู้เทคนิคการออกข้อสอบ และการตัดสินผลเพิ่มเติม

๗.๔.๒ การประเมินจากแฟ้มผลงาน (Portfolio) ทุกด้านของเด็ก

๗.๔.๓ การประเมินจากการติดตามพฤติกรรมของเด็ก

๗.๔.๔ การประเมินจากข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถพิเศษของเด็กด้านต่าง ๆ

เมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นให้สามารถแสดงออกได้อย่างหลากหลาย และมีโอกาสได้ศึกษาทดลองสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ ที่มีการจัดเตรียมให้อย่างเป็นระบบทั้งในและนอกห้องเรียน เด็กก็จะแสดงความสามารถหรือแสดงแว่ หรืออย่างน้อยที่สุดเด็กสามารถแสดงความสามารถในเรื่องต่าง ๆ ที่จะสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนโดยอาศัยการบันทึกอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลในชั้นเรียน ครูประจำห้องศูนย์วิทยากรและจากผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญในการจัดการส่งเสริมความสามารถพิเศษของเด็กแต่ละคน ให้ถึงขีดสูงสุดได้มากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ นอกเหนือไปจากนั้นในขณะนี้ก็มีเด็กจำนวนหนึ่งแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นออกมาอย่างชัดเจน โดยยัง

ไม่ได้มีการตรวจสอบใดๆ แต่ยังไม่มีการแก้ไขในระบบโรงเรียนปกติที่ช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ หรือกลุ่มเด็กที่แสดงตัวออกมาหลังจากที่ได้รับการกระตุ้น ดังนั้นจึงต้องมีระบบการจัดการทางการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก

ในปัจจุบันยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องนี้ในระบบการศึกษาของประเทศไทย เรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถเฉพาะทางและเด็กระดับอัจฉริยะ เป็นเรื่องที่มีความสับสนและมีความเข้าใจไม่ตรงกันทั้งในแง่ทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดังนั้นในการดำเนินงานของศูนย์จึงต้องอาศัยหลักและทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ และพัฒนาหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย และต้องปรับให้เข้ากับโรงเรียนในโครงการแต่ละโรงเรียนดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อตกลงในเรื่องคำนิยาม

ความหมายเกี่ยวกับภาวะความเป็นปัญญาเลิศนั้น ทางคณะกรรมการฯ ได้คัดสรรคำนิยามที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลายในหลายประเทศไปก่อนจนกว่าจะสามารถพัฒนาคำนิยามเฉพาะสำหรับประเทศไทยในภายหลัง ซึ่งต้องใช้องค์ความรู้และงานวิจัยจากหลายสาขาประกอบกัน คำนิยามที่จะใช้คือคำนิยามที่บัญญัติขึ้นโดยคณะกรรมการการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Education, October, ๑๙๙๓) ซึ่งเป็นคำนิยามที่สอดคล้องกับวิทยาการยุคใหม่ที่พยายามขยายคำจำกัดความให้กว้างขึ้นเพื่อให้ความสามารถที่โดดเด่นในทุกสาขาได้เป็นที่ยอมรับและพัฒนาให้เสมอภาคกับเด็กที่มีความสามารถทางการเรียน และค่อนข้างง่ายที่จะเข้าใจโดยสรุปได้ดังนี้

เด็กปัญญาเลิศ (Gifted)/ เด็กที่มีความสามารถเฉพาะทาง(Talented) หมายถึง “เด็กและเยาวชนที่แสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่น หรือแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กอื่นๆ ที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน ในด้านสติปัญญา, ความคิดสร้างสรรค์, ศิลปะ และดนตรี, การเป็นผู้นำ, ทักษะกลไกและกีฬา, และความสามารถทางการเรียน หรือทางวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่ง”

การตรวจสอบหาศักยภาพ

การสำรวจศักยภาพและอัจฉริยภาพของเด็ก ยังต้องอาศัยกระบวนการทดสอบอื่นเข้าไปช่วยตรวจสอบนอกเหนือจากการกระตุ้นด้วยกิจกรรม และการสังเกตดังกล่าว กระบวนการสำรวจศักยภาพเด็กโดยใช้เครื่องมือและแบบทดสอบต่างๆ จึงยังต้องใช้ผสมผสานกันเพื่อเป็นการยืนยันหรือตรวจหาสิ่งที่ปิดกั้นความสามารถของเด็ก อาทิ สภาพทางเคมีชีวภาพ ปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาทางครอบครัว ปัญหาการขาดความสามารถทางด้านการศึกษา (Learning Disability) ซึ่งเด็กอาจมีอาการแสดงออกมาในรูปของเด็กมีปัญหา เป็นต้น โดยจะใช้แบบทดสอบและกระบวนการที่สรุปได้ดังนี้คือ

๑. การสังเกตพฤติกรรมโดยครู ผู้ปกครอง เพื่อน ตัวเด็ก (โดยอาศัยหลักวิชาการเข้าช่วย)
๒. การใช้แบบทดสอบที่ไม่เป็นทางการ (Informal Test)
๓. การใช้แบบทดสอบแบบเป็นทางการ (Formal Test)
๔. การใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ

๑. จัดโปรแกรมพิเศษในระหว่างเวลาเรียน บางเวลา (Enrichment Program)
๒. จัดโครงการวันเสาร์ และระหว่างปิดภาคเรียน
๓. ผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาพิเศษ เฉพาะราย (ในกรณีเด็กระดับอัจฉริยะ)
๔. ทำโครงการพิเศษ อาทิ โครงการวิทยาศาสตร์
๕. ย่นเวลาเรียนบางวิชา/บางชั้นเรียน
๖. เรียนภาษาอื่น หรือสาขาวิชาที่เด็กสนใจเรียนเฉพาะให้ลึกซึ้งมากขึ้น
๗. แนะนำเสริมความสามารถ
๘. จัดชมรม หรือกลุ่มที่มีความสามารถ และความสนใจใกล้เคียงกัน
๙. จัดการศึกษาเฉพาะรายบุคคล
๑๐. จัดโครงการพิเศษ อาทิ โอลิมปิก โครงการค่าย ฯลฯ
๑๑. จัดโครงการฝึกทักษะความคิดระดับสูง ความสามารถทางสังคม ภาษาที่สอง และการเรียนด้วยตนเอง
๑๒. จัดโครงการเสริมความก้าวหน้าโดยให้เรียนสิ่งที่ยากและซับซ้อนขึ้น หรือให้เรียนในชั้นที่สูงกว่าในบางวิชา
๑๓. จัดการศึกษาเฉพาะเรื่อง
๑๔. จัดห้องวิทยากร
๑๕. จัดชั้นเรียนพิเศษของแต่ละวิชา (ไม่ใช่ระบบแยกเด็กเก่งทั้งห้องทุกวิชา)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านใด ๆ ก็ตาม จะต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นไปได้ของแต่ละโรงเรียน และเหมาะแก่เด็กแต่ละคน เช่นเดียวกับวิธีที่นายแพทย์ปฏิบัติต่อคนไข้ซึ่งมีอาการต่างกัน ย่อมมีวิธีการรักษาหรือการให้ยาต่างกัน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการปรับระบบภายในโรงเรียนอย่างครบถ้วนทุกกระบวนการแล้วก็ตาม ก็ยังมีข้อจำกัดหลายสิ่งหลายอย่างที่โรงเรียนไม่สามารถทำได้ เพราะอยู่นอกเหนือขอบเขตความรับผิดชอบของโรงเรียน คือ กลไกของรัฐที่จะเป็นโครงสร้างสำคัญที่ต้องสัมพันธ์ และเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในวงกว้างต่อไป

นั่นหมายถึงว่าหากเราต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังในระบบการศึกษาไทย ที่จะช่วยเด็กปัญญาเลิศหรือช่วยเด็กที่แสดงภาวะปัญญาเลิศรวมทั้งผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ แล้ว เราคงจำเป็นต้องสร้างระบบ โครงสร้างทางการศึกษาที่รองรับความต้องการในส่วนนี้

๘. ระบบประสานงานการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชน

๘.๑ ความจำเป็นของการประสานงาน

การพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีการประสานงานในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. องค์กรที่จะให้ความสนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินการ
๒. แหล่งที่ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน เช่น การผลิตสื่อเครื่องมือคัดแยก การอบรม ถ้าแต่ละฝ่ายแต่ละโรงเรียนทำ ต้องอาศัยงบประมาณ ความรู้ ความเข้าใจจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา จึงทำให้โครงการ “เป็นไปไม่ได้” ถ้ามีหน่วยงานกลางเป็นแหล่งผลิตให้เพื่อใช้ทั่วประเทศ “จะมีความเป็นไปได้สูง”
๓. แหล่งค้นคว้าวิจัยที่สมบูรณ์ รวมทั้งแหล่งรวมเอกสาร ตำราเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ
๔. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประสานประโยชน์ และร่วมมือกันอย่างมีทิศทางของกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง
๕. แหล่งที่ให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความสามารถระดับอัจฉริยะ

๘.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในอนาคต

ประเทศไทยควรจะมีศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

๑. เป็นสถานที่ให้การช่วยเหลือให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในระดับอัจฉริยะ (Genius / Gifted)
๒. ประสานงานกับองค์กรของรัฐและเอกชน ที่มีความสนใจหรือมีจุดประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ให้มีการพัฒนาความสามารถถึงขีดสูงสุด
๓. ให้คำปรึกษา จัดอบรม และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองและโรงเรียน เรื่องการอบรมเลี้ยงดู การจัดหลักสูตร การสอน การจัดสภาพแวดล้อม ฯลฯ
๔. เป็นแหล่งสนับสนุนการสร้างเครื่องมือในการสำรวจศักยภาพของเด็กในด้านต่าง ๆ รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนที่เน้นให้เด็กสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง
๕. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน โดยการผลิตและรวบรวมข้อมูล สร้างงานวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนในการพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนตามแนวคิดและปรัชญา จากทั้งใน/ต่างประเทศ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้และคุณค่าเรื่องการพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน เพื่อให้ขยายการพัฒนาการศึกษาอย่างกว้างขวาง

ในขณะนี้เป็นที่น่ายินดีว่าหน่วยงานของรัฐเริ่มให้ความสำคัญและต้องการการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหน้าที่ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นให้ครอบคลุมทุกระดับชั้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

และเมื่อใดที่รัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจังดังที่ประเทศต่าง ๆ เขาให้ความสำคัญมานานแล้ว เชื่อว่าประเทศเรายังมีโอกาสที่จะพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีศักยภาพไม่น้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างน้อยที่สุดภายในระยะเวลา ๕-๑๐ ปี เราน่าจะได้ผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นระดับชาติจากผลผลิตของโครงการมากกว่าในโรงเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้วยรูปแบบดังกล่าว

บรรณานุกรม

ไพเราะ ทิพย์ทัศน์. วิทยาศาสตร์ประทับใจ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

Ross, P.O. National Excellence : A Case for Developing America's Talent. Washington D.C. : Government Printing Office, Superintendent of Documents, ๑๙๙๓.

ศิลปกรรมศาสตร์ในกระแสโลกาภิวัตน์

วิรุณ ตั้งเจริญ

อำนาจ เย็นสบาย

เมื่อกล่าวถึงศิลปกรรม โดยภาพรวมแล้วย่อมกินความกว้างพอสมควร ในที่นี้จะกินความถึงงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ดนตรี นาฏศิลป์งานออกแบบสื่อสาร สังคมไทยมีวิวัฒนาการทางด้านศิลปกรรมมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่า มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับการเป็นชาติไทย มีสายธารที่สัมพันธ์กับวัง วัด และบ้าน ศิลปกรรมสายวังได้สืบทอดพัฒนาไปสู่ความอลังการและความศรัทธา ศิลปกรรมสายวัดได้พัฒนาไปสู่ความสง่างามและจิตใจ ศิลปกรรมสายบ้านก็พัฒนาไปสู่กระแสการดำเนินชีวิตและความงามที่เรียบง่าย ตลอดเวลาของวิวัฒนาการนั้น สายธารทั้งสามสายก็สัมพันธ์สอดคล้องกันตลอดมา กระแสใดกระแสหนึ่งโดดเด่นหรืออ่อนตัวลง ก็เป็นไปตามสภาพชุมชน วันเวลา และสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป

ช่วงเวลา ๗๐๐ ปีเศษที่สังคมไทยมีวิวัฒนาการเด่นชัด ศิลปกรรมได้สร้างเสริมจิตศรัทธา สร้างเสริมพลังในเอกภาพหมู่เหล่าของความเป็นไทย และสร้างเสริมความหยิ่งทะนงในเอกลักษณ์ของความเป็นไทย รวมถึง การที่ศิลปกรรมได้มีสภาพเป็นมรดกรูปธรรมที่เป็นดัชนีชี้ให้เห็นพัฒนาการของภูมิปัญญา สภาพการดำรงชีวิต และสภาพสังคมในอดีตที่ผ่านมา และศิลปกรรมก็จะทำหน้าที่อันเป็นสาระสำคัญของมันเช่นนี้สืบไป

เราอาจไม่เคยใส่ใจอย่างแท้จริงกับศิลปกรรม ต่อเมื่อวันเวลาของการสูญเสียบางอย่างและการได้เพิ่มบางอย่างก้าวเข้ามาถึง วันเวลาเช่นนั้นจึงจะมีความหมายแก่เรา

วันนี้ กระแสธารศิลปกรรมอย่างเก่าได้แปรเปลี่ยนไปอย่างมากพร้อมกับกระแสสังคมหลากหลายวัฒนธรรม (Multi - cultural Society) และกระแสสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Society) ที่ก้าวล้ำเข้ามา ไม่ว่าเราจะต้านหรือตามอย่างไรก็ตามเราก็คงจะปฏิเสธความจริงเช่นนี้ไม่ได้..... แล้วในวันพรุ่งนี้และวัน ๆ ต่อไป ศิลปกรรมจะมี บทบาทอย่างไรในสังคมใหม่

จากภูมิปัญญาทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ในอดีต วันนี้ศิลปกรรมศาสตร์ได้พัฒนาสู่องค์ความรู้และกระบวนการที่มีระบบความคิดในเชิงวิทยาศาสตร์มากขึ้น กระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดความหลากหลายทั้งด้านการคิดและการปฏิบัติมากขึ้น

วันนี้และวันหน้า ศิลปกรรมจะต้องเปิดกว้างและยอมรับบทบาทสองด้านยิ่งขึ้น ด้านหนึ่งคือการอนุรักษ์สิ่งที่ดั่งามจากอดีต โดยที่ภาคของการอนุรักษ์นั้น จะต้องยอมรับการอนุรักษ์ที่ก้าวหน้าหรือการยอมรับแนวคิดที่ว่าอดีต ปัจจุบัน และอนาคต คือ เส้นทางการเดียวกัน และอีกด้านหนึ่งต้องยอมรับศิลปกรรมที่จะผลักดันกระแสธุรกิจอุตสาหกรรมหรือกระแสสังคมสมัยใหม่ให้จงได้ อย่าปฏิเสธด้านใดด้านหนึ่งเพราะความใจแคบหรืออย่าคลั่งไคล้ด้านใดด้านหนึ่งอย่างรุนแรงเช่นกัน แสงหาคุศลภาพให้จงได้

ดุริยางคศาสตร์ไทย

ดุริยางคศาสตร์ไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่สะท้อนอดีต แสดงลักษณะเฉพาะสะท้อนภาพการมีพรมแดนทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ดุริยางคศาสตร์ไทยยังได้สะท้อนภาพของการดำรงอยู่ร่วมกับสังคมโลกด้วย การแลกเปลี่ยน เผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจต่อกัน ตลอดจนแสดงภาพของวิวัฒนาการด้วยการผสมผสาน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ด้วยวิทยาการอย่างใหม่ ด้วยการจัดการแบบใหม่ การเผยแพร่สู่ผู้คนด้วยเทคโนโลยีร่วมสมัย โดยดำเนินไปพร้อมกับระบบธุรกิจทางวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน

ดุริยางคศาสตร์สากล

ในทางกลับกัน เมื่อสังคมโลกมีการจัดระเบียบแห่งการอยู่ร่วมกันในศตวรรษใหม่ ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สภาพแห่งการไร้พรมแดนทางข้อมูลข่าวสารที่มีพัฒนาการมาโดยตลอด ทำให้สังคมไทยตอบรับวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมด้วยการศึกษา เรียนรู้ และสร้างสรรค์ดุริยางคศาสตร์ที่เป็นสากล ตลอดจนไม่ปิดกั้นตัวเองที่จะศึกษาดุริยางคศาสตร์จากนานาประเทศ ทั้งในระดับประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

นั่นก็หมายความว่า ดุริยางคศาสตร์สากล ย่อมไม่ใช่ศาสตร์ของชนชาติใดที่จะมีเจ้าของหรือผูกขาดการศึกษา เรียนรู้ และสร้างสรรค์อีกต่อไป

ทัศนศิลป์

กระแสของโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลทำให้ศาสตร์ของทัศนศิลป์เกิดการเปลี่ยนแปลงองคภาพเปลี่ยนแปลงจากทัศนศิลป์ในกรอบของเอกลักษณ์ขยายไปสู่เอกลักษณ์ เปลี่ยนแปลงจากการสืบทอดขยายไปสู่การแสดงศักยภาพทางสร้างสรรค์ของปัจเจกบุคคลและความเป็นสากล เปลี่ยนแปลงจากการตีกรอบตนเองให้อยู่แต่ในโลกของตัวเองขยายไปสู่โลกความรู้แขนงอื่นและมีมิติความคิดที่เชื่อมโยงไปสู่สภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงจากการใช้สื่อและกระบวนการสร้างสรรค์อันจำกัดขยายไปสู่การเรียนรู้เรื่องสื่อและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เปลี่ยนแปลงจากการถูกตีค่าของผลงานเพียงแค่งานฝีมือขยายไปสู่การตอบรับว่าคุณค่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา เปลี่ยนแปลงไปจากผลงานทัศนศิลป์ธรรมดา ๆ ขยายไปสู่สภาพของการเป็นงานสร้างสรรค์ที่มีการซื้อขาย ละสม และการจัดการเพื่อผลทางธุรกิจ

ทัศนศิลป์ศึกษา

ทัศนศิลป์ศึกษาก็เช่นกันที่กระแสของโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมมองเห็นบทบาทของกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อวางรากฐานทางสุนทรียศาสตร์ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และ ศิลปปฏิบัติให้กับเด็กและเยาวชน อันจะส่งผลต่อการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคมในอนาคต โดยสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการผลิตครูผู้สอน การสร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ ซึ่งก็แน่นอนว่า ยิ่งสังคมไทยจำต้องอย่างก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ บรรยากาศการแข่งขันอย่างมีศักยภาพเพื่อการสร้างสรรค์ระหว่างประเทศก็จะยิ่งทวีขึ้น อันส่งผลทำให้กระบวนการสร้างมนุษย์นับวันจะมีความสำคัญและจำเป็น นั่นก็หมายความว่าไม่เพียงแต่ทัศนศิลป์จะเข้าใจกระแสความเป็นไปอย่างรู้เท่าทันเท่านั้น แต่ทัศนศิลป์ยังต้องแสดงบทบาทร่วมกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมีดุลยภาพอีกด้วย

ศิลปะการแสดง

สำหรับทางด้านศิลปะการแสดงในกระแสโลกาภิวัตน์ก็เช่นกัน ความเข้าใจในความเป็นไปของสังคมไทยและสังคมโลก ศิลปะการแสดงจึงมีบทบาทสนับสนุนทั้งด้านของการอนุรักษ์อย่างก้าวหน้าพร้อมกับการเปิดรับและพัฒนาตามแบบสากล ควบคู่ไปกับการสร้างความเป็นตัวของตัวเองที่แตกต่างไปจากศิลปะการแสดงในสถาบันการศึกษาอื่นๆ ไม่เพียงแต่เท่านั้น สังคมสมัยใหม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาให้เกิดอาชีพใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งศิลปะการแสดงได้ทำการวิเคราะห์และมองเห็นความเป็นไปจึงส่งผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้และการผลิตบัณฑิตในสาขาใหม่ๆ ที่เป็นที่ต้องการของสังคม

ออกแบบทัศนศิลป์

ในสังคมใหม่ที่สัมพันธ์กับการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ทันสมัย และความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ส่งผลทำให้ศาสตร์ทางด้านการประยุกต์ศิลปะเติบโตและแตกแขนงอย่างไม่เคยมีมาก่อนเติบโตควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันทางธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ เข้าสู่การแข่งขันระดับนานาชาติ จนส่งผลทำให้เงินรายได้จากภาคอุตสาหกรรมเป็นรายได้ด้านหลักของประเทศ สิ่งเหล่านี้ งานออกแบบทัศนศิลป์มองเห็นและเข้าใจในกระแสดังกล่าว การพัฒนาของออกแบบทัศนศิลป์ด้วยองค์ความรู้สาขาวิชาต่างๆ จึงดำเนินไปอย่างสอดคล้องกลมกลืน มีความก้าวหน้าทันสมัยและพร้อมที่จะเป็นผู้นำในด้านออกแบบทัศนศิลป์

เหล่านี้คือภาพรวมของศิลปกรรมศาสตร์ในกระแสโลกาภิวัตน์

ศิลปกรรมศาสตร์และคอมพิวเตอร์กราฟิกส์

ในขณะที่สังคมเคลื่อนลูกที่สามตาโถมเข้ามาอย่างรุนแรงสภาพสังคมสารสนเทศ (Information Society) แสดงปรากฏการณ์เด่นชัดขึ้น ข่าวสารข้อมูลต่างๆ แพร่สะพัดจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง

อย่างฉับพลันทันใด แม้หนังสือพิมพ์ “รายวัน” ก็เข้าเกิดการฉีกเสียแล้ว เราสามารถมองเห็นภาพ การรบกกลางสนามรบในอ่าวเปอร์เซีย ในขณะที่การสู้รบกำลังเกิดขึ้น เราสามารถเห็นการแข่งขันกีฬา เกือบทุกแง่มุมในอิโรซิมาเกมส์พร้อมกับผู้ชมในสนาม เราสามารถค้นหาข้อมูลการวิจัยจากห้องสมุดทั่วประเทศ เราสามารถติดต่อข่าวสารด้วยระบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) ผ่านจอคอมพิวเตอร์ทันทีโดยไม่ต้องรอจดหมายจากไปรษณีย์ ฯลฯ

วันนี้สงครามข่าวสารภาคอากาศและภาคพื้นดินกำลังรุนแรงแข่งชิงประชากรกันอยู่อย่างรุนแรง ระหว่างการสื่อสารผ่านดาวเทียมและการสื่อสารผ่านใยแก้วหรือไฟเบอร์ออปติก ไม่ว่าจะเป็ระบบ วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ และเราก็ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางสนามการแข่งชิงนั้นด้วย

คอมพิวเตอร์ได้กลายเป็นกลไกหรือสมองกลอันสำคัญยิ่งในสังคมสารสนเทศวันนี้ คอมพิวเตอร์มีสภาพเป็นกลไกสำคัญที่สอดผสานหรือควบคุมการทำงานในสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องจักรกลอุตสาหกรรม เครื่องมือสื่อสาร ยานขนส่ง รวมทั้งการเป็นเครื่องมือจัดระบบการทำงานและการบริหารในสังคมที่ทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้นนี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นาฬิกาข้อมือโรบอทในโรงงานผลิตรถยนต์ เครื่องบินยาวอวกาศ ดาวเทียม ฯลฯ คอมพิวเตอร์ได้มีบทบาทสำคัญยิ่ง

ในวงการศิลปกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์กราฟิกส์ได้รุกเข้ามาเกี่ยวข้องกับอย่างปฏิเสธไม่ได้ แฟชั่นใหม่วันนี้ก็คือการมีคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างสรรค์งานกราฟิกส์เรามากพูดคุยกันถึงว่าเรามีกันหรือยัง ใครมีมากกว่ากัน แต่เรามากไม่พูดคุยกันว่า เราได้นำมาช่วยสอนนิสิตนักศึกษาทางด้านศิลปกรรมศาสตร์คุ้มค่าหรือไม่ เราได้ทดลองค้นคว้าจนเต็มศักยภาพของโปรแกรมต่างๆ หรือไม่ หรือวันข้างหน้าเราจะมีส่วนในการสร้างสรรค์โปรแกรมใหม่ๆ ขึ้นมาหรือไม่ อย่างไร วันนี้เราอาจจะใช้งบประมาณไปพอสมควรกับการจัดซื้อคอมพิวเตอร์โดยขาดผู้สอนหรือผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ การใช้งานที่ไม่คุ้มค่า ถึงเวลาที่เรต้องทบทวนและก้าวไปข้างหน้า

ก่อนอื่นเราต้องกลับมาสู่ความคิดหลักที่ว่าคอมพิวเตอร์นั้นฉลาดเฉลียวเอาการถ้าผู้ใช้มีความรู้ความสามารถ ในทางตรงกันข้ามคอมพิวเตอร์จะไร้สมรรถนะถ้าผู้ใช้ไม่มีความรู้ความสามารถ การมีความรู้ความสามารถหรือไม่ย่อมเป็นทั้งความรู้ความสามารถในบทบาทของงานที่จะใช้และด้วยตรรกะเดียวกัน ถ้าเราต้องการ “สร้างสรรค์” งานกราฟิกส์ด้วยคอมพิวเตอร์ เราเองต้องมีความสร้างสรรค์เสียก่อนไม่เช่นนั้นคอมพิวเตอร์ก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเพียงเครื่องมือ (Tool) ที่เราจะใช้เท่านั้นเอง คอมพิวเตอร์ไม่ใช่สิ่งวิเศษ คอมพิวเตอร์อาจจะไม่ต่างไปจากเครื่องพิมพ์ดีดที่ใช้พิมพ์หนังสือหรืออาจจะไม่แตกต่างไปจากจอบหรือเสียมของชาวนา ชาวนาที่ฉลาดเฉลียวมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้งาน ย่อมใช้จอบเสียมจนก่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรกรรมอย่างอุดมสมบูรณ์ ถ้าในทางตรงกันข้ามผลผลิตก็ตรงกันข้ามเช่นกัน

กลับมาสู่ห้องเรียนคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ เรารู้ดีว่าเราเสียงบประมาณไปมากเพื่อการนี้ ก็เพื่อใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสร้างสรรค์กราฟิกส์ การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเพียง “การช่วย” เท่านั้นเอง จริงอยู่คอมพิวเตอร์ในปัจจุบันมีศักยภาพทางการสร้างสรรค์งานกราฟิกส์สูงมาก แต่ถ้าเราไม่สามารถใช้มันได้เต็มศักยภาพ มันก็ “ช่วย” อะไรเราไม่ได้

สำหรับการออกแบบกราฟิกส์ด้วยคอมพิวเตอร์จึงมีคำถามอยู่ 2-3 ประการว่า

๑. เรามีแนวคิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างไร
๒. เรามีความรู้ความเข้าใจและมีพื้นฐานการออกแบบแค่ไหน
๓. เราได้รับการสั่งสมและสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์มาเพียงใด

ถ้าเราตอบคำถามได้อย่างตรงความจริง การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสร้างสรรค์งานกราฟิกส์ ประสิทธิภาพสำเร็จหรือล้มเหลวก็สอดคล้องกับคำตอบและความเป็นจริงนั้น

ถามว่า ความคิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับความสำเร็จหรือล้มเหลว ถ้าเราคิดแต่เพียงเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเพียงวัตถุเพียงชั้น เป็นเพียงเครื่องตกแต่งฐานะ เป็นกลไกที่จะทำให้เราฉลาดเฉลียวขึ้น เป็นสมองกลเหนือมนุษย์ ความล้มเหลวย่อมตามมาและจำเป็นต้องกลับไปทบทวนความคิด

ถามว่า การมีความรู้ความเข้าใจและพื้นฐานการออกแบบ สำคัญแค่ไหนเพียงไร การสร้างสรรค์งานออกแบบก็อาจจะคล้ายกับการเล่นกีฬา การกีฬาที่ขาดพื้นฐานย่อมพัฒนาได้ยากหรือไม่อาจพัฒนาได้ การสร้างสรรค์งานออกแบบกราฟิกอยู่หน้าคอมพิวเตอร์ก็ได้ต่างไปจากการออกแบบการพิศมโนโต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำให้มนุษย์เก่งกาจขึ้นได้ เราต้องมีความสามารถเป็นเบื้องต้น

ถามว่า การสั่งสมความคิดสร้างสรรค์เข้ามาเกี่ยวข้องมากน้อยแค่ไหน ก่อนอื่นเราคงจะยอมรับร่วมกันว่า การทำงานเกือบทุกอย่างถ้าขาดความคิดสร้างสรรค์ งานเหล่านั้นย่อมพัฒนาได้ยากยิ่งจะมีก็เพียงงานที่กระทำซ้ำผลิตซ้ำที่ไม่ต้องการความคิดสร้างสรรค์มากนัก สำหรับงานศิลปะหรืองานออกแบบแล้ว ความคิดสร้างสรรค์ย่อมเป็นหัวใจสำคัญยิ่งงานกราฟิกบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ก็เช่นกัน ถ้าผู้ทำงานขาดการสั่งสมความคิดสร้างสรรค์ งานที่ปรากฏก็ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง การใช้คำว่า “สั่งสม” กับความคิดสร้างสรรค์ ย่อมหมายถึงการเรียนรู้ ประสบการณ์การพัฒนา มากกว่าการจู้จึขึ้นเอง

การเกิดขึ้นและความพยายามของศูนย์คอมพิวเตอร์กราฟิกส์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นความพยายามที่พัฒนามาจากแนวคิดและการแก้ปัญหาเบื้องต้น การดำเนินงานศูนย์คอมพิวเตอร์กราฟิกส์ทั้งการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านการออกแบบสื่อสาร (Communication Design) ของนิสิต รวมทั้งการเรียนการสอนทางด้านอื่น ๆ ในคณะศิลปกรรมศาสตร์และการบริการต่อสาธารณชน

เราได้จัดอบรมคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ให้กับคณาจารย์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ทั้งหมดเป็นเบื้องต้น ทั้งเพื่อพัฒนาประสบการณ์ของคณาจารย์ที่มีความสามารถทางด้านนี้เป็นหลักอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพเสริมจากอาจารย์ท่านอื่น และเพื่อแสวงหาการยอมรับว่า คอมพิวเตอร์กราฟิกส์คือสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสิ่งหนึ่งที่เราเรียนรู้ได้ทุกคน ไม่จำกัดเพศวัยหรือสาขาวิชา ต่างก็

มีความสามารถเป็นไปได้ระดับหนึ่ง ส่วนการพัฒนาความสามารถย่อมเป็นเรื่องของความสนใจ เฉพาะบุคคลต่อไป

ปัญหา ๒-๓ ประการข้างต้น เราค่อนข้างจะเห็นพ้องต้องกันว่า ในการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของนิสิตหรือสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนิสิต เราต้องทำความเข้าใจในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เราต้องสร้างฐานหรือเบสิคทางด้านการออกแบบให้มั่นคง เราต้องสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเรียนการสอน (Teaching and Learning Methodology) หลากหลายแถมมุ่มพร้อมกับการเรียนรู้และฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์ กระบวนการเรียนรู้จากคอมพิวเตอร์ก็ย้อนกลับไปพัฒนาและสร้างเสริมความสามารถทางด้านกราฟิกและความคิดสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน เราไม่ต้องการเห็นงานคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ เป็นเพียงงานอันไร้คุณค่าที่ผ่านออกมาจากเครื่องคอมพิวเตอร์

ทางด้านการบริการและการให้การอบรมต่อสาธารณชนก็เช่นกัน การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นบทบาทหนึ่งในภารกิจของมหาวิทยาลัยที่พึงมีต่อสังคม เราได้เริ่มต้นแล้วโดยมิได้ละทิ้งความพยายามที่สร้างความรู้ความคิดทางด้านกราฟิกและความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปะอื่น ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เราอยากเห็นผู้ที่เข้ารับการอบรมซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกถาวรของเราได้ขยายศักยภาพความคิดร่วมกันในแถมมุ่มที่หลากหลาย เห็นภาพของคอมพิวเตอร์ที่แจ่มชัดขึ้น เพื่อให้เขาได้ประมวลความคิดและความรู้ความสามารถทั้งหมด เรียนรู้สร้างสรรค์ ฝึกฝนและก้าวไปข้างหน้า การฝึกอบรมคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ต้องไม่ใช่การฝึกอบรมเพื่อใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเพียงการเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น

แม้วันนี้เราจะต้องช่วยกันพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จะใช้คอมพิวเตอร์ พัฒนาการใช้คอมพิวเตอร์ด้วยการค้นคว้าทดลองโปรแกรมทางด้านกราฟิกที่หลากหลายขึ้น รวมทั้งการพัฒนาการใช้คอมพิวเตอร์ให้บรรลุศักยภาพคอมพิวเตอร์ และวันหนึ่งข้างหน้าเราจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกส์เหล่านั้นด้วยเช่นกัน

แนะนำผู้เขียน

กาญจนา อินทรสุนานนท์

กศ.บ. (ศิลปศึกษา) กศ.ม. (การอุดมศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประจำภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิทยบริการ
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร

ณรงค์ พ่วงพิศ

กศ.บ. กศ.ม. (ประวัติศาสตร์) มศว. ประสานมิตร รองศาสตราจารย์
ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขา
ประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร

ประพาศน์ พงุทธิประภา

M.A. in Psycholinguistics, PH. D. in Educational Linguistics.
รองศาสตราจารย์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มศว. ประสานมิตร

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์

อักษรศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ๒) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
B. A. (sanskrit (เกียรตินิยมอันดับ ๒) และ Ph. D. (Thai
Literature) จาก School of Oriental and African Study,
University of London.

วิรุณ ตั้งเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

กศ.บ. (ศิลปศึกษา) M.F.A. (Painting), Ed, D. (Art Ed.)
รองศาสตราจารย์ ดร. สังกัดภาควิชาทัศนศิลป์ และคณบดีคณะ
ศิลปกรรมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร

สุমনชา พรหมบุญ

B.A. (Zoology)

M.S. (Genetics)

Ph. D. (Genetics)

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มศว. ประสานมิตร ประธานโครงการ
นำร่องศูนย์พัฒนา อัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

สุรพล วัฒนวิทย์กิจ

กศ.บ. (เกียรตินิยม)

M.A.T., M.A., Ph. D. , M.S.

University of Cincinnati

Syracuse University

Illinois State University

หัวหน้าฝ่ายคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มศว. ประสานมิตร

สุวคนธ์ จงตระกูล

อำนาจ เย็นสบาย

เฮ้อเส็งต้า

สุธี เตชะวิริยะทวีสิน

อ.บ. อ.ม. (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ
ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก มศว. ประสานมิตร
กคม (ศิลปศึกษา) สังกัดภาควิชาทัศนศิลป์ รองคณบดีฝ่ายวางแผน
และกิจการนิสิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร
(He Shengda) คณะกรรมการบรรณธิการ สำนักงานคณคคว
วิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยบูรณาน เขตเหนือ
เจ้าหน้าที่ภาษาจีน ฝ่ายบริการวารสารและหนังสือพิมพ์ กองหอ
สมุดแห่งชาติ

*****

คณะผู้จัดทำหนังสือ

นางสาว วิพุธ	โสภวงศ์	ที่ปรึกษา
นาง สุวคนธ์	จงตระกูล	ประธาน
นางสาว กานดา	กรีหิรัญ	กรรมการ
นางสาว จินตนา	พุทธเมตตา	กรรมการ
นางสาว นิตยา	บุญสิงห์	กรรมการ
นางสาว บังอร	ฤทธาภรณ์	กรรมการ
นาย บุญยฤทธิ์	คงคาเพชร	กรรมการ
นาง พิมศรี	เปานิล	กรรมการ
นาย พัฒนชัย	บัทมเวณู	กรรมการ
นางสาว วิรุฬห์รัตน์	ไฉนงุ่น	กรรมการ
นาง สุวรรณมา	คล้ายกระแสน	กรรมการ
นาง สุภา	ปานเจริญ	กรรมการ
นาง สุวดี	ภูประดิษฐ์	กรรมการ
นาง อุไร	ฉายแก้ว	กรรมการ